

Vnímání daní a daňová gramotnost obyvatel České republiky

Bc. Kateřina Douděrová

Diplomová práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav financí a účetnictví

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kateřina Douděrová**
Osobní číslo: **M20455**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Finance**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Vnímání daní a daňová gramotnost obyvatel České republiky**

Zásady pro vypracování

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Definujte pojmy týkající se daní a daňový systém v České republice.
- Provedte literární rešerši na téma vnímání daní v České republice a v jiných zemích.

II. Praktická část

- Provedte kvantitativní výzkum zaměřený na daňovou gramotnost a vnímání daní obyvatel České republiky.
- Stanovte hypotézy a proveďte dotazníkové šetření.
- Získaná data analyzujte pomocí statistických metod a vyhodnoťte výsledky výzkumu.
- Navrhněte doporučení pro zlepšení daňové gramotnosti a vnímání daní obyvatel České republiky.

Závěr

Rozsah diplomové práce: **cca 70 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BERNARDI, Luigi, Mark W. S. CHANDLER a Luca GANDULLIA. *Tax systems and tax reforms in new EU members*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017, 258 s. ISBN 978-0-415-65433-3.
KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 272 s. ISBN 978-80-7598-165-3.
ROSEN, Harvey S. a Ted GAYER. *Public finance*. Ninth edition. New York: McGraw-Hill Higher Education, 2010, 595 s. ISBN 978-007-126788-5.
VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 451 s. ISBN 978-80-7552-926-8.
VANČUROVÁ, Alena, Lenka LÁCHOVÁ a Hana ZÍDKOVÁ. *Daňový systém ČR 2020*. 15. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 406 s. ISBN 978-80-7598-887-4.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Pavlína Kirschnerová, Ph.D.**
Ústav financí a účetnictví

Datum zadání diplomové práce: **11. února 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **27. dubna 2022**

L.S.

---

prof. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

---

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
garant studijního programu

Ve Zlíně dne 11. února 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

Jméno a příjmení: .....

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá vnímáním daní a daňovou gramotností obyvatel Zlínského kraje. Hlavním cílem výzkumného projektu je zjistit, jaké je vnímání daní a daňová gramotnost obyvatel. Dílčími cíli je zjistit, zda se vnímání daní obyvatel liší v závislosti na daňové gramotnosti a dalších socio-ekonomických aspektech.

V teoretické části diplomové práce jsou uvedeny základní daňové pojmy, dále je podrobně popsán daňový systém České republiky, státní rozpočet a je provedena rešerše výzkumů, které již byly na toto téma zpracovány. V praktické části byl nejdříve zhodnocen daňový systém České republiky. Dále je proveden výzkum vnímání daní a daňové gramotnosti, pro který byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu, konkrétně metoda dotazníkového šetření. Výsledkem práce je zjištění, jaká je daňová gramotnost a vnímání daní obyvatel Zlínského kraje, a čím jsou tyto skutečnosti ovlivněny.

Klíčová slova: daňová gramotnost, vnímání daní, daňový systém, kvantitativní výzkum, dotazníkové šetření

ABSTRACT

The thesis deals with the perception of taxes and tax literacy of the inhabitants of the Zlín Region. The main objective of the research project is to find out what is the perception of taxes and tax literacy of the population. The sub-objectives are to find out whether the tax perception of the population differs depending on tax literacy and other socio-economic aspects.

In the theoretical part of the thesis, basic tax concepts are presented, the tax system of the Czech Republic and the state budget are described in detail and a search of researches that have already been conducted on this topic is carried out. In the practical part, the tax system of the Czech Republic was first evaluated. Next, research on the perception of taxes and tax literacy is conducted, for which the method of quantitative research was chosen, namely the method of questionnaire survey. The main result of the thesis is to find out what is tax literacy and perception of taxes of the inhabitants in the Zlín Region and how these facts are influenced.

Keywords: Tax Literacy, Tax Perception, Tax System, Quantitative Research, Questionnaire Survey

Ráda bych tímto způsobem poděkovala Ing. Pavlíně Kirschnerové, Ph.D. za odborné vedení, spolupráci a cenné rady při zpracovávání mé diplomové práce. Dále bych také chtěla poděkovat rodině, přítelovi a přátelům za podporu a pomoc v průběhu celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ZÁKLADNÍ DAŇOVÉ POJMY	13
1.1 CHARAKTERISTIKA DANĚ, JEJÍ FUNKCE A PRINCIPY.....	13
1.2 KONSTRUKČNÍ PRVKY DANĚ.....	15
1.3 TŘÍDĚNÍ DANÍ.....	16
1.4 FINANČNÍ A DAŇOVÁ GRAMOTNOST.....	17
2 DAŇOVÝ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY	19
2.1 PŘÍMÉ DANĚ.....	19
2.1.1 Daň z příjmů fyzických osob.....	19
2.1.2 Daň z příjmů právnických osob.....	20
2.1.3 Daň z nemovitých věcí.....	21
2.1.4 Daň silniční.....	21
2.2 NEPŘÍMÉ DANĚ.....	22
2.2.1 Daň z přidané hodnoty.....	22
2.2.2 Spotřební daně.....	22
2.2.3 Clo.....	23
2.3 OSTATNÍ DAŇOVÉ PŘÍJMY.....	23
2.3.1 Sociální zabezpečení.....	23
2.3.2 Veřejné zdravotní pojištění.....	25
2.3.3 Poplatky.....	25
2.4 DAŇOVÉ REFORMY.....	26
2.5 DAŇOVÝ ŘÁD.....	27
2.6 DAŇOVÉ ZATÍŽENÍ V ČR.....	28
3 STÁTNÍ ROZPOČET	32
3.1 ROZPOČTOVÝ PROCES.....	32
3.2 PŘÍJMOVÁ STRÁNKA STÁTNÍHO ROZPOČTU.....	33
3.3 VÝDAJOVÁ STRÁNKA STÁTNÍHO ROZPOČTU.....	35
3.4 SALDO STÁTNÍHO ROZPOČTU.....	36
4 VÝZKUMY NA TÉMA VNÍMÁNÍ DANÍ A DAŇOVÉ GRAMOSTNOSTI V ČR A V JINÝCH ZEMÍCH	38
4.1 STUDIE V OBLASTI VNÍMÁNÍ DANÍ INDONÉSKÝCH MALÝCH A STŘEDNÍCH PODNIKŮ.....	38
4.2 STUDIE NA TÉMA FISKÁLNÍ ILUZE VE ŠVÉDSKU.....	39
4.3 STUDIE NA TÉMA VNÍMÁNÍ DANÍ NEZÁVISLÝCH ÚČETNÍCH ODBORNÍKŮ V TURECKU.....	40

4.4	STUDIE NA TÉMA VNÍMÁNÍ SAZEB DANĚ Z PŘÍJMU V NĚMECKU	40
4.5	STUDIE NA TÉMA DODRŽOVÁNÍ DAŇOVÝCH POVINNOSTÍ V PÁKISTÁNU	41
4.6	STUDIE NA TÉMA DAŇOVÉ GRAMOTNOSTI V ČESKÉ REPUBLICE	42
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	44
5	ZHODNOCENÍ DAŇOVÉHO SYSTÉMU ČR.....	45
5.1	PODÍL JEDNOTLIVÝCH DANÍ NA CELOSTÁTNÍCH DAŇOVÝCH PŘÍJMECH.....	45
5.2	VÝVOJ STÁTNÍHO DLUHU	48
5.3	POROVNÁNÍ DAŇOVÉHO ZATÍŽENÍ ČR S VYBRANÝMI ZEMĚMI EU	51
5.4	VÝVOJ MINIMÁLNÍ A PRŮMĚRNÉ MZDY	53
5.5	SHRnutí ZHODNOCENÍ DAŇOVÉHO SYSTÉMU ČR.....	55
6	VÝZKUM VNÍMÁNÍ DANÍ A DAŇOVÉ GRAMOTNOSTI.....	57
6.1	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	57
6.2	ANALÝZA SEGMENTAČNÍ ČÁSTI DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	59
6.3	STATISTICKÉ VYHODNOCENÍ DAŇOVÉ GRAMOTNOSTI RESPONDENTŮ.....	62
6.3.1	Vyhodnocení jednotlivých otázek daňové gramotnosti	62
6.3.2	Rozdělení respondentů do skupin dle daňové gramotnosti.....	67
6.3.3	Statistické vyhodnocení daňové gramotnosti v závislosti na socio-ekonomických aspektech	69
6.4	STATISTICKÉ VYHODNOCENÍ VNÍMÁNÍ DANÍ RESPONDENTŮ	73
6.4.1	Vnímání daňového zatížení.....	73
6.4.2	Vyšší sazba daně pro poplatníky s vysokými příjmy.....	76
6.4.3	Efektivní využívání vybraných daní	78
6.4.4	Růst státního dluhu.....	81
6.4.5	Výše daní v porovnání s Evropskou unií	85
6.4.6	Nezákonné snížení daňové povinnosti	86
6.4.7	Nepřehlednost daňového systému.....	88
6.4.8	Placení daní je nutné pro chod státu.....	90
6.5	VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH HYPOTÉZ	91
7	SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO ZLEPŠENÍ.....	93
	ZÁVĚR	99
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	101
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	106
	SEZNAM OBRÁZKŮ	107
	SEZNAM TABULEK.....	109
	SEZNAM PŘÍLOH.....	111

ÚVOD

Daně jsou součástí každodenního života všech občanů. Za různých okolností si dopady daní uvědomujeme více, či méně. Správně nastavený daňový systém je nezbytný pro správný chod a prosperitu státu. Je důležité, aby stát dokázal efektivně vybrat co nejvíce prostředků potřebných pro své fungování, a zároveň pro zabezpečení potřeb svých lidí. Neméně důležité pak je, jak lidé vnímají nastavení daňového systému ve své zemi. Správné vnímání daní ovlivňuje ochotu lidí se daním věnovat a správně danit své příjmy. Vnímání daní souvisí s daňovou gramotností daňových poplatníků, je proto podstatné, aby lidé měli alespoň základní povědomí o daňové problematice.

V teoretické části jsou nejdříve vysvětleny základní daňové pojmy, do kterých spadá zejména charakteristika daně, její funkce a principy, konstrukční prvky daně, třídění daní a finanční a daňová gramotnost. Poté je představen daňový systém České republiky v rozdělení na přímé a nepřímé daně a ostatní daňové příjmy, dále jsou uvedeny nejdůležitější daňové reformy posledních let, daňový řád, a je zhodnoceno daňové zatížení v České republice v posledních letech. Třetí kapitola se zabývá státním rozpočtem, nejdříve je vysvětlen rozpočtový proces a popsána příjmová a výdajová stránka státního rozpočtu, a nakonec také saldo státního rozpočtu. Poslední kapitola teoretické části se zabývá rešerší výzkumů, které již byly na téma vnímání daní a daňové gramotnosti provedeny, a to jak v České republice, tak i v jiných zemích.

První kapitola praktické části se zabývá zhodnocením daňového systému České republiky, kde jsou uvedeny základní ukazatele týkající se daní a jejich vývoje. Konkrétně se kapitola zabývá podílem jednotlivých daní na celostátních daňových příjmech, vývojem státního dluhu, porovnáním daňového zatížení ČR s vybranými zeměmi a vývojem minimální a průměrné mzdy. Druhá kapitola praktické části se týká výzkumu vnímání daní a daňové gramotnosti. Hlavním cílem výzkumného projektu je zjistit, jaké je vnímání daní a daňová gramotnost obyvatel Zlínského kraje. Pro naplnění tohoto cíle je zvolena metoda kvantitativního výzkumu, konkrétně metoda dotazníkového šetření. Dále je toto dotazníkové šetření popsáno a jsou stanoveny výzkumné otázky a hypotézy. Poté následuje statistické vyhodnocení daňové gramotnosti a vnímání daní, kde jsou mimo jiné vyhodnoceny také faktory, které daňovou gramotnost a vnímání daní ovlivňují. Nakonec jsou zodpovězeny výzkumné otázky a hypotézy a jsou shrnuty výsledky práce, na základě kterých jsou podány návrhy na zlepšení daňové gramotnosti a vnímání daní obyvatel.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Hlavním cílem výzkumného projektu je zjistit, jaké je vnímání daní a daňová gramotnost obyvatel Zlínského kraje. Dílčími cíli je zjistit, zda se vnímání daní obyvatel liší v závislosti na daňové gramotnosti a dalších socio-ekonomických aspektech, a zda se daňová gramotnost obyvatel liší v závislosti na socio-ekonomických aspektech.

V teoretické části je zpracována literární rešerše na základě knižních publikací, zákonných ustanovení a elektronických publikací. V této části byla využita zejména metoda deskripce a analýzy. Teoretická část je podkladem pro část praktickou.

V prvním oddílu praktické části je provedeno zhodnocení daňového systému České republiky metodou analýzy dat a jejich vývoje, a dále jsou srovnány ukazatele České republiky s jinými zeměmi Evropské unie metodou analýzy a komparace dat. Ve druhém oddílu praktické části je proveden výzkum vnímání daní a daňové gramotnosti respondentů, pro který je zvolena metoda kvantitativního výzkumu, konkrétně metoda dotazníkového šetření.

Pro výzkum jsou stanoveny následující hlavní výzkumné otázky:

- Výzkumná otázka č. 1: Jaké je vnímání daní a daňová gramotnost respondentů?
- Výzkumná otázka č. 2: Kterými socio-ekonomickými aspekty je ovlivněno vnímání daní a daňová gramotnost respondentů?

Pro výzkum jsou stanoveny následující hypotézy:

- Hypotéza č. 1: Úroveň daňové gramotnosti respondentů je u více než poloviny respondentů nízká nebo základní.
- Hypotéza č. 2: Úroveň daňové gramotnosti je vyšší u respondentů s vysokoškolským vzděláním a u respondentů s ekonomickým oborem.
- Hypotéza č. 3: Respondenti vnímají své daňové zatížení spíše jako vysoké.
- Hypotéza č. 4: Respondenti s nižšími příjmy spíše souhlasí s větším zdaněním poplatníků s vyššími příjmy.
- Hypotéza č. 5: Mladší lidé jsou více znepokojeni tempem růstu státního dluhu, než starší lidé.

- Hypotéza č. 6: Daňový systém považují za nepřehledný spíše respondenti s nízkou a základní daňovou gramotností.

Metodou pro výběr respondentů byl použit stratifikovaný náhodný výběr, který umožňuje reprezentativnost základního souboru. Stratifikovaný výběr spočívá v tom, že se populace rozloží na podskupiny dle věku, a v těchto podskupinách je aplikován náhodný výběr. Výběrový soubor odpovídá v kategorii věku a pohlaví proporčnímu zastoupení respondentů ze základního souboru dle statistik ČSÚ pro rok 2020.

Statistická analýza začíná zjištěním absolutních a relativních četností jednotlivých odpovědí respondentů. Dále jsou tyto odpovědi vyhodnoceny a jsou testovány závislosti mezi daňovou gramotností a socio-ekonomickými aspekty respondentů, pomocí Pearsonova chí-kvadrát testu.

Na základě zjištěných údajů jsou zodpovězeny hypotézy a výzkumné otázky. V závěru praktické části je na základě výsledků uvedeno shrnutí a doporučení týkající se zlepšení daňové gramotnosti a vnímání daní obyvatel.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ DAŇOVÉ POJMY

V první kapitole mé diplomové práce budou definovány základní daňové pojmy, definice daně, její funkce a principy, konstrukční prvky daně, třídění daní a finanční a daňová gramotnost.

1.1 Charakteristika daně, její funkce a principy

Daň je v literatuře nejčastěji definována jako: „*povinná, nenávratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Je to platba neúčelová a neekvivalentní. Daň se pravidelně opakuje v časových intervalech, nebo je nepravidelná a platí se za určitých okolností*“ (Kubátová, 2018, s. 15, 16).

Neúčelovostí se rozumí, že daň se stává součástí celkových příjmů veřejného rozpočtu, a nemůže tedy financovat konkrétní vládní projekt. Neekvivalentností se rozumí, že poplatník nemá zaručenou protihodnotu vůči jeho platbě, nezáleží tedy, v jaké výši poplatník do veřejného rozpočtu přispívá (Kubátová, 2018, s. 16).

Nenávratností se rozumí, že subjektu nevzniká zaplacením daně nárok na žádné určité plnění od státu, zároveň není souvislost mezi výší uhrazené daně a výší veřejně poskytovaných statků. Daně plynou do veřejného rozpočtu, ze kterého se hradí potřeby celé společnosti, jako například obrana státu (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 10).

Funkce daní

Dle Kubátové (2018, s. 19) rozlišujeme tyto hlavní funkce daní:

- Funkce alokační – je funkce, která se zabývá vkládáním prostředků tam, kde je jich kvůli neefektivnosti v alokaci zdrojů málo (např. školství), nebo naopak odebráním prostředků tam, kde jich je mnoho (např. ekologické zdanění).
- Funkce redistribuční – její důležitost spočívá v tom, že se rozdělení důchodu a bohatství nepovažuje za spravedlivé, úkolem daní je přesun části důchodu a bohatství od bohatších jednotlivců k chudším.
- Funkce stabilizační – má za úkol zmírnění cyklických výkyvů ekonomiky pro zajištění cenové stability a dostačující zaměstnanosti.

Daňové principy

Dle Kubátové (2018, s. 18-19) rozlišujeme tyto hlavní daňové principy:

- Princip spravedlnosti – tento princip se řídí zejména redistribučním efektem, který znamená, že daně zajišťují rovnoměrnější rozdělení důchodu, než ukládají tržní podmínky. Současně lidé platí daně dle jejich platební schopnosti.
- Princip efektivnosti – znamená, že by daně neměly způsobovat velké zkreslení cen a užitku. Dále by daně neměly příliš administrativně zatěžovat společnost.
- Princip daňových stimulů – princip se zakládá na tom, že by daně neměly omezovat ochotu spořit, přijímat podnikatelská rizika a pracovní úsilí lidí.
- Princip makroekonomické pružnosti – daně reagují pružně na růst hrubého domácího produktu.
- Princip právní perfektnosti a politické průhlednosti – daňová povinnost by měla být jasně legislativně vymezena. Subjekty by měly mít přesné informace o druhu a výši daní.

Daňový únik

Za daňový únik lze považovat, jak nelegální aktivity, tak i legální vyhýbání se placení daní. V případě legálního způsobu snížení odvedené daně, poplatník snižuje svou daň tím, že využívá veškerých dostupných daňových úlev a výjimek, ale také mezer v daňových předpisech. Může tedy být výsledkem zamýšlených vládních dopadů, ale také neúmyslným pochybením zákonodárců (Široký et al., 2008, s. 241).

Za daňový únik jsou považovány také nelegální aktivity, které porušují daňové předpisy, a za které může subjekt dostat určitý postih. Výše postihu závisí na velikosti daňového úniku a na tom, zda byl únik úmyslný, či neúmyslný. Pouze úmyslné velké daňové úniky jsou klasifikovány jako trestný čin. Neúmyslný daňový únik je možné charakterizovat prostřednictvím tzv. racionální neznalosti, jelikož daňové předpisy jsou složité a vyskytuje se zde velké množství novelizací a výjimek (Široký et al., 2008, s. 241-243).

1.2 Konstrukční prvky daně

Konstrukční prvky daně určují: kdo, kdy, z čeho a v jaké míře bude platit daň. Základní konstrukční prvky daně jsou: daňový subjekt, předmět daně, základ daně, sazba daně a zdaňovací období.

Daňový subjekt

„Daňový subjekt je osoba podle zákona povinná strpět, odvádět nebo platit daň“ (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 14). Tyto daňové subjekty dále rozlišujeme na plátce a poplatníka. *„Poplatník je daňový subjekt, jehož předmět (příjem, či majetek) je podroben dani“* (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 14). Poplatník je nositelem daňového břemena, jeho zdroje se tedy výběrem daně krátí. V některých případech je těžké určit daňového poplatníka, v těchto případech jsou určeni plátcí daně. *„Plátcem daně se rozumí osoba, která pod vlastní majetkovou odpovědností odvádí správci daně daň vybranou od poplatníků nebo sraženou poplatníkům“* (Dvořáková, Pitterling a Skalická, 2019, s. 6).

Předmět daně

Obecně je předmětem daně veličina, ze které se daň vybírá. Předmět daně můžeme rozdělit do čtyř hlavních skupin, a to na předmět zdanění z hlavy, majetku, důchodu a spotřeby. Předmět daně musí být vždy co nejpřesněji definován, aby se daňový subjekt nemohl placení daně vyhnout. Často je v zákonech doplňován vynětím z předmětu daně, z důvodu jasného ohraničení předmětu daně (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 16-19).

Část předmětu daně může být od daně osvobozena. Osvobození od daně představuje část předmětu daně, ze které daň není vybírána. Osvobození může nabývat neomezené formy, ale může být i částečné, případně se může použít pouze při splnění určitých podmínek. Osvobození obvykle také znamená, že k němu daňový subjekt nemůže uplatnit vztahující se položky, kterými by mohl daň snížit (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 19).

Základ daně

„Základ daně je předmět daně vyjádřený v měrných jednotkách a upravený podle zákonných pravidel“ (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 21). Může být definován ve fyzikálních jednotkách, či v hodnotovém vyjádření. Základ daně může být dále snížen o odpočty, a to standardní a nestandardní. U standardních odpočtů se jedná o snížení základu daně o předem stanovenou částku. Nestandardní odpočty jsou takové položky, které si subjekt daně může

odečíst od základu daně v prokazatelně vynaložené výši (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 21-24).

Sazba daně

Sazba daně je definována jako algoritmus, pomocí kterého se ze základu daně stanoví daň. Sazby daně dělíme na několik druhů, a to na sazbu jednotnou, diferencovanou, pevnou a relativní. Jednotná sazba daně je stejná pro všechny druhy předmětu daně (daň z elektřiny). Diferencovaná sazba daně se liší dle druhu předmětu daně (DPH). Pevná sazba daně je vztažena k fyzikální jednotce (sazba daně na 1 ks cigarety). Relativní se používá u hodnotového základu daně a počítá se jako procento z dané hodnoty (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 24-25).

Zdaňovací období

Zdaňovacím obdobím se rozumí časový interval, za který se stanovená daň vybírá. Základním zdaňovacím obdobím je 12 měsíců, tedy kalendářní rok, ten se používá zejména u přímých daní. U některých daní se však může za zdaňovací období považovat například kalendářní měsíc, nebo čtvrtletí (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 22).

1.3 Třídění daní

Daně jsou členěny z několika různých pohledů, jako základní je uvedeno třídění dle vazby na důchod poplatníka, třídění dle objektu daně, třídění dle stupně progresse a třídění dle jednotky základu daně.

Třídění dle vazby na důchod poplatníka

Dle vazby na důchod poplatníka jsou daně tříděny na daně přímé a nepřímé, toto rozdělení je nejběžněji využívané. Přímé daně dopadají přímo na konkrétního poplatníka, nelze je tedy převést na jiný subjekt. Vyměřují se na základě důchodu nebo majetku poplatníka a jsou závislé na jejich výši. Respektují majetkovou a důchodovou situaci osoby (Kubátová, 2018, s. 20, Široký, 2016, s. 25).

Nepřímé daně nedopadají na konkrétního poplatníka, ale jsou zahrnuty v cenách zboží a služeb. Tyto daně jsou převáděny na jiný subjekt zvýšením ceny. Nejsou ovlivněny výší vlastního důchodu subjektu a nerespektují tedy majetkovou a důchodovou situaci osob. Poplatníci platí stejnou výši daní bez ohledu na jejich majetkovou situaci. U těchto daní nelze předem určit daňového poplatníka (Kubátová, 2018, s. 20, Široký, 2016, s. 26).

Třídění dle objektu daně

Dle objektu se daně dělí na daň z důchodu (příjmů), ze spotřeby, z majetku a daň z hlavy. Tento typ třídění daní se využívá i v daňových zákonech. Předmětem daně z důchodu je příjem osob. Tento způsob zdanění se považuje se za efektivní redistribuční nástroj. Daň ze spotřeby se týká vždy spotřeby předem vybraných výrobků, touto daní může stát například zamezit spotřebě těchto statků. Předmětem daně z majetku, je určitý movitý, či nemovitý majetek. Výhodou tohoto objektu je viditelnost a nenáročná evidence. Předmětem daně z hlavy jsou osoby, tato daň byla hojně využívána historicky, zejména z důvodu její obtížné vyhnutelnosti, avšak její dopad byl často neúnosný, proto se v současnosti již většinou nevyužívá (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 17-18).

Třídění dle stupně progresse

Používá se v souvislosti s uplatněním principu spravedlnosti. Rozlišujeme zdanění proporcionální, progresivní a regresivní. Proporcionální zdanění znamená, že při růstu důchodu poplatníka se míra jeho zdanění nemění. Progresivní zdanění znamená, že s růstem důchodu se míra zdanění zvyšuje. Regresivní zdanění znamená, že s růstem důchodu se míra zdanění snižuje (Kubátová, 2018, s. 27-28).

Třídění dle jednotky základu daně

Dle jednotky, na které se stanoví základ daně, můžeme daně dělit na daně specifické, hodnotové a daně bez vztahu k velikosti základu daně. Daně specifické vyjadřují základ daně v jednotkách, které měří fyzikální a chemické vlastnosti předmětu daně, či v jednotkách fyzického objemu. U daní hodnotových se jedná o základ daně, který je vyjádřen v peněžních jednotkách. Problémem u hodnotového základu daně je jeho ocenění, které může být časově náročné. Daně bez vztahu k velikosti základu daně jsou takové, které jsou pro všechny stejné, příkladem může být místní poplatek za komunální odpady (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 21).

1.4 Finanční a daňová gramotnost

Finanční gramotnost definována jako soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana, které jsou nezbytné k finančnímu zabezpečení člověka a jeho rodiny. Finančně gramotný člověk je schopen se odpovědně rozhodovat o finančních otázkách a dokáže komplexně porovnat finanční produkty a orientuje se ve finančním trhu (MFČR, MŠMT a MPO, 2007).

Finanční gramotnost v souvislosti se správou rodinných financí je složena ze tří složek:

- Peněžní gramotnost – týká se správy hotovostních a bezhotovostních peněz, transakcí a ovládání nástrojů s nimi souvisejících.
- Cenová gramotnost – zahrnuje zejména porozumění cenovým mechanismům a inflaci.
- Rozpočtová gramotnost – týká se spravování rodinného rozpočtu, zejména jeho vedení, stanovení cílů a rozhodování o alokaci zdrojů. Je důležitá i schopnost přizpůsobování rozpočtu v různých životních situacích (MFČR, MŠMT a MPO, 2007).

Finanční gramotnost je součástí ekonomické gramotnosti, která zahrnuje navíc například schopnost zajištění příjmů, schopnost zvažovat důsledky rozhodnutí na současný a budoucí příjem a orientaci na trhu práce. Důležitými prvky jsou i makroekonomické aspekty a daňová oblast, jelikož ovlivňují peněžní toky domácností (MFČR, MŠMT a MPO, 2007).

Velice úzce s finanční gramotností souvisí také daňová gramotnost, jelikož daně mají významný podíl na financích jednotlivců a domácností. Každý člověk by měl mít povědomí o základech daňového systému, aby měl alespoň hrubou představu o tom, jaké je jeho daňové zatížení a kolik peněz zhruba odvede státu. S větším povědomím o daních, může člověk na daních více peněz ušetřit, jelikož bude mít přehled o všech možných osvobozeních, odpočtech a slevách na dani, které si může uplatnit, a snížit tak svou daňovou povinnost (Blechová, Sobotovicová, 2013).

2 DAŇOVÝ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY

V druhé kapitole mé diplomové práce bude popsán daňový systémem České republiky. Daňová soustava je souhrn všech daní, které se na daném území, zpravidla státním, vybírají. Daňový systém zahrnuje daňovou soustavu a rovněž vztahy mezi jednotlivými daněmi a pravidla, podle kterých se daně vybírají (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 53).

Daňová soustava v České republice je tvořena z daní přímých, daní nepřímých a ostatních daňových příjmů. Mezi přímé daně řadíme daň z příjmů fyzických osob, daň z příjmů právnických osob, daň z nemovitých věcí a daň silniční. Mezi nepřímé daně řadíme daň z přidané hodnoty, spotřební daně, energetické daně a cla. Mezi ostatní daňové příjmy řadíme sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění a poplatky.

2.1 Přímé daně

Přímé daně jsou adresné, jsou tedy viditelnější a poplatníky více pocíťovány. Poplatník v tomto případě nese daňové břemeno a je zodpovědný za jejich přiznání a odvedení. Do přímých daní v České republice spadají důchodové daně, které se dále dělí na daň z příjmů fyzických osob, daň z příjmů právnických osob a daně majetkové, které se dělí na daň z nemovitých věcí a daň silniční (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 60).

2.1.1 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob se týká veškerých zdanitelných příjmů jednotlivců. Je nejvýznamnější položkou příjmů státního rozpočtu z přímých daní, je tedy spojená s největším očekáváním, ale také s největším odporem. V České republice se daň z příjmů fyzických osob řídí Zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen ZDP) (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 60).

Poplatníci daně

Poplatníky jsou fyzické osoby, které dělíme na daňové rezidenty a daňové nerezidenty. Za daňové rezidenty jsou považováni poplatníci, kteří mají na území České republiky bydliště, nebo se zde zdržují nad 183 dní v kalendářním roce. Daňoví rezidenti zdaňují příjmy plynoucí z České republiky i ze zahraničí. Za daňové nerezidenty jsou považováni poplatníci, kteří se v České republice zdržují méně než 183 dní v kalendářním roce. Daňoví nerezidenti zdaňují pouze příjmy plynoucí z České republiky (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Předmět daně

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou: příjmy ze závislé činnosti, příjmy ze samostatné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z nájmu a ostatní příjmy (Bernardi, Chandler a Gandullia, 2017, s. 145).

Základ daně

Základ daně se stanovuje jako částka, o kterou příjmy poplatníka přesahují jeho výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Výdaje mohou být skutečně vynaložené, nebo stanovené procentem, v závislosti na předmětu daně. Součet dílčích základů daně jednotlivých příjmů je pak celkovým základem daně. Od tohoto základu daně jsou odečteny nezdanitelné části základu daně a odčitatelné položky (Dvořáková, Pitterling a Skalická, 2019, s. 43).

Výpočet daně

Základ daně upravený o nezdanitelné části základu daně a odčitatelné položky se dále zaokrouhluje na celé stokoruny dolů, poté se tato částka vynásobí příslušnou sazbou daně. Sazba daně je 15 % pro část základu daně do 48násobku průměrné mzdy a 23 % pro část základu daně nad 48násobek průměrné mzdy. Tuto vypočtenou daň lze následně ještě snížit o slevy na dani a daňové zvýhodnění na děti. Zdaňovacím obdobím je kalendářní rok (Dvořáková, Pitterling a Skalická, 2019, s. 44-45, Zákon č. 586/1992 Sb.).

2.1.2 Daň z příjmů právnických osob

Daň z právnických osob se týká veškerých zdanitelných příjmů právnických osob. V České republice se daň z příjmů právnických osob řídí ZDP, stejně jako daň z příjmů fyzických osob.

Poplatníci daně

Stejně jako u daní z příjmů fyzických osob, se poplatníci dělí na daňové rezidenty a nerezidenty. Daňový rezident je právnická osoba, která má na území ČR sídlo, nebo místo vedení. Daňový rezident zdaňuje v ČR veškeré příjmy, jak z tuzemska, tak i ze zahraničí. Daňovým nerezidentem je naopak osoba, která na území ČR nemá sídlo, ani místo vedení a v tuzemsku tedy odvádí pouze příjmy ze zdrojů na území ČR (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 97-98).

Předmět daně

Předmětem daně z příjmů právnických osob jsou dle ZDP veškeré příjmy, které plynou z činnosti právnických osob a příjmy z nakládání s majetkem (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Základ daně

Základ daně u právnických osob se počítá z výsledku hospodaření před zdaněním, který vychází z účetních zákonů a pro výpočet daně je nutné jej upravit dle daňových zákonů. K výsledku hospodaření přičteme položky zvyšující výsledek hospodaření a odečteme položky snižující výsledek hospodaření (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Výpočet daně

Od vypočítaného základu daně se dále odečítají odčitatelné položky a bezúplatná plnění. Poté se základ daně zaokrouhlí na celé tisíce dolů a vynásobí se příslušnou sazbou daně. Sazba daně činí 19 %. Od daně mohou být odečteny slevy na dani. Poté již vzniká daň po slevě, což je konečná daň (Zákon č. 586/1992 Sb.).

2.1.3 Daň z nemovitých věcí

Daň z nemovitých věcí se týká nemovitých věcí, k nimž má daňový subjekt vlastnický, případně užitelský vztah. Jejich výhodou je jejich viditelnost a jednoduše zjistitelná evidence v katastru nemovitostí (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 367).

V České republice je tato daň upravena Zákonem České národní rady č. 338/1992 Sb. o dani z nemovitých věcí. Tento zákon upravuje daň z pozemků a daň ze staveb a jednotek. U daně z pozemků jsou předmětem daně pozemky nacházející se na území České republiky, evidované v katastru nemovitostí. U daně ze staveb a jednotek je předmětem daně zdanitelná stavba, či jednotka, nacházející se na území ČR. Poplatníkem je většinou vlastník, případně nájemce nebo uživatel (Zákon č. 338/1992 Sb.).

2.1.4 Daň silniční

V České republice je tato daň upravena Zákonem České národní rady č. 16/1993 Sb. o dani silniční. Předmětem daně jsou silniční motorová vozidla registrovaná a provozovaná v České republice, které poplatník daně z příjmů právnických osob, či daně z příjmů fyzických osob používá ke své činnosti. Předmětem daně jsou vždy nákladní automobily s největší povolenou hmotností nad 3,5 t (Zákon č. 16/1993 Sb.).

2.2 Nepřímé daně

Objektem nepřímých daní je spotřeba, poplatník v tomto případě pouze zaplatí daň obsaženou v ceně zboží, či služby plátcí. Plátce je pak zodpovědný za přiznání a odvedení daně. Nepřímé daně rozlišujeme na všeobecné a selektivní. Do všeobecných patří DPH, a do selektivních patří daně spotřební, cla a energetické daně. Energetické daně jsou v našem systému od roku 2008 a slouží k ochraně životního prostředí. Clo je specifickou daní, jde o platbu, která se pojí s přechodem zboží přes hranice Evropské unie (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 63-65).

2.2.1 Daň z přidané hodnoty

Základní princip daně z přidané hodnoty je její výběr na každém stupni zpracování, a to pouze z hodnoty, která byla na každém stupni ke statku přidána. Jelikož je ale určení této hodnoty složité, stanovuje se tato daň nepřímo. Daňový poplatník daní veškerou svou produkci a následně je mu umožněno snížit si daň o částku, kterou sám zaplatil v ceně nákupů (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 300-301).

V České republice je tato daň upravená Zákonem č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty. Za předmět daně je považováno dodání zboží, poskytnutí služby a pořízení zboží z jiného členského státu za úplatu, osobou povinnou k dani, s místem plnění v tuzemsku. Dále pořízení nového dopravního prostředku z jiného členského státu za úplatu osobou nepovinnou k dani a dovoz zboží s místem plnění v tuzemsku (Zákon č. 235/2004 Sb.).

V České republice se uplatňují tři sazby daně, a to základní sazba daně ve výši 21 %, první snížená sazba daně ve výši 15 % a druhá snížená sazba daně ve výši 10 %. První snížená sazba se uplatňuje zejména u potravin, či u ubytovacích a stravovacích služeb. Druhá snížená sazba daně se vztahuje například na prodej knih, či na kojeneckou výživu a potraviny pro děti (Zákon č. 235/2004 Sb.).

2.2.2 Spotřební daně

U spotřebních daní jsou daněny konkrétní komodity, u kterých chce stát omezit jejich spotřebu, a to například z důvodů ekologických, nebo z důvodu škodlivosti na zdraví, které následně zatěžuje rozpočet ve formě zdravotních výdajů (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 296-297, 284).

V České republice je tato daň upravena Zákonem č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních. Předmětem daně jsou vybrané výrobky, kterými se rozumí minerální oleje, líh, pivo, víno

a meziprodukty a tabákové výrobky. Správu spotřebních daní vykonávají orgány Celní správy České republiky (Zákon č. 353/2003 Sb.).

2.2.3 Clo

Clo je definováno jako povinná platba, která se vybírá při přechodu zboží přes státní hranice. Platí ji zpravidla osoby, které dováží, či vyváží zboží přes státní hranice, nebo osoby, pro které je dané zboží vyváženo nebo přiváženo. Specifické okolnosti stanovuje celní sazebník. Clo je také ekonomickým nástrojem, zdražuje dovoz zboží ze zahraničí, čímž zhoršuje podmínky prodejnosti tohoto zboží (Pospíšil, Žufan, 2019, s. 76-77).

2.3 Ostatní daňové příjmy

V ostatních daňových příjmech je zahrnuto sociální pojištění a poplatky. Sociální pojištění se dále dělí na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění. Tyto položky se od klasických daní liší tím, že vykazují znaky účelovosti a ekvivalence.

Platby plynoucí na sociální pojištění, jsou rozdělovány v komplikovaném dávkovém systému. Každý příjem sociálního pojištění navazuje na určitou dávku. Ekvivalence se vyznačuje tak, že čím více osoba do systému přispěje, tím více by jí z něj i mělo plynout. Účast na sociálním pojištění je však stejně jako u daní povinná. Sociální pojištění se v České republice skládá ze sociálního zabezpečení a z veřejného zdravotního pojištění (Vančurová, 2017, s. 24).

2.3.1 Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení je upraveno Zákonem č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Sociální zabezpečení se skládá ze tří subsystémů, a to z důchodového pojištění, státní politiky zaměstnanosti a z nemocenského pojištění.

Nejvýznamnějším subsystémem je důchodové pojištění, které má nejvyšší podíl potřeby finančních prostředků. Platbou je pojistné na důchodové pojištění a plynou z něj plnění v případě dlouhodobé neschopnosti pracovat, a to starobní důchody, invalidní důchody, vdovecký a sirotčí důchod (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 158-159).

Dalším subsystémem je státní politika zaměstnanosti. Ta je určena pro pojištěnce, kteří ačkoli jsou zdraví a v produktivním věku, nemohou pracovat, například z toho důvodu, že nemohou nalézt práci. Z tohoto subsystému je poplatníkům poskytována peněžité podpora

v nezaměstnanosti, a dále je prováděna aktivní politika zaměstnanosti, jejímž cílem je tvorba nových pracovních míst a udržování co nejvyšší míry zaměstnanosti (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 158-159).

Posledním subsystémem je nemocenské pojištění, jehož dávky jsou určeny jedincům, kteří jsou krátkodobě neschopni práce. Dávky mají tedy krátkodobě nahradit chybějící příjmy. Jde o méně náročný subsystém. Plnění poskytovaná poplatníkům jsou nemocenská, podpora při ošetřování člena rodina a peněžitá pomoc v mateřství (Vančurová, 2017, s. 25-26).

Poplatníci

Poplatníky sociálního zabezpečení jsou zaměstnanci, zaměstnavatelé, osoby samostatně výdělečně činné, osoby dobrovolně účastné na důchodovém pojištění a zahraniční zaměstnanci. Za zaměstnance hradí povinné pojistné jejich zaměstnavatel, který povinné pojistné zaměstnanci srazí ze mzdy (Zákon 589/1992 Sb.).

Vyměřovací základ

Vyměřovacím základem pojistného zaměstnance je úhrn příjmů ze zaměstnání, který je předmětem daně z příjmů fyzických osob. Vyměřovacím základem u zaměstnavatele je částka odpovídající úhrnu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců. Vyměřovací základ OSVČ je částka, kterou si poplatník určí, nesmí být však nižší než 50 % daňového základu. U osoby dobrovolně účastné na důchodovém pojištění je vyměřovacím základem částka, kterou si osoba sama určí. Zákon stanovuje minimální vyměřovací základ, ze kterého musí poplatníci odvádět pojistné (Zákon 589/1992 Sb.).

Sazby

Sazby sociálního zabezpečení se liší v závislosti na tom, kdo je odvádí. Dle Zákona 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, tyto sazby pro rok 2022 činí:

- U zaměstnavatele 24,8 % z vyměřovacího základu (2,1 % na nemocenské pojištění 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti).
- U zaměstnance 6,5 % z vyměřovacího základu.
- U osob samostatně výdělečně činných 29,2 % z vyměřovacího základu (28 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti), dále 2,1 % na nemocenské pojištění, v případě, že se jedná o osobu účastnou na nemocenském pojištění.

- U osob dobrovolně účastných na důchodovém pojištění 28 % z vyměřovacího základu.
- U zahraničního zaměstnance 2,1 % z vyměřovacího základu (Zákon 589/1992 Sb.).

2.3.2 Veřejné zdravotní pojištění

Veřejné zdravotní pojištění je upraveno Zákonem České národní rady č. 592/1992 Sb. o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. Veřejné zdravotní pojištění je určeno pro krytí výdajů na zdravotní péči v rozsahu daném zákonem. Tento subsystém spadá pod Ministerstvo zdravotnictví a jeho příjmy patří zdravotním pojišťovnám, které je spravují. Zdravotní péče je specifickým oborem, který nelze svěřit soukromým firmám, jelikož se zde často řeší otázka života a smrti, musí být tedy regulované (Vančurová, Láchová a Zídková, 2020, s. 157; Rosen, Gayer, 2010, s. 180).

Plátcí

Plátcí veřejného zdravotního pojištění jsou zaměstnavatelé, zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné, osoby bez zdanitelných příjmů a stát. Stát je plátcem pojistného za určité osoby uvedené v zákoně (nezaopatřené dítě, poživatel důchodu, žena na mateřské atd.) (Zákon č. 48/1997 Sb.).

Vyměřovací základ

Vyměřovacím základem pojistného zaměstnance je úhrn příjmů ze zaměstnání, který je předmětem daně z příjmů fyzických osob. Vyměřovacím základem u zaměstnavatele je částka odpovídající úhrnu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců. Vyměřovací základ pro OSVČ je částka, která nesmí být nižší než 50 % daňového základu. Zákon stanovuje minimální vyměřovací základ, ze kterého musí poplatníci odvádět pojistné.

Sazba

Sazba pojistného činí 13,5 % z vyměřovacího základu. V případě zaměstnání se sazba rozpočítává mezi zaměstnavatele a zaměstnance. Zaměstnanec odvádí 4,5 % z hrubé mzdy a zaměstnavatel odvádí dalších 9 % z hrubé mzdy zaměstnance (Zákon č. 592/1992 Sb.).

2.3.3 Poplatky

Poplatky jsou platby, jimiž se platí za určité úkony státních orgánů, které daný poplatník potřebuje a dá k němu podnět. Platí se zejména z důvodu nepřetěžování státních orgánů

zbytečnými úkony. Může jít například o soudní poplatky, nebo poplatek za výpis z rejstříku trestů.

Specifickým druhem poplatků jsou místní poplatky, které jsou uloženy obcí a plynou do obecního rozpočtu. Zákon č. 565/1990 Sb. o místních poplatcích specifikuje druhy místních poplatků. Zákon určuje vymezení osob, které mají poplatky platit, případně osob, které jsou z placení vyloučeny, stanovuje horní hranice poplatků atd. Samotné sazby, výběr a splatnost poplatků stanovuje sama obec obecně závaznou vyhláškou (Pospíšil, Žufan, 2019, s. 76).

2.4 Daňové reformy

V následující podkapitole budou představeny nejdůležitější daňové reformy, které proběhly v České republice od roku 1989.

V období 1991 - 1993 se systém České republiky musel přizpůsobit tržnímu prostředí, byla tedy nutná rozsáhlá reforma, která se týkala i důchodových daní. V první fázi bylo nutné přizpůsobení právních norem novému ekonomickému prostředí. V druhé fázi pak vznikaly nové právní předpisy, byly vytvořeny zcela nové daňové zákony. Poslední etapou bylo její spuštění, které probíhalo od roku 1993. Největší změnou bylo například oddělení sociálního pojistného od daně z příjmů, které do té doby bylo její součástí. Cílem bylo i omezit prostor pro vyhýbání se daňové povinnosti, zamezení daňovým únikům, a dále zefektivnění daňové správy (Vančurová, 2017, s. 58-59).

V roce 2004 došlo k daňové reformě, která byla vyvolána vnějším prostředím, a to vstupem České republiky do Evropské unie. Bylo tedy nutné implementovat legislativu Evropské unie, týkající se zejména daně z příjmů právnických osob v oblasti přesunu kapitálu mezi členskými státy Evropské unie (Vančurová, 2017, s. 59).

V letech 2005-2006 byl učiněn přechod na systém slev na dani a daňových bonusů. Šlo zejména o zvýšení progresivity daně z příjmů fyzických osob. Díky tomu část populace s nižšími příjmy a s vyživovanými dětmi přestala odvádět daň z příjmů, a část dokonce dosáhla daňového bonusu na děti (Páral, 2018).

Dle Vančurové (2017, s. 61) byly v rámci procesu konsolidace veřejných financí v roce 2008 v oblasti osobních důchodů zejména tyto změny:

- Zrušení progresivní daně a zavedení lineární sazby daně ve výši 15 %.
- Zavedení „superhrubé“ mzdy, tedy že daň se počítala z hrubé mzdy navýšené o sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem.

- Zvýšení slev na dani, největší zvýšení se týkalo slevy na manželku, základní slevy a daňových zvýhodnění na děti. Tyto změny proběhly zejména z důvodu snahy o zachování progresivity daně, i napříč tomu, že je daňová sazba lineární.
- Zavedení maximálního vyměřovacího základu pro sociální pojištění, a to ve výši 48násobku průměrné mzdy.
- Dále proběhlo rozšíření účasti na veřejném zdravotním pojištění.

V roce 2013 bylo zavedeno solidární navýšení daně, což přeměnilo sazbu daně opět na progresivní, jednalo se o 7% přírůžku u příjmů nad 48násobek průměrné mzdy. Solidární daň byla následně zrušena v roce 2021 a je nahrazena s druhou sazbou daně ve výši 23 %, která se počítá také z příjmu nad 48násobek průměrné mzdy. Rozdílem je, že solidární dani podléhaly zejména příjmy ze závislé a samostatné činnosti, ovšem nové sazbě daně nyní podléhají i příjmy z pronájmu nemovitosti, či příjmy z kapitálového majetku (Mečířová, 2021).

2.5 Daňový řád

Daňový řád je Zákon č. 280/2009 Sb., kterým je upravován postup správce daně, práva a povinnosti subjektů daně a třetích osob v oblasti správy daní. Správa daní znamená postup, který si klade za cíl zjištění a stanovení daně, kterou subjekt odvádí státu. Podkladem pro zjištění daně je daňové tvrzení, které daňový subjekt ve vymezenou dobu podává na úřadě. Daňové tvrzení má formu daňového přiznání, hlášení, nebo vyúčtování. Dále se lze setkat s dodatečným daňovým tvrzením, které nahrazuje řádné daňové tvrzení, ke kterému se poté již nepřihlíží. Posledním druhem je následné daňové tvrzení, které se podává po uplynutí lhůty pro řádné daňové tvrzení (Zákon č. 280/2009 Sb.).

Základními pojmy vysvětlenými v daném zákoně jsou správce daně a daňový subjekt. Správcem daně se rozumí správní orgán v rozsahu, v jakém je mu zákonem svěřena působnost v oblasti správy daní. Daňovým subjektem je poplatník, plátce daně a osoba, kterou za daňový subjekt označuje zákon (Zákon č. 280/2009 Sb.).

Dle Zákona č. 280/2009 Sb. jsou základní zásady správy daní následující:

- správce daně postupuje v souladu se zákony a dalšími právními předpisy;
- správce daně uplatňuje pravomoc pouze k účelům, ke kterým mu byla svěřena;
- osoby, které se na správě daní účastní, se správcem daně vzájemně spolupracují;

- správce daně postupuje při správě daní bez zbytečných průtahů;
- při hodnocení důkazů správce daně posuzuje důkazy dle vlastního uvážení a posuzuje každý důkaz jednotlivě, ale i ve vzájemné souvislosti;
- správa daní je neveřejná a zúčastněné osoby jsou povinny zachovávat mlčenlivost.

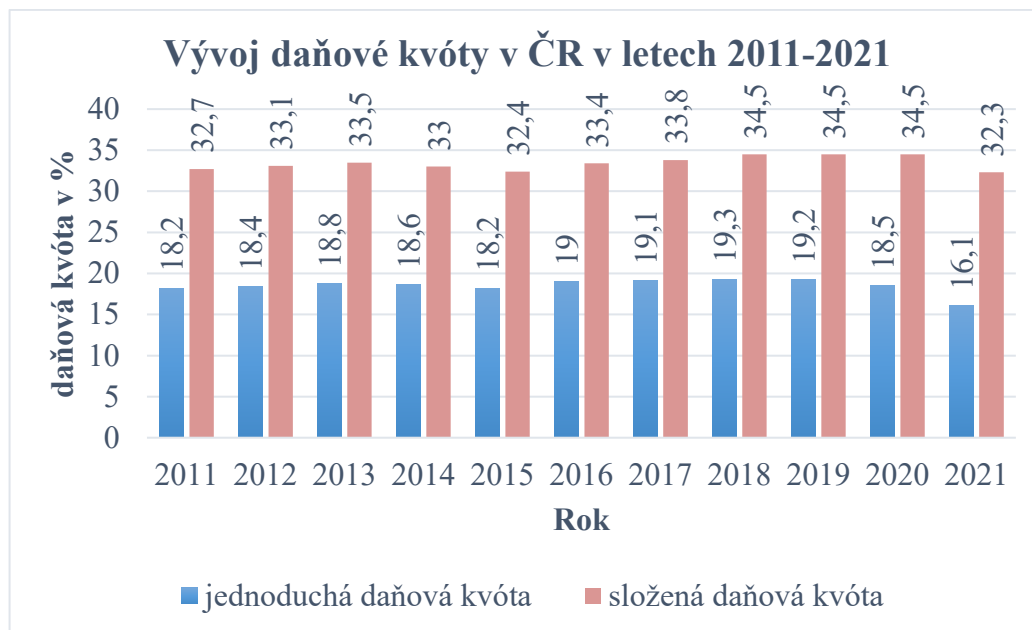
V Zákoně č. 280/2009 Sb. jsou dále vysvětleny základní pojmy týkající se oblasti daní a správy daně. Je definována místní příslušnost, osoby zúčastněné na správě daní a jejich zastoupení. Dále jsou vymezeny lhůty, obecná ustanovení o doručování, ochrana a poskytování informací, dokumentace, řízení a další postupy při správě daní.

2.6 Daňové zatížení v ČR

Daňové zatížení vyjadřuje, jaký mají daně dopad na příjmy poplatníků. Daňové zatížení občanů České republiky můžeme zjistit pomocí ukazatelů daňové kvóty, zdanění práce a efektivní sazby daně.

Daňová kvóta

Dle MFČR (2021 s. 17) daňová kvóta vyjadřuje podíl inkasovaných příjmů veřejných rozpočtů na HDP. Je tedy ukazatelem toho, jak daňoví poplatníci přispívají na chod státu. Daňová kvóta může být ovlivněna výší sazeb daní, případně daňovou úpravou, ekonomickým cyklem a také efektivitou výběru daní. Existují dva ukazatele daňové kvóty, a to jednoduchá a složená daňová kvóta. Jednoduchá daňová kvóta znázorňuje podíl daňových příjmů veřejných rozpočtů a nominálního HDP. Složená daňová kvóta zahrnuje daňové příjmy včetně příjmů z povinného sociálního a zdravotního pojištění, které se opět dělí nominálním HDP. Složená daňová kvóta je komplexnější ukazatel daňového zatížení.

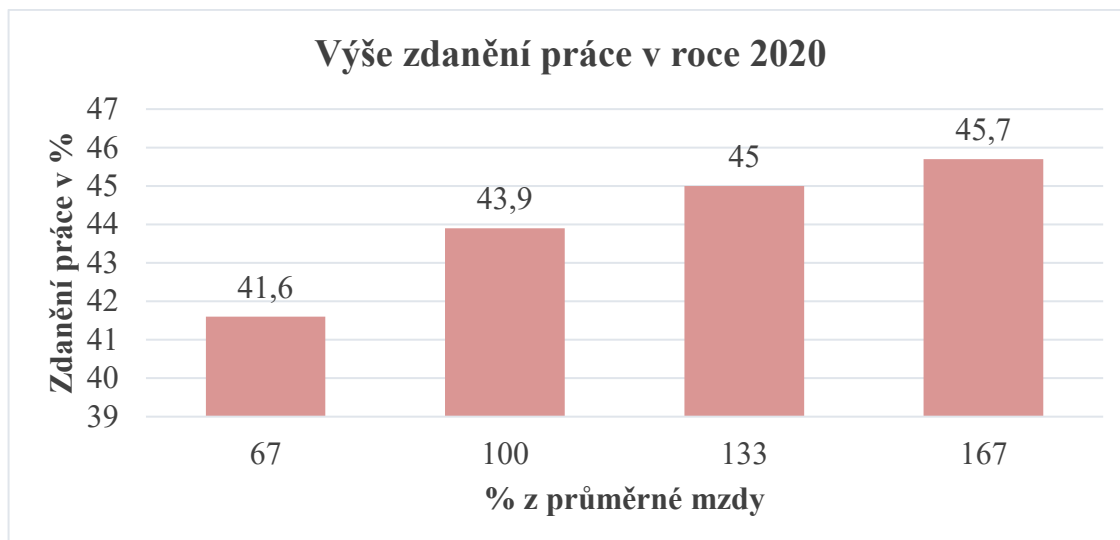

Obrázek 1 Vývoj daňové kvóty v ČR v letech 2011-2021 (zdroj: vlastní zpracování dle MFČR, 2021, s. 17)

Na obrázku č. 1 je zobrazen vývoj daňové kvóty v České republice za roky 2011 až 2021. Lze vidět, že ve všech případech je jednoduchá daňová kvóta téměř o polovinu nižší než složená daňová kvóta, z důvodu vysokého podílu sociálního a zdravotního pojištění na inkasovaných daních. Nejvyšší hodnota složené daňové kvóty byla v letech 2018 až 2020, kdy hodnota dosahovala 34,5 % ve všech těchto letech. Nárůst od roku 2016 mohl být způsoben například zavedením EET, které vedlo k efektivnějšímu výběru daní. Nejnižší hodnota jednoduché i složené daňové kvóty je v roce 2021, kdy se obě kvóty velmi výrazně snížily, zejména z důvodu zrušení superhrubé mzdy a zvýšení slevy na poplatníka. Z tohoto důvodu je tak daňové zatížení občanů v roce 2021 nejnižší za sledované roky.

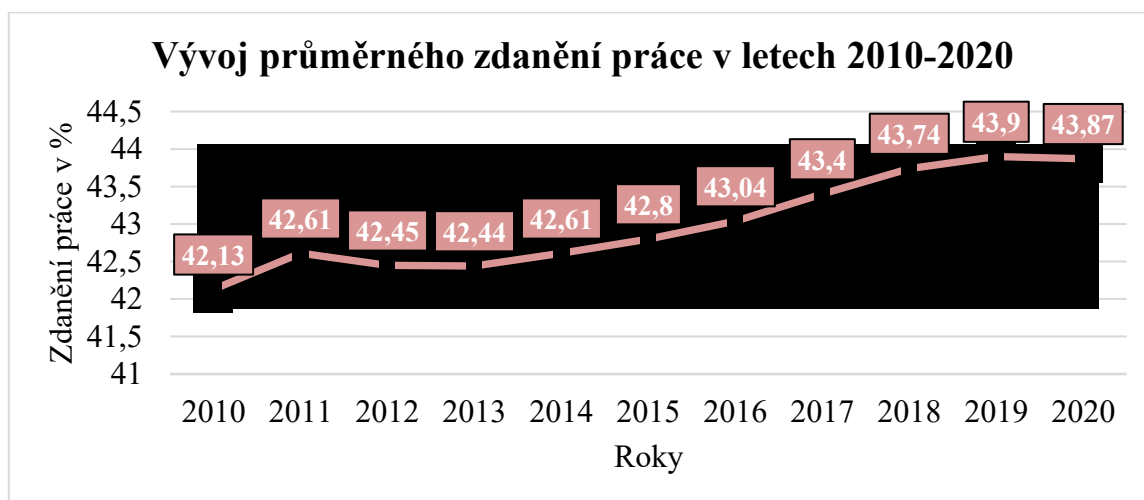
Zdanění práce

Ukazatel zobrazuje podíl mezi výší daňových odvodů ze mzdy zaměstnance a celkovými náklady, které zaměstnavatel za zaměstnance platí.

Obrázek 2 Výše zdanění práce v roce 2020 (zdroj: vlastní zpracování dle data.oecd.org, 2022)

Na obrázku č. 2 je uvedena výše zdanění práce v roce 2020. Zdanění práce je vyjádřeno u čtyřech poměrů z průměrné mzdy. Jedná se o mzdu poplatníka, využívajícího z daňových slev a zvýhodnění pouze slevu na poplatníka. Z obrázku lze vyčíst, že s růstem mzdy se zdanění práce daně zvyšuje. Zvyšování je zapříčiněno tím, že u nižších příjmů sleva na poplatníka dokáže pokrýt větší procentní část daně, což snižuje celkové odvody zaměstnance. Odvody pojistného jsou procentně u všech uvedených poměrů průměrné mzdy stejné. U výše mzdy, která představuje 67 % průměrné mzdy je zdanění práce ve výši 41,6 %, znamená to tedy, že z celkové částky, kterou zaměstnavatel za zaměstnance platí, je 41,6 % daňovými odvody.

Obrázek 3 Vývoj průměrného zdanění práce v letech 2010-2020 (zdroj: vlastní zpracování dle data.oecd.org, 2022)

Na obrázku č. 3 je zobrazen vývoj průměrného zdanění práce v letech 2010 až 2020. Zdanění práce je uvedeno pro průměrnou mzdu, za poplatníka, který z daňových slev a zvýhodnění využívá pouze slevu na poplatníka. V roce 2010 je tento poměr ve výši 42,13 % a postupně se téměř každým rokem zvyšuje. Zvyšování zdanění práce je způsobeno zejména růstem průměrné mzdy, kdy se sleva na poplatníka za toto období ani jednou nezvyšovala, čímž se při růstu průměrné mzdy podíl odvodů zvyšoval. Pro rok 2021 můžeme předpokládat snížení zdanění práce z důvodu zrušení superhrubé mzdy a zvýšení slevy na poplatníka, které vede ke snížení odváděné daně.

Efektivní sazba daně

Ukazatel efektivní sazby daně zobrazuje rozdíl mezi mírou zisku před zdaněním a po zdanění u hrubé mzdy poplatníků.

Tabulka 1 Efektivní sazba daně u poplatníka v České republice v roce 2020 a 2021 (zdroj: vlastní zpracování)

Poplatník	2020	2021	Rozdíl
Poplatník bez dětí	33,83%	19,77%	-14,06%
Poplatník s jedním dítětem	21,72%	16,31%	-5,41%
Poplatník se třemi dětmi	11,52%	6,53%	-4,99%

V tabulce č. 1 je vypočítána efektivní sazba daně pro rok 2020 a 2021 u průměrné mzdy pro poplatníka bez dětí, s jedním dítětem a se třemi dětmi. Rozdíl mezi těmito dvěma roky je velký, z důvodu zrušení superhrubé mzdy a zvýšení slevy na poplatníka, které efektivní sazbu daně výrazně ovlivnily. Nejvýznamnější rozdíl je u poplatníka bez dětí, který má v roce 2021 daňovou úsporu ve výši 14 % oproti předchozímu roku. U poplatníka s jedním dítětem a poplatníka se třemi dětmi je tato úspora nižší a pohybuje se kolem 5 %.

3 STÁTNÍ ROZPOČET

Inkasované daňové příjmy a příjmy ze sociálního zabezpečení plynou do státního rozpočtu. Tyto příjmy jsou následně státem přerozděleny na státní výdaje, díky kterým stát zajišťuje činnosti nezbytné k jeho fungování.

Státní rozpočet je finanční plán hospodaření státu, představuje souhrn vztahů v oblastech tvorby, přerozdělení a užití peněžních prostředků, jeho podstatou je zejména přerozdělování důchodů. Stát jím zajišťuje plnění ekonomických, sociálních a politických funkcí státu. Státní rozpočet se skládá z příjmů a výdajů státu, jejichž saldo může být vyrovnané, záporné, nebo kladné v závislosti na ekonomické situaci státu. Je tvořen na daný rok, který se shoduje s kalendářním rokem (Pospíšil, Žufan, 2019, s. 62-65; MFČR, 2021, s. 11).

Rozpočtové určení daní

Rozpočtové určení daní je upraveno Zákonem č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům. Rozpočtové určení daní je soubor zákonem stanovených pravidel, která vymezují, kam konkrétní vybraná daň, případně její část plyne. Jedná se o klíč, podle kterého se inkaso z vybraných daní rozděluje mezi příslušné příjemce, kterými jsou obce, kraj a stát.

3.1 Rozpočtový proces

Rozpočtový proces se řídí zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů. Státní rozpočet vychází z tříletého rozpočtového výhledu, který je sestaven Ministerstvem financí České republiky (dále jen MFČR). Návrh státního rozpočtu vychází z požadavků obcí a krajů na transfery a z podkladů ministerstev a ústředních orgánů, návrh předkládá MFČR ke schválení vládě (Peková, 2011, s. 153-154).

Projednávání a schválení návrhu probíhá ve trojím čtení a týká se pouze poslanecké sněmovny, nikoliv senátu. V prvním čtení sněmovna projednává základní údaje návrhu a může vládě doporučit jejich změnu. Po schválení nelze tyto základní údaje již v dalších čteních měnit. Ve druhém čtení vystupuje navrhovatel a předkládají se pozměňovací, nebo jiné návrhy. Třetí čtení se zabývá zejména úpravou legislativně technických a gramatických chyb, případně logických úprav. Sněmovna se poté usnese, zda s návrhem souhlasí (Pospíšil, Žufan, 2019, s. 88-89).

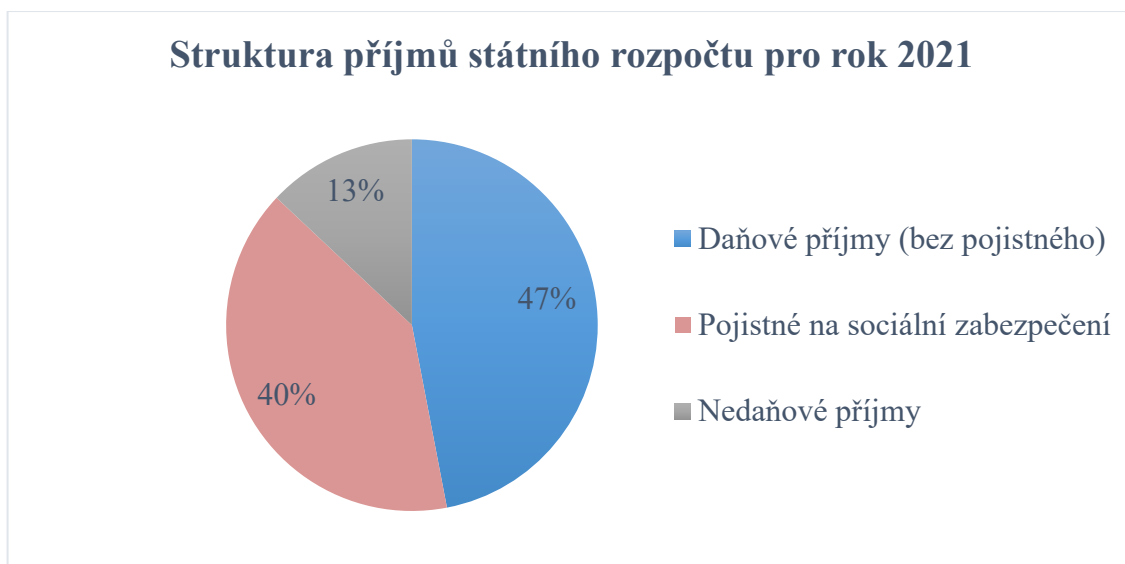
Pokud by poslanecká sněmovna zamítla návrh státního rozpočtu a do konce roku by neschválila pozměněný návrh, hospodaří se dle tzv. rozpočtového provizoria. Znamená to,

že se pro hospodaření použije objem příjmů a výdajů státního rozpočtu podle minulého rozpočtového roku, a podle něj se řídí až do doby schválení Zákona o státním rozpočtu (Pospíšil, Žufan, 2019, s. 89).

3.2 Příjmová stránka státního rozpočtu

Příjmová stránka státního rozpočtu informuje o tom, jaké zdroje vláda využívá pro financování aktivit státu. Příjmy státního rozpočtu obsahují daňové příjmy, odvody pojistného na sociální zabezpečení a nedaňové příjmy, do kterých jsou řazeny cla, evropské fondy a příjmy z privatizace. Celková výše příjmů státního rozpočtu pro rok 2021 činí 1 487,24 mld. Kč (MFČR, 2021, s. 11).

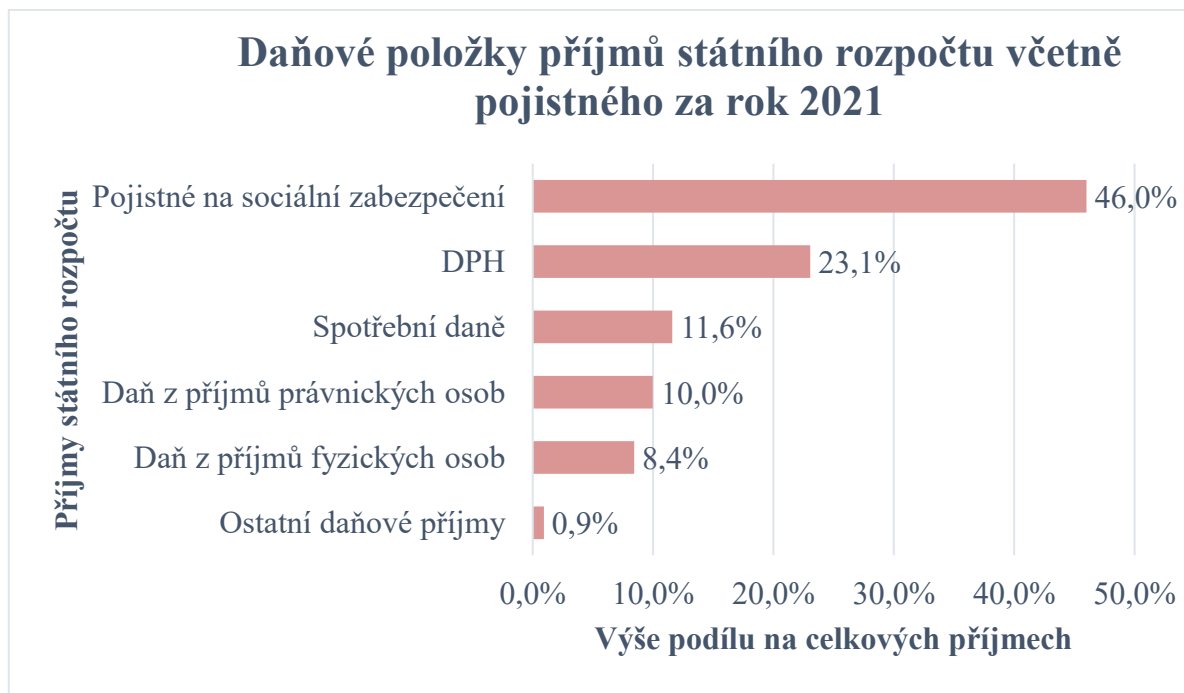

Obrázek 4 Struktura příjmů státního rozpočtu pro rok 2021 (vlastní zpracování dle Weiss, 2022)

Na Obrázku č. 4 je zobrazena struktura příjmů státního rozpočtu pro rok 2021. Lze vidět, že největší podíl na příjmech státního rozpočtu mají daňové příjmy, které tvoří skoro polovinu všech příjmů, což je 698 mld. Kč. Druhou velkou položkou je pojistné na sociální zabezpečení, které tvoří 40 % z celkových příjmů, tedy 595 mld. Kč. Nedaňové příjmy tvoří pouhých 13 %, tedy 193 mld. Kč, v těchto příjmech mají primární podíl příjmy z Evropské unie.

Daně a odvody

Daňové příjmy a příjmy na pojistné sociálního zabezpečení jsou největšími položkami příjmů státního rozpočtu. Dohromady tvoří 87 % ze všech příjmů státního rozpočtu.

Obrázek 5 Daňové položky příjmů státního rozpočtu včetně pojistného za rok 2021 (vlastní zpracování dle Weiss, 2022)

Na Obrázku č. 5 jsou zobrazeny, jednotlivé daňové položky příjmů státního rozpočtu včetně pojistného na sociální zabezpečení. Daňové příjmy jsou zde rozděleny na jednotlivé daně. Největší podíl má pojistné na sociální zabezpečení, které tvoří 46 % těchto příjmů. Druhou největší položkou je DPH, které tvoří 23,1 % z těchto příjmů, následují spotřební daně ve výši 11,6 %, daň z příjmů právnických osob ve výši rovných 10 % a daň z příjmů fyzických osob ve výši 8,4 %. Ostatní daňové příjmy tvoří již pouze nepatrnou položku, která tvoří méně než 1 % celkových příjmů. Do ostatních daňových příjmů spadá daň z hazardních her, poplatky a ostatní daňové příjmy.

Cla

Od vstupu do Evropské unie členské státy odvádějí clo do rozpočtu Evropské unie a ponechávají si pouze část nutnou k zaplacení nákladů na výběr cel.

Evropské fondy

Jedná se o přerozdělování peněžních prostředků mezi státy Evropské unie, z důvodu snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi těmito státy. Prostředky se čerpají skrze operační programy. Nejvýznamnější Evropské fondy pro Českou republiku jsou: Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, Fond soudržnosti a Evropský

zemědělský fond pro rozvoj venkova. Celkové příjmy plynoucí z rozpočtu Evropské unie činí 129 mld. Kč (Pospíšil, Žufan, 2019, s. 78).

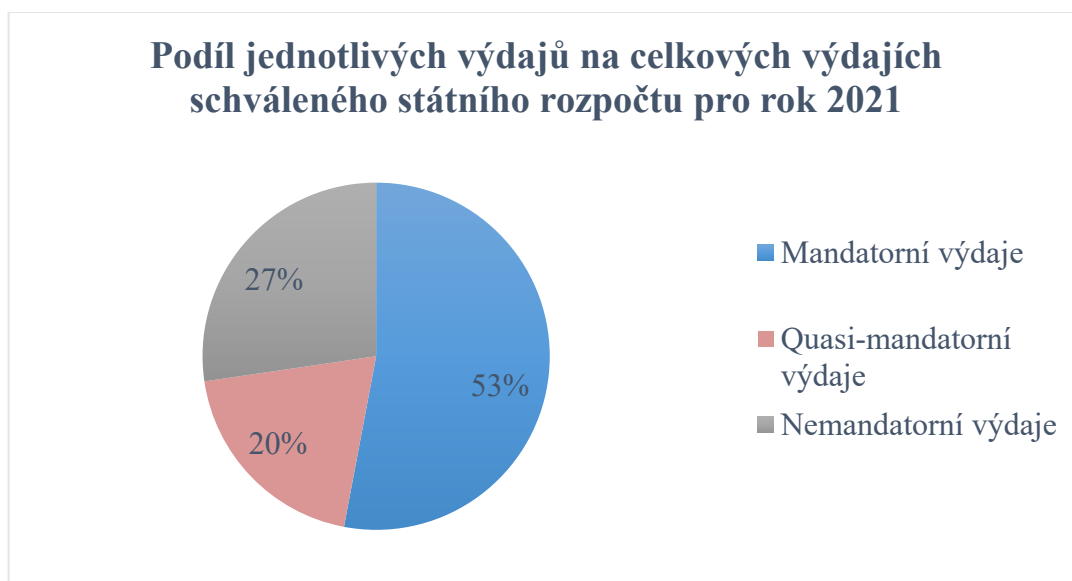
Příjmy z privatizace

V současné době nejde o významné příjmy, důležitým zdrojem byly zejména v 90. letech. Jedná se o nestabilní a nárazové příjmy, jelikož souvisí s politickou situací (Pospíšil, Žufan, 2019, s. 80).

3.3 Výdajová stránka státního rozpočtu

Výdajová stránka obsahuje informace o množství peněžních prostředků, které stát vynakládá na financování aktivit státu. Celková výše výdajů státního rozpočtu pro rok 2021 činí 1 906,93 mld. Kč. Dle druhového členění tvoří největší podíl na všech výdajích sociální dávky ve výši 692,48 mld. Kč (MFČR, 2021, s. 11,24).

Výdaje státního rozpočtu můžeme dělit také dle povinnosti státu výdaje hradit, a to na mandatorní, quasi-mandatorní a nemandatorní výdaje.

Obrázek 6 Podíl jednotlivých výdajů na celkových výdajích schváleného státního rozpočtu pro rok 2021 (vlastní zpracování dle MFČR, 2021)

Na Obrázku č. 6 je zobrazen podíl jednotlivých výdajů na celkových výdajích schváleného státního rozpočtu pro rok 2021. Mandatorní výdaje mají nadpoloviční podíl na celkových výdajích, a to 53 %, quasi-mandatorní jsou ve výši 20 % a nemandatorní výdaje tvoří 27 % z celkových výdajů.

Mandatorní výdaje

Mandatorní výdaje jsou takové výdaje, které stát ze zákona musí zajišťovat, do těchto výdajů spadají zejména sociální dávky, výdaje na dluhovou službu, příspěvky státu na stavební spoření a penzijní připojištění. Dále se může jednat o výdaje vyplývající ze smluvních závazků (státní záruky, příspěvky do Evropské unie a jiných mezinárodních organizací, dotace na obnovitelné zdroje). Mandatorní výdaje představují více než polovinu všech výdajů schváleného státního rozpočtu pro rok 2021 (MFČR, 2021, s. 22).

Quasi-mandatorní výdaje

Quasi-mandatorní výdaje jsou takové výdaje, které sice nejsou stanovené zákonem, avšak rovněž jsou pokládány za nezbytné pro zajištění správného chodu státu. Řadí se sem výdaje na platy státních zaměstnanců a zaměstnanců organizačních složek státu a příspěvkových organizací. Quasi-mandatorní výdaje se v roce 2021 podílejí na celkových výdajích schváleného z 20 % (MFČR, 2021, s. 22).

Nemandatorní výdaje

Nemandatorní výdaje jsou takové výdaje, které nejsou stanovené zákonem, ani nemusí být nezbytně vynaložené. Stát je využívá zejména k rozvoji společnosti a ovlivňování hospodářského růstu. Jedná se například o výdaje na školství, dopravní infrastrukturu a další. Nemandatorní výdaje představují více než jednu čtvrtinu na celkových výdajích schváleného státního rozpočtu v roce 2021 (MFČR, 2021, s. 22-23).

3.4 Saldo státního rozpočtu

Saldo státního rozpočtu vzniká odečtením výdajů od příjmů státního rozpočtu. V případě, že příjmy nedostačují na pokrytí výdajů státního rozpočtu, vzniká záporné saldo státního rozpočtu. K pokrytí schodku se využívají dluhové instrumenty, zejména státní dluhopisy a přijaté zápůjčky a úvěry. V případě, že příjmy jsou vyšší, než výdaje státního rozpočtu, vzniká přebytek.

Tabulka 2 Vývoj příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu v letech 2011-2021 v mld. Kč
(zdroj: vlastní zpracování dle MFČR, 2021, s. 13)

Státní rozpočet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Příjmy	1013	1051	1092	1134	1235	1282	1274	1404	1523	1476	1487
Výdaje	1156	1152	1173	1212	1297	1220	1280	1401	1552	1843	1907
Saldo	-143	-101	-81	-78	-62,8	61,8	-6,2	2,9	-28,5	-367	-420

V tabulce č. 2 je uveden vývoj příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu v letech 2011-2021. V letech 2011-2015 bylo každoročně saldo státního rozpočtu záporné, z důvodu ekonomické krize, avšak saldo se každým rokem snižovalo. V roce 2016 dosáhl rozdíl mezi příjmy a výdaji přebytku ve výši 61,8 mld. Kč, což je nejvyšší přebytek dosažený v uvedených letech. Přebytek byl způsoben zejména vyšším přílivem peněz z EU. V dalších dvou letech bylo saldo nepatrné a blížilo se nule. Od roku 2019 se saldo dostalo opět do záporných hodnot, kdy v roce 2020 byl schodek státního rozpočtu velmi vysoký z důvodu pandemické krize. Příjmy se snížily, jelikož byla utlumena ekonomika, a zároveň se velmi zvýšily výdaje, z důvodu poskytování státní podpory pro zmírnění dopadů důsledků pandemie. V roce 2021 byla situace velmi podobná, jako v předcházejícím roce, a schodek státního rozpočtu byl nejvyšší ze sledovaných let, ve výši -420 mld. Kč. Pro rok 2022 je plánovaný schodek rozpočtu ve výši 280 mld. Kč.

4 VÝZKUMY NA TÉMA VNÍMÁNÍ DANÍ A DAŇOVÉ GRAMOSTNOSTI V ČR A V JINÝCH ZEMÍCH

V následující kapitole bude provedena rešerše výzkumů, které již byly na téma vnímání daní a daňové gramotnosti provedeny, a to jak v České republice, tak i v jiných zemích.

4.1 Studie v oblasti vnímání daní indonéských malých a středních podniků

Tato se studie s názvem „Tax morale, perception of justice, trust in public authorities, tax knowledge, and tax compliance: a study of Indonesian SMEs“ se zabývá zejména daňovou morálkou, vnímáním spravedlnosti daní, důvěrou ve veřejné orgány, daňové znalosti a dodržování daňových předpisů indonéských malých a středních podniků (Timothy a Abbas, 2021).

Cílem studie je analyzovat, v jaké míře je dodržování daňových předpisů spojeno s daňovou morálkou, důvěrou ve veřejnou autoritu, vnímáním spravedlnosti a daňovou gramotností. Studie byla provedena v roce 2020 na vzorku 232 indonéských malých a středních podniků. Důvod vzniku této studie je, že odvětví malých a středních podniků v Indonésii hraje důležitou roli ve všech obchodních činnostech. Příspěvek malých a středních podniků na HDP Indonésie v roce 2018 činil 60,34 %. V zemi byly vypočítány potenciální daňové příjmy, které by měly z těchto firem plynout do státního rozpočtu, avšak skutečně vybrané příjmy činily pouze 14 % těchto potenciálních daňových příjmů (Timothy a Abbas, 2021).

Dotazník v této studii je rozdělen na tři oblasti a to: daňová morálka, vnímání spravedlnosti a důvěra k autoritě. Dále je analyzována souvislost mezi daňovou gramotností a dodržováním daňových předpisů (Timothy a Abbas, 2021).

Výsledky tohoto výzkumu uvádějí, že nejvíce s dodržováním daňových předpisů souvisí daňová morálka. Dále mají poplatníci tendenci více dodržovat daňové předpisy v případě, kdy se domnívají, že vláda v těchto otázkách jedná spravedlivě. Významná je také souvislost daňové gramotnosti a dodržování daňových předpisů. Výsledky tedy podporují teorii autorů, že pro zlepšení dodržování legislativy podniků je důležité posílit vnitřní motivaci a daňové znalosti k lepšímu pochopení daňových souvislostí (Timothy a Abbas, 2021).

4.2 Studie na téma fiskální iluze ve Švédsku

Následující studie s názvem „Fiscal Illusion and fiscal obfuscation“ se zabývá problémem fiskální iluze ve Švédsku. Fiskální iluze znamená, že zdaněné subjekty podceňují skutečnou míru zátěže. Švédsko je vhodnou zemí pro testování tohoto problému, jelikož v podílu na národním důchodu má nejvyšší daňovou sazbu. Většina příjmů je vybírána prostřednictvím nepřímých daní, což zvyšuje pravděpodobnost fiskální iluze. Dále je také švédský systém jednoduchý a plochý (není zde příliš možností pro odpočty na dani), (Sanandaji a Wallace, 2011).

Studie byla provedena soukromým výzkumným ústavem TEMO v roce 2003, článek byl publikován až v roce 2011. Dotazník probíhal formou telefonického průzkumu. Vzorek respondentů tvořilo 1009 náhodně vybraných jedinců. Dotazník se skládal z pěti otázek týkajících se daňového zatížení, kde odpovědi respondentů měly formu konkrétních procent (Sanandaji a Wallace, 2011).

U první otázky, se autor dotazoval, kolik si občané myslí, že stát inkasuje na daních z každé vydělané koruny běžného zaměstnance. Respondenti celkovou daňovou zátěž podhodnotili o více než jednu třetinu. Správný odhad mělo pouze 8 % lidí a 6 % lidí odhad nadhodnotilo, tedy 86 % lidí tento odhad podhodnotilo. Otázka č. 4 se týkala toto, zda poplatků za zaměstnavatele, který se strhává ze mzdy zaměstnanců, platí zaměstnavatel, nebo zaměstnanec. Pouze 24 % lidí správně uvedlo, že zaměstnanec (Sanandaji a Wallace, 2011).

Výsledek studie poukazuje na prokázání významné fiskální iluze v široké švédské veřejnosti. Výsledky ukazují, že daňová iluze vyplývá nejen z daňové neviditelnosti. Jedinec si může uvědomovat existenci i velikost konkrétních daní, avšak nerozpozná dopad na své individuální daňové zatížení. Tohle špatné vnímání daňového zatížení může být i záměrně vyvolané, například v případě, kdy se zaměstnancům ze mzdy odvádí „poplatek zaměstnavatele“, což naznačuje, že náklady nese zaměstnavatel a nikoli zaměstnanec. Fiskální iluze může být tedy zdrojem složitějšího systému zdanění, ve kterém se běžní občané těžce vyznávají. Na druhou stranu může být stejně tak vyvolaná z důvodu nesprávného vnímání dopadu zdanění, ačkoliv si poplatník je daně i její výše vědom (Sanandaji a Wallace, 2011).

4.3 Studie na téma vnímání daní nezávislých účetních odborníků v Turecku

Tato studie s názvem „The effect of the variables of tax justice perception and trust in government on tax compliance: The case of Turkey“ se zabývá dodržováním daní nezávislých účetních odborníků a aspekty, které jejich chování ovlivňují. Je zkoumán vliv daňové spravedlnosti a důvěry ve vládu na dodržování daňových předpisů (Güzel, Özer a Özcan, 2019).

Vzorek respondentů tvoří 392 nezávislých účetních odborníků v Turecku. Sběr dat probíhal online a také v papírové formě, sběr probíhal od března do listopadu 2013. Data získaná pomocí dotazníkového šetření byla zkoumána pomocí korelační, faktorové a regresní analýzy (Güzel, Özer a Özcan, 2019).

Výsledky ukazují, že demografická data, jako pohlaví věk a rodinný stav, nemají statisticky významný vliv na proměnné. Důvěra ve vládu má naopak statisticky významný vztah k dodržování daňových povinností. Stejně tak vnímání daňové spravedlnosti má statisticky významný vztah k plnění daňových povinností (Güzel, Özer a Özcan, 2019).

Výsledek této studie je určen k informování vlády o možných způsobech zlepšení dodržování daňových předpisů, a tedy většímu výběru daní. S růstem důvěry ve vládu, můžeme očekávat zvýšení dodržování daňových předpisů. Stejně tak s růstem spravedlivého vnímání daní se bude dodržování daňových povinností zvyšovat (Güzel, Özer a Özcan, 2019).

4.4 Studie na téma vnímání sazeb daně z příjmu v Německu

Studie nese název „Perception of income tax rates: evidence from Germany“ a zabývá se vnímáním sazeb daně z příjmu v Německu. Ve většině výzkumných prací se k analýze daňových dopadů využívají skutečné daňové sazby. Autoři této práce výzkum pojali tím způsobem, že respondenty požádali o odhad jejich daňového zatížení a následně o vyjádření vnímání spravedlnosti (Blaufus et al., 2015).

Daný projekt byl proveden jménem německého Ministerstva financí. Data byla shromážděna vyškolenými tazateli, pomocí individuálních rozhovorů. Dotazovanými subjekty byly zejména osoby výdělečně činné, a to z toho důvodu, že by díky výběru daní měly být seznámeny s německým daňovým systémem. Subjekty byly vybrány tak, aby

proporcionálně odpovídaly celkové pracující populaci vzhledem k pohlaví, věku, vzdělání a výši příjmu. Celkem bylo dotázáno 1009 subjektů (Blaufus et al., 2015).

Z výsledků vyplývá, že většina subjektů neodhaduje ani přibližně skutečné daňové sazby. Respondenti s nižšími příjmy podhodnocovali své daňové zatížení a naopak respondenti s vyššími příjmy podhodnocovali své daňové zatížení. Největší odchylku ve vnímání daňové zátěže způsobovalo vzdělání poplatníků a skutečnost, zda do svých odvodů zahrnuli příspěvek na sociální pojištění. Čím vyšší bylo vzdělání osob, tím více se jejich odhad přibližoval správnému daňovému zatížení. Věk ovlivňuje vnímání daní pouze do určité míry, mladší respondenti spíše vnímají daňové zatížení jako vysoké. Což dokazuje také spousta jiných studií, které tvrdí, že mladší daňoví poplatníci mají větší tendenci vyhýbat se daním (Blaufus et al., 2015).

Autoři studie také došli k závěru, že neexistuje patrný rozdíl ve vnímání daní mezi zaměstnanci a osobami samostatně výdělečně činnými, ačkoli z dřívějších výzkumů vyplýval právě opak. Zajímavým zjištěním je i fakt, že subjekty preferují progresivní daňovou sazbu, z důvodu spravedlnosti a ne kvůli svým zájmům (Blaufus et al., 2015).

4.5 Studie na téma dodržování daňových povinností v Pákistánu

Přesný název další studie zní „Voluntary tax compliance behavior of individual taxpayers in Pakistan“. Studie vznikla z důvodu nedostatku zdrojů informací v oblasti dodržování daňových povinností v rozvojových zemích. Studie zkoumá chování jednotlivých daňových poplatníků na základě určitých ekonomických, sociálních a institucionálních aspektů (Hassan, Naeem a Gulzar, 2021).

Pákistán, jako rozvíjející se ekonomika čelí spoustě výzvam v oblasti dodržování daní. Dle údajů ministerstva financí je počet osob, které podávají daňové přiznání 1 158 984, avšak 5 700 000 osob vydělává nad minimální hranici zdanitelných příjmů. Daňové příjmy jsou výrazně pod potenciálními příjmy. Problémem je i korupce, kvůli které se snížila účinnost auditů. Prostor pro daňové úniky vytváří také množství úlev pro určité skupiny lidí (Hassan, Naeem a Gulzar, 2021).

Dotazník byl osobně vyplněn 457 daňovými poplatníky pocházejících z jižního Paňdžábu v Pákistánu. Průzkum byl složen z 36 otázek týkajících se daní. Účastníci uváděli u otázek míru souhlasu na pěti bodové stupnici. Otázky se zabývaly zejména daňovou morálkou,

jednoduchostí dodržování daňových předpisů, vnímáním vlády a jejich výdajů a vnímáním spravedlnosti (Hassan, Naeem a Gulzar, 2021).

Výsledky studie zjistily, že morálka daňových poplatníků je pozitivně spojena s chováním dobrovolného dodržování daňových povinností. Přičemž morálka je v této studii spojena s tím, aby každý platil stejnou částku daní, aby chudí měli úlevy na dani, a také jsou tito respondenti proti daňovým únikům. Dále je s dobrovolným dodržováním daňových povinností pozitivně spojena jednoduchost daňových předpisů, vliv vládních výdajů, výše daňové sazby a spravedlnost daňového systému (Hassan, Naeem a Gulzar, 2021).

Závěrem výzkumu je doporučení autorů vládě a daňovým úřadům, kdy dodržování daňových povinností poplatníků, by bylo možné zlepšit posílením pozitivního vnímání daňové problematiky z hlediska spravedlnosti a vytvářením povědomí o důležitosti dodržování daňových předpisů. Dále je také velmi důležité vzdělání v této oblasti. K dodržování daňových předpisů, by také mohly přispět výdaje státu na veřejné statky, jelikož tím zvýší vnímání spravedlivosti (Hassan, Naeem a Gulzar, 2021).

4.6 Studie na téma daňové gramotnosti v České republice

Studie nesoucí název „Faktory ovlivňující úroveň daňové gramotnosti studentů bakalářských studijních programů ekonomických oborů na Ekonomických fakultách“ se věnuje identifikaci faktorů, které ovlivňují daňovou gramotnost studentů ekonomických oborů v České republice (Formanová et al., 2022).

Pro naplnění cíle byl proveden kvantitativní výzkum, a to dotazníkové šetření. Cílovou skupinou respondentů byli studenti ekonomických bakalářských studijních programů, ekonomických fakult v České republice. Respondenti byli osloveni na sedmi vysokých školách v České republice. Sběr dat probíhal v říjnu a listopadu v roce 2020. První část dotazníku obsahovala otázky vedoucí ke zjištění daňové gramotnosti respondenta. V druhé části byly položeny sociodemografické otázky. Celkový počet respondentů byl 327. Test se skládal z dvaceti otázek. Jeho úspěšnost se pohybovala od 25-90 % s průměrem 59 % (Formanová et al., 2022).

Výsledek statistických výstupů je takový, že neexistuje genderový rozdíl v daňové gramotnosti, naopak absolvování daňového kurzu, sebehodnocení daňové gramotnosti a pracovní zkušenosti v daňové oblasti na daňovou gramotnost mají vliv. Vliv mezi

zkušeností s vyplňováním daňového přiznání a daňovou gramotností může existovat, avšak výsledky nejsou jednoznačné, jako u přechozích případů (Formanová et al., 2022).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ZHODNOCENÍ DAŇOVÉHO SYSTÉMU ČR

Pro komplexní zhodnocení vnímání daní občanů, je důležité znát základní ukazatele týkající se daní a jejich vývoj. V této kapitole bude zhodnocena aktuální situace v rámci daňového systému České republiky. Konkrétně se kapitola bude zabývat podílem jednotlivých daní na celostátních daňových příjmech, vývojem inkasa na daní z příjmů fyzických osob, porovnáním zdanění práce a složené daňové kvóty České republiky s vybranými zeměmi EU, vývojem státního dluhu a vývojem minimální a průměrné mzdy. Vývoj těchto ukazatelů významně ovlivňuje vnímání daní občanů, jelikož jejich výše a případné změny se občanů přímo dotýkají.

5.1 Podíl jednotlivých daní na celostátních daňových příjmech

Podíl jednotlivých daní na celostátních daňových příjmech ukazuje důležitost jednotlivých daní vzhledem k celkovým daňovým příjmům. Celostátní daňové příjmy zahrnují příjmy státního rozpočtu, místní rozpočty i rozpočty státních fondů. Sociální pojištění zahrnuje sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. Mezi příjmy je zařazeno i zdravotní pojištění, které plyne do rozpočtu zdravotním pojišťovám. Mezi ostatní daňové příjmy spadají daně s nízkou hodnotou, konkrétně hazardní daně, dálniční poplatek a ostatní daně a poplatky.

Tabulka 3 Podíl jednotlivých daní na celostátních daňových příjmech v letech 2019 a 2020 (zdroj: vlastní zpracování dle Weiss, 2022)

Celostátní daňové příjmy	2019		2020		Změna	
	v mld. Kč	v %	v mld. Kč	v %	v mld. Kč	v %
Sociální pojištění	783,31	42,06	772,14	43,05	-11,17	-1,43
DPH	431,58	23,17	426,45	23,78	-5,13	-1,19
Daň z příjmů FO	246,64	13,24	231,72	12,92	-14,92	-6,05
Spotřební daně	167,14	8,97	162,49	9,06	-4,65	-2,78
Daň z příjmů PO	182,90	9,82	160,55	8,95	-22,35	-12,22
Daň z nabytí nemovitých věcí	13,85	0,74	2,80	0,16	-11,05	-79,80
Daň z nemovitých věcí	10,93	0,59	11,58	0,65	0,65	5,90
Silniční daň	6,48	0,35	5,96	0,33	-0,52	-8,09
Ostatní daňové příjmy	19,70	1,06	19,83	1,11	0,13	0,68
Celkem	1862,53	100,00	1793,52	100,00	-69,01	-3,71

V tabulce č. 3 jsou uvedeny celostátní daňové příjmy v rozdělení na jednotlivé daně za roky 2019 a 2020. Srovnání těchto dvou roků je zajímavé zejména z toho důvodu, že v roce 2020 nastala pandemická krize, která ovlivnila ekonomiku a tím i daňové příjmy.

U obou sledovaných let je nejvyšší položkou sociální pojištění, které se na celkových příjmech podílí více než 40 %. Druhou největší položkou je DPH, které tvoří téměř třetinu ze všech příjmů. Dále jsou významnými položkami daň z příjmů fyzických osob, daň z příjmů právnických osob a spotřební daně.

Celkové daňové příjmy poklesly v roce 2020 oproti roku 2019 o 69 mld. Kč, což činí pokles téměř o 4 %. Na tomto snížení se podílely téměř všechny daně, kromě ostatních daní a poplatků a daně z nemovitých věcí, jelikož ta pandemií nebyla výrazně ovlivněna. Největší pokles byl u daně z příjmů právnických osob, a to z důvodu pandemie, ale zejména z důvodu prominutí červnové zálohy na daň z příjmů právnických osob, která byla následně vyrovnána v dalším roce. Velký pokles je i u daně z příjmů fyzických osob, kdy se opatření proti pandemii dotkla i podnikatelů a zaměstnanců, zvýšila se nezaměstnanost a snížil se počet odpracovaných hodin, což vedlo k nižším odvodům. Největší procentní změna je u položky daň z nabytí nemovitých věcí, a to z toho důvodu, že tato daň byla k 26. 9. 2020 zrušena.

Tabulka 4 Podíl jednotlivých daní na celostátních daňových příjmech v letech 2020 a 2021 (zdroj: vlastní zpracování dle Weiss, 2022)

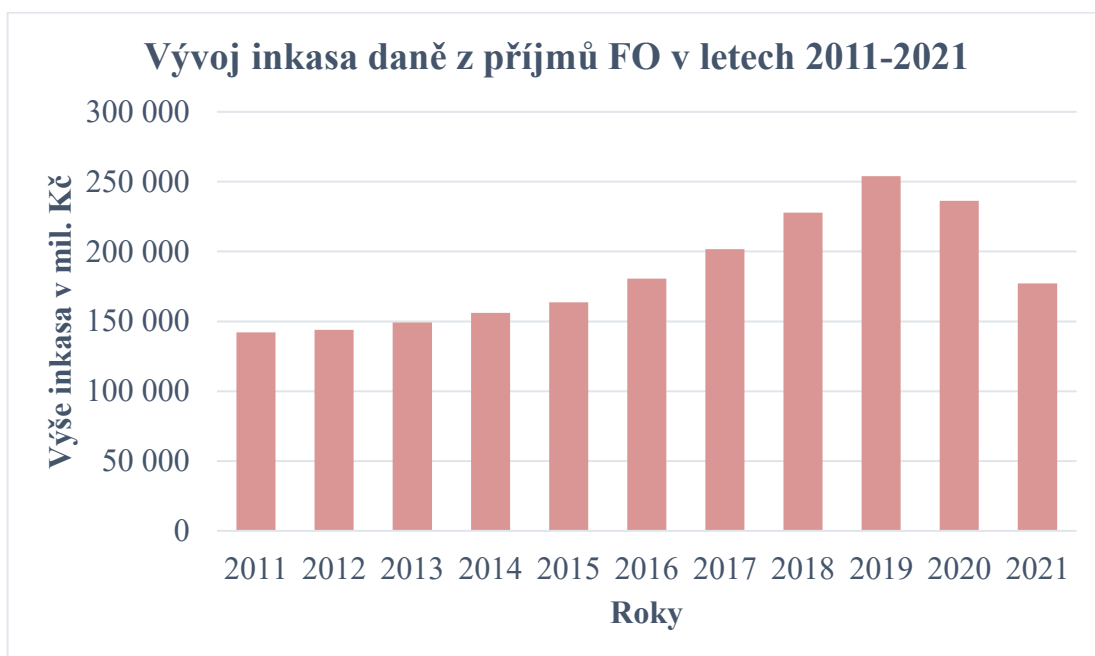
Celostátní daňové příjmy	2020		2021		Změna	
	v mld. Kč	v %	v mld. Kč	v %	v mld. Kč	v %
Sociální pojištění	772,14	43,05	843,17	44,96	71,03	9,20
DPH	426,45	23,78	463,68	24,72	37,23	8,73
Daň z příjmů FO	231,72	12,92	172,62	9,20	-59,10	-25,51
Spotřební daně	162,49	9,06	157,64	8,41	-4,85	-2,99
Daň z příjmů PO	160,55	8,95	200,57	10,69	40,02	24,93
Daň z nemovitých věcí	11,58	0,65	11,84	0,63	0,26	2,24
Silniční daň	5,96	0,33	5,43	0,29	-0,53	-8,88
Daň z nabytí nemovitých věcí	2,80	0,16	0	0	-2,80	-100,00
Ostatní daně a poplatky	19,83	1,11	20,53	1,09	0,70	3,51
Celkem	1793,52	100,00	1875,48	100,00	81,96	4,57

V tabulce č. 4 jsou uvedeny celostátní daňové příjmy v rozdělení na jednotlivé daně, za roky 2020 a 2021. Celostátní daňové příjmy jsou pro rok 2021 v celkové hodnotě ve výši 1 876,55 mld. Kč, což značí nárůst téměř o 5 % oproti přechozímu roku. Největší položkou

v roce 2021 je také sociální pojistné, které je ve výši téměř 45 %, meziročně tyto příjmy vzrostly skoro o 10 %. Druhou největší položkou je opět DPH, které v roce 2021 tvoří rovnou čtvrtinu daňových příjmů. Oproti předcházejícímu roku se zvýšilo o 8 %, zejména z důvodu oživení ekonomiky po pandemické krizi. Následuje daň z příjmů právnických osob, která oproti předchozímu roku narostla o téměř 25 %, a to zejména z důvodu vyrovnání prominutí červencové zálohy z minulého roku. Naopak daň z příjmů fyzických osob výrazně klesla, a to o více než 25 %, důvodem je zrušení superhrubé mzdy a zvýšení slevy na poplatníka. Zbýlé daně jsou v podobné výši jako předcházející rok.

Vývoj inkasa daně z příjmů fyzických osob

Nejvíce vnímanou daní poplatníky je daň z příjmů fyzických osob, jelikož se tato daň přímo dotýká téměř všech občanů. Inkaso této daně zahrnuje daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, daň z příjmů fyzických osob samostatně výdělečně činných z příznání a srážkovou daň dle zvláštní sazby. Nejvíce se na inkasu této daně podílí daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti, která tvoří asi 80 % celkového inkasa. V posledních letech došlo u této daně k legislativním změnám, které také ovlivnily výši inkasa této daně, zejména se jedná o zrušení superhrubé mzdy a zvýšení slevy na poplatníka.

Obrázek 7 Vývoj inkasa daně z příjmů FO v letech 2011-2021 (zdroj: vlastní zpracování dle financnisprava.cz, 2022)

Na obrázku č. 7 je zobrazen vývoj inkasa daně z příjmů FO v letech 2011-2021. Lze vidět, že v letech 2011-2015 bylo inkaso daně z příjmů v téměř stejné výši, zvyšovalo se pouze velmi málo, jelikož ekonomika se vzpamatovávala z následků krize v roce 2008. Poté se od roku 2016 začalo inkaso zvyšovat výrazněji, z důvodu ekonomického růstu a výrazného zvyšování minimální a průměrné mzdy. Tento trend pokračoval až do roku 2019, kdy inkaso dosáhlo svého maxima. V roce 2020 mělo na inkaso této daně vliv oslabení ekonomiky a opatření proti pandemii. Opatření se dotkla velkou mírou podnikatelů, kterým se výrazně snížily příjmy, oslabení ekonomiky se projevilo na větší nezaměstnanosti a menším počtu odpracovaných hodin zaměstnanců, což vedlo k nižším odvodům. V roce 2021 došlo ke snížení inkasa o 25 %, jedná se o nejvýraznější snížení ze sledovaných let. Důvodem tohoto snížení je zavedení nové legislativy v oblasti daně z příjmů fyzických osob, která se týkala zejména zrušení superhrubé mzdy, což významně snížilo odvody poplatníků, dále došlo ke zvýšení slevy na poplatníka a také byla zavedena paušální daň pro drobné podnikatele.

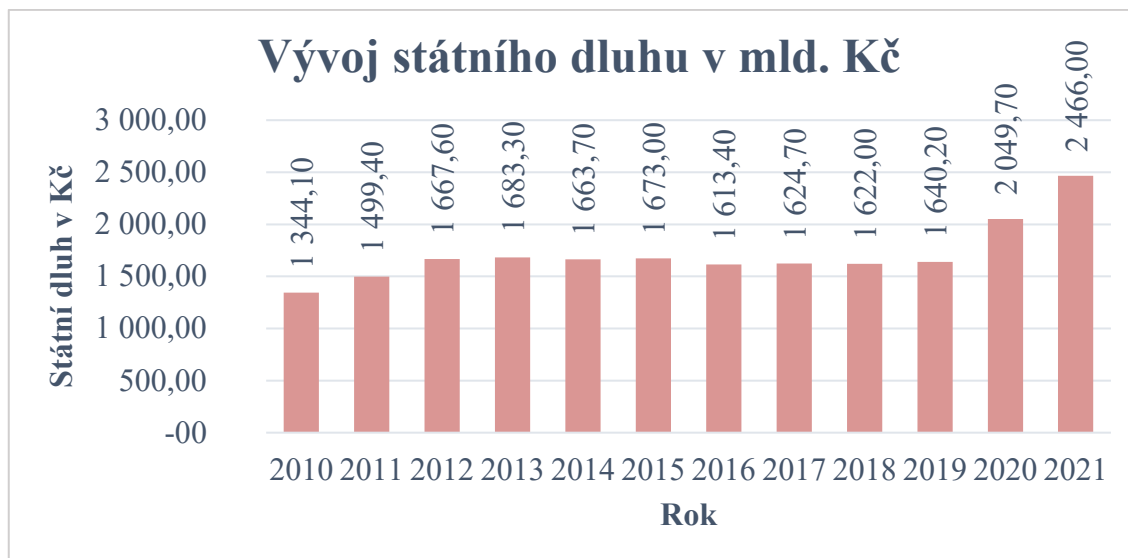
5.2 Vývoj státního dluhu

Státní dluh je výsledkem dlouhodobého hospodaření státu s celostátními příjmy a výdaji. Aby státní dluh příliš nestoupal, je důležité správné rozložení těchto příjmů a výdajů. Vysoký státní dluh s sebou zároveň přináší výdaje na úroky a na správu státního dluhu. Jelikož v budoucích obdobích musí být splacen, může být vnímán jako zatížení příštích generací. Zároveň výše státního dluhu může ovlivňovat například důvěru lidí ve vládu a také v celý daňový systém.

Státní dluh vzniká v důsledku kumulace deficitů jednotlivých státních rozpočtů. Deficity jsou zpravidla financovány prostřednictvím emise krátkodobých, či dlouhodobých cenných papírů (státní pokladniční poukázky a státní dluhopisy). Struktura státního dluhu je tvořena zahraničním a domácím dluhem, podíl zahraničního dluhu na celkovém státním dluhu je 7 %. Státní dluh je součástí veřejného dluhu, který obsahuje celkovou zadluženost sektoru veřejných institucí. Státní dluh tvoří 93 % veřejného dluhu. Veřejný dluh bývá často předmětem srovnání mezi státy Evropské unie, viz Obrázek č. 10 (Úřad národní rozpočtové rady, 2019)

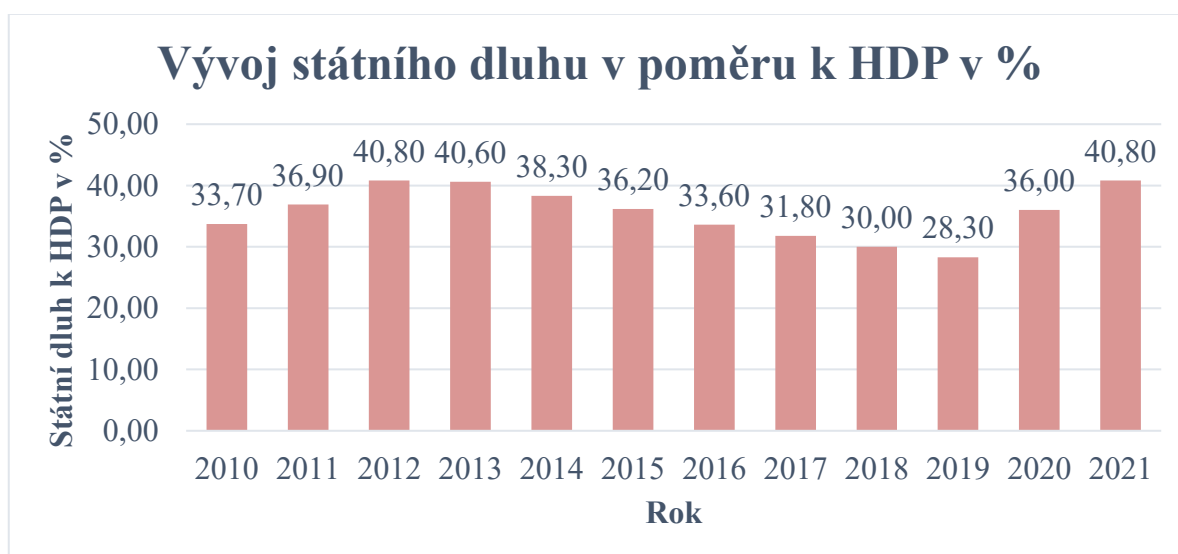
Vývoj státního dluhu lze pozorovat ze dvou úhlů pohledu, a to v celkové hodnotě v korunách a v poměru k HDP. Pro komplexní zhodnocení výše dluhu je dobré porovnávat obě tyto veličiny.

Obrázek 8 Vývoj státního dluhu v letech 2010 až 2021 v mld. Kč (zdroj: vlastní zpracování dle MFCR, 2022)

Na obrázku č. 8 je zobrazen vývoj státního dluhu v letech 2010 až 2021 v mld. Kč. Státní dluh rostl z důvodu celosvětové ekonomické krize až do roku 2012, kdy se jej povedlo stabilizovat. V letech 2013 až 2019 se státní dluh držel na téměř stejné úrovni. Od roku 2020 začal dluh opět stoupat, a to z důvodu pandemické krize, která vedla k utlumení ekonomiky, a zároveň k nadměrným výdajům státu. Za tyto dva roky dluh vzrostl o 826 mld. Kč, což znamená růst o třetinu celkové výše státního dluhu. Náklady spojené s pandemií tvořily během těchto dvou let 351 mld. Kč.

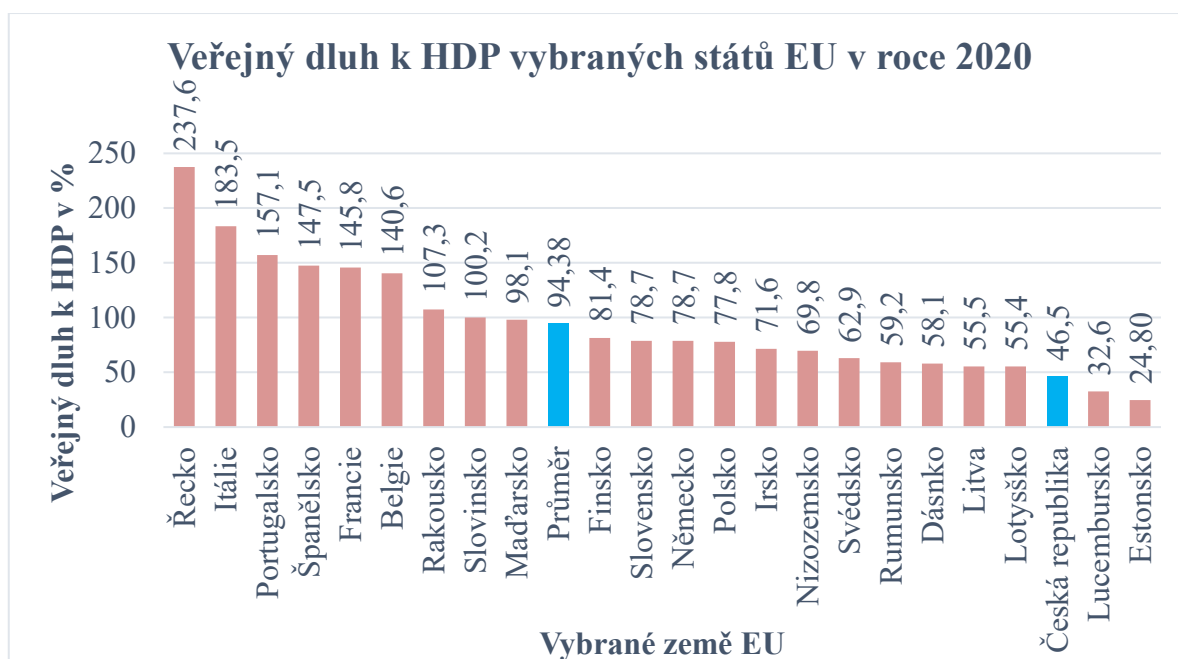

Obrázek 9 Vývoj státního dluhu v letech 2010 až 2021 v poměru k HDP v % (zdroj: vlastní zpracování dle MFCR, 2022)

Obrázek 9 zobrazuje vývoj státního dluhu v letech 2010 až 2021 v poměru k HDP v %. Vývoj státního dluhu v poměru k HDP zobrazuje komplexnější pohled na věc, jelikož se v něm zobrazuje i výkonnost ekonomiky. V prvotním období je vidět stejný vývoj jako v předchozím grafu, kdy do roku 2012 poměr dluhu k HDP roste a v roce 2013 je stabilizován. Od roku 2014 ale poměr začíná pomalu klesat, na rozdíl od předchozího grafu, kde byla hodnota stejná. Důvod je takový, že ačkoliv byla výše dluhu po dobu osmi let téměř stejná, tak díky ekonomického růstu se postupně navyšovala hodnota HDP, čímž se poměr snižoval. Ačkoliv se tedy na první pohled zdá tento vývoj vzhledem k výši dluhu pozitivní, není tomu tak, jelikož se za celou dobu růstu HDP dluh výrazně nesnížil. Od roku 2020 sledujeme opět podobný vývoj jako v přechodném grafu. Poměr dluhu se výrazně zvyšuje, a to za dva roky o 12,5 procentních bodů. Na rok 2022 je naplánován deficit státního rozpočtu ve výši 280 mld. Kč, který státní dluh přímo ovlivňuje, pokud by se plánovaný deficit rovnal skutečnému, růst státního dluhu by měl být nižší než v roce 2021.

Veřejný dluh v porovnání s vybranými zeměmi EU

Veřejný dluh je tvořen státním dluhem, dluhem vlády a všech veřejných institucí vůči domácím i zahraničním subjektům. V České republice je veřejný dluh tvořen asi z 93 % státním dluhem. Uvedená data jsou ze zdrojů statistik OECD, z toho důvodu nejsou zahrnuty země Evropské unie Bulharsko, Rumunsko, Malta a Kypr, jelikož nejsou členy OECD, a tudíž nejsou ve statistikách obsaženy.

Obrázek 10 Veřejný dluh k HDP vybraných států EU v roce 2020 (zdroj: vlastní zpracování dle stats.oecd.org, 2022)

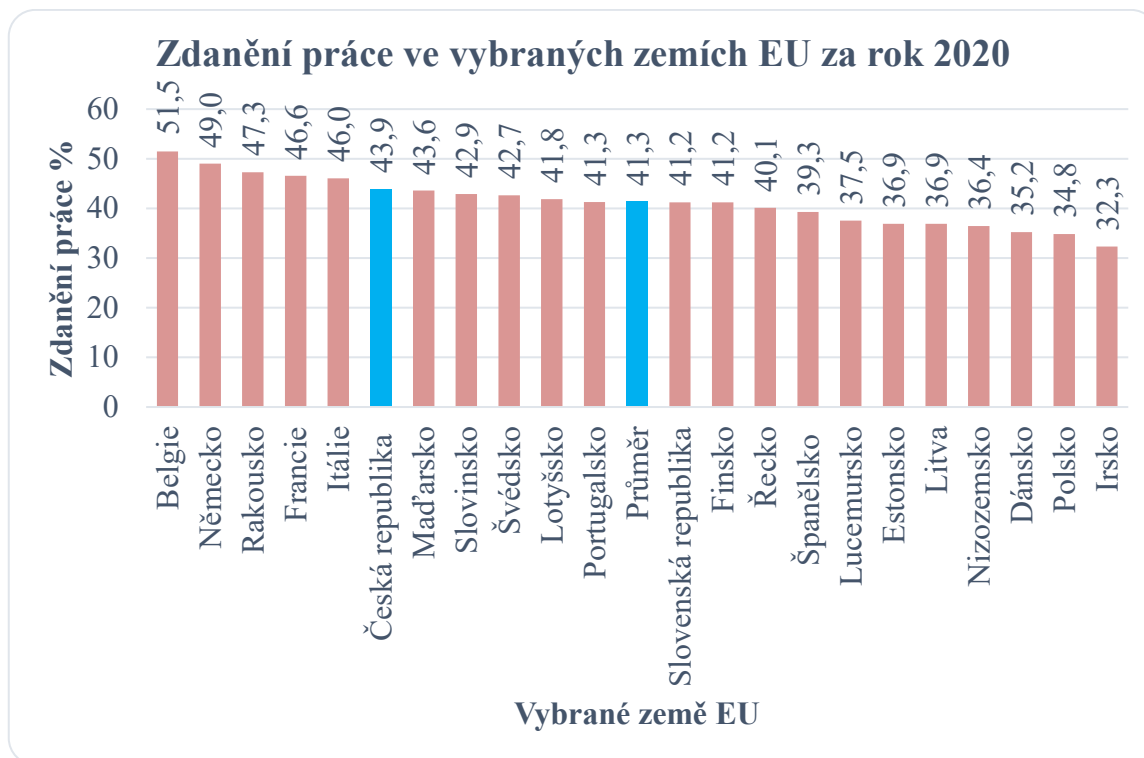
Na Obrázku 10 je zobrazen veřejný dluh k HDP vybraných států EU v roce 2020. Z grafu lze vyčíst, že veřejný dluh v poměru k HDP se u vybraných zemí pohybuje v rozmezí od 24,8-237,6 %, rozdíly v tomto ukazateli mezi státy jsou tedy velmi vysoké. Nejvyšší veřejný dluh k HDP má dlouhodobě Řecko, které jako jediné převyšuje 200 %. Druhou nejvyšší hodnotu má Itálie, která je ovšem o více jak 50 procentních bodů nižší, než u Řecka. Dále následuje Portugalsko, Španělsko a Francie. Průměrné zadlužení k HDP v těchto zemích je 94,38 %. Česká republika patří k nejméně zadluženým státům, dluh se tedy v porovnání s ostatními státy může zdát jako zanedbatelný, avšak problémem může být jeho aktuální skokové zvyšování, které nejspíše bude pokračovat i v následujících letech. Méně zadlužené země v poměru k HDP jsou už jen Lucembursko a Estonsko, které má tento ukazatel téměř o polovinu nižší než Česká republika.

5.3 Porovnání daňového zatížení ČR s vybranými zeměmi EU

V této podkapitole bude porovnána výše zdanění práce a celkového daňového zatížení občanů ČR a vybraných zemí EU. Daňové zatížení v okolních státech má vliv na vnímání daní lidí v tuzemsku, jelikož daně jsou často porovnávány a občané si tak utváří představu o rozdílnosti výše zdanění. Konkrétně bude porovnáno zdanění práce a složená daňová kvóta. Uvedená data jsou ze zdrojů statistik OECD, z toho důvodu nejsou zahrnuty země Evropské unie Bulharsko, Rumunsko, Malta a Kypr, jelikož nejsou členy OECD, a tudíž nejsou ve statistikách obsaženy.

Zdanění práce

Zdanění práce zobrazuje podíl mezi výší daňových odvodů ze mzdy zaměstnance a celkovými náklady, které zaměstnavatel za zaměstnance platí. Aby hodnoty byly srovnatelné, vychází z průměrné mzdy a z výše zdanění práce v daných zemích EU. Jedná se o poplatníka bez dětí, který využívá pouze základní slevu na poplatníka (data.oecd.org, 2022).

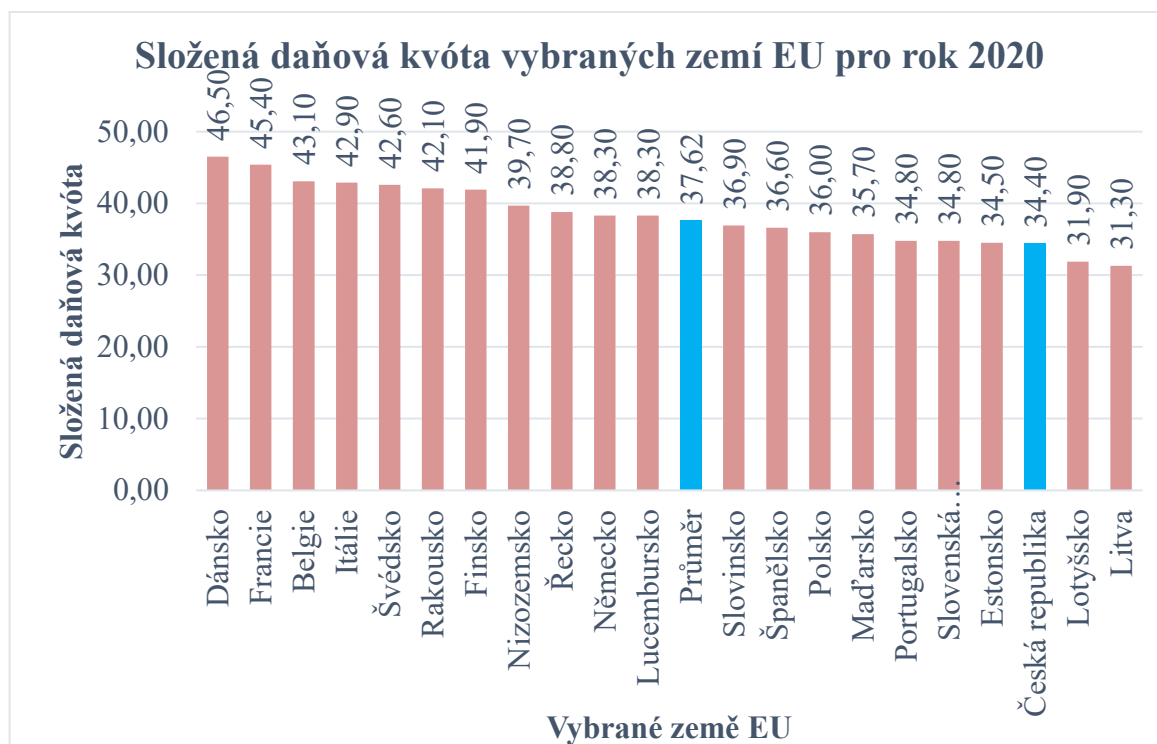

Obrázek 11 Zdanění práce ve vybraných zemích EU za rok 2020 (zdroj: vlastní zpracování dle: stats.oecd.org, 2022)

Na Obrázku 11 je zobrazeno zdanění práce ve vybraných zemích EU za rok 2020. Z grafu lze vyčíst, že zdanění práce se pohybuje v rozmezí od 32,3 do 51,5 %, a průměrné zdanění práce v těchto zemích je 41,3 %. Nejvyšší zdanění práce je zejména v Belgii, Německu, Rakousku a Francii, kde ukazatel dosahuje vysokých hodnot nad 46 %. Česká republika dosahuje zdanění práce ve výši 43,9 %, což můžeme v porovnání s ostatními zeměmi označit jako mírně nadprůměrné. Zdanění práce v České republice je výrazně ovlivněno vysokými odvody na sociální pojištění. Pro následující roky lze předpokládat snížení tohoto ukazatele pro Českou republiku z důvodu zrušení tzv. „superhrubé“ mzdy, a z důvodu zvýšení slevy na poplatníka. Ke státům s nejnižším zdaněním práce řadíme Irsko, Polsko, Dánsko a Nizozemsko.

Složená daňová kvóta

Složená daňová kvóta vyjadřuje podíl daňových příjmů včetně pojistného a HDP dané země. Vyjadřuje celkové daňové zatížení občanů jednotlivých vybraných zemí EU.

Obrázek 12 složená daňová kvóta zemí EU pro rok 2020 (vlastní zpracování dle data.oecd.org, 2022)

Na Obrázku 12 je zobrazena složená daňová kvóta ve vybraných zemích EU za rok 2020. Z grafu lze vyčíst, že složená daňová kvóta se pohybuje v rozmezí od 31,3 do 46,5 %, a průměrné zdanění v těchto zemích je 37,62 %. Nejvyšší celkové zatížení dle grafu je v Dánsku, Francii a Belgii, kde hodnoty dosahují výše nad 43 %. Česká republika dosahuje výše daňové kvóty 34,4 %, což je třetí nejnižší hodnota, v porovnání s ostatními zeměmi je možno tvrdit, že daňové zatížení v České republice je velmi nízké. Země s nižším výsledkem jsou pouze Lotyšsko a Litva. Složená daňová kvóta se v České republice oproti roku 2019 výrazně snížila, v roce 2019 dosahovala hodnoty 34,8 % a Česká republika tak byla 8. nejnižší v pořadí.

Z uvedených grafů lze tedy usoudit, že celkové daňové zatížení v České republice je výrazně nižší než v ostatních vybraných státech EU. Avšak zdanění práce je v tuzemsku oproti ostatním státům poměrně vysoké.

5.4 Vývoj minimální a průměrné mzdy

Zvyšování minimální mzdy je důležité z hlediska snižování chudoby a zvyšování životní úrovně pracovníků, na druhou stranu ale zvýšení minimální mzdy výrazně zatěžuje

zaměstnavatele, kdy se podnikům zvýší náklady, které se následně promítají do cen zboží a služeb. Díky zvýšení minimální mzdy narůstá i zaručená mzda, čímž se zvyšují daňové příjmy státu, jelikož se navýší i daň z příjmů a pojistné placené zaměstnanci a zaměstnavatelem.

Minimální mzda je nejnižší možná mzda, kterou může zaměstnavatel vyplácet svému zaměstnanci. Částky uvedené v tabulce jsou platné k 1. 1. daného roku. Průměrná mzda je podílem mezd připadajících na jednoho zaměstnance dle průměrného evidenčního počtu pracovníků za měsíc. Mzdy jsou uvedeny v hrubém, nejsou od nich tedy odečteny odvody na sociální a zdravotní pojištění a záloha na daň z příjmů fyzických osob.

Tabulka 5 Vývoj minimální a průměrné mzdy za roky 2010-2022 (zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2021; kurzy.cz, 2022)

Rok	Minimální mzda	Přírůstek minimální mzdy	Průměrná mzda	Přírůstek průměrné mzdy	Minimální mzda / průměrná mzda v %
2010	8 000	-	24 276	-	32,96%
2011	8 000	0,00%	24 319	0,18%	32,90%
2012	8 000	0,00%	25 109	3,25%	31,86%
2013	8 000	0,00%	25 128	0,08%	31,84%
2014	8 500	6,25%	25 686	2,22%	33,09%
2015	9 200	8,24%	26 467	3,04%	34,76%
2016	9 900	7,61%	27 589	4,24%	35,88%
2017	11 000	11,11%	29 504	6,94%	37,28%
2018	12 200	10,91%	31 885	8,07%	38,26%
2019	13 350	9,43%	34 125	7,03%	39,12%
2020	14 600	9,36%	35 611	4,35%	41,00%
2021	15 200	4,11%	37 020	3,96%	41,06%
2022	16 200	6,58%	-	-	-

V tabulce č. 5 je uveden vývoj minimální a průměrné mzdy za roky 2010-2022. Minimální mzda se ze začátku sledovaného období 4 roky neměnila a od roku 2014 se začala každoročně zvyšovat. Největší procentní přírůstky byly v letech 2017 a 2018, kdy přírůstek minimální mzdy činil přes 10 %. Z tabulky lze vyčíst, že průměrná mzda každým rokem stoupala. Největší přírůstek byl v roce 2018, kdy se průměrná mzda zvýšila o více než 8 %. Přírůstek průměrné mzdy je ve většině let nižší, než přírůstek minimální mzdy. V posledním sloupci je zobrazen podíl minimální a průměrné mzdy, který zobrazuje, kolik procent z průměrné mzdy činí minimální mzda. Dle Směrnice Evropského parlamentu a Rady o přiměřených minimálních mzdách v Evropské unii by měla minimální mzda

dosahovat alespoň 50 % průměrné mzdy. Této cílové hodnoty poměr v žádném z uvedených let nedosahuje, avšak poměr se každoročně zvyšuje a této hodnotě se přibližuje, za posledních 10 let se zvýšil o téměř 10 %.

5.5 Shrnutí zhodnocení daňového systému ČR

V této podkapitole budou shrnuty nejpodstatnější poznatky zjištěné z provedeného zhodnocení daňového systému České republiky.

Celá ekonomika byla velmi ovlivněna rokem 2020, kdy nastala pandemická krize, která přímo ovlivnila vývoj ekonomiky a daňových příjmů, které kvůli útlumu ekonomiky byly velmi nízké. Také došlo k navýšení státních výdajů, pomocí kterých se stát snažil zmírnit dopady pandemie. Tyto skutečnosti se projeví zejména na růstu státního dluhu, jelikož státní příjmy a výdaje nestačily a stát musel na financování prostředků půjčovat. V roce 2021 měla stále pandemie na ekonomiku velký vliv, avšak dopady nebyly tak výrazné jako v roce 2020. Celostátní daňové příjmy, které v roce 2020 poklesly o 3,71 %, se v roce 2021 opět zvýšily a to o 4,57 %, a to i přesto, že byla zrušena superhrubá mzda a byla navýšena sleva na poplatníka, což vedlo k 25% poklesu na dani z příjmů fyzických osob. Naopak oživení ekonomiky se projevilo zejména na výběru DPH a sociálním pojištění, jejichž výběr se výrazně zvýšil.

Jak již bylo zmíněno, dopady pandemie se výrazně projeví na růstu státního dluhu, který za dva roky vzrostl o 826 mld. Kč, což činí téměř třetinu celkové výše státního dluhu, v poměru k HDP se státní dluh zvýšil o 12,5 procentních bodů. Státní dluh je součástí veřejného dluhu, který byl využit k porovnávání zadlužení vybraných států Evropské unie na obrázku č. 10. V tomto porovnání lze vidět, že Česká republika je třetím nejméně zadluženým státem z vybraných zemí. Tento výsledek je pro Českou republiku velmi příznivý, avšak zároveň je důležité si uvědomit, že problémem může být jeho aktuální skokové zvyšování, které nejspíše bude pokračovat i v následujících letech.

U zdanění práce na obrázku č. 11 je zřejmé, že Česká republika patří ke státům, u kterých je tento ukazatel nadprůměrný. Naopak u srovnání celkového zatížení pomocí složené daňové kvóty na obrázku č. 12, se Česká republika řadí k podprůměrně daňově zatíženým státům. Lze tedy usuzovat, že celkové daňové zatížení v České republice je velmi nízké, avšak zdanění práce je naopak poměrně vysoké.

Růst minimální a průměrné mzdy je v posledních letech velmi výrazný. Zvyšuje se také podíl minimální mzdy k průměrné mzdě, čímž se snižuje rozdíl mezi platy. Tyto výsledky jsou velice pozitivní.

6 VÝZKUM VNÍMÁNÍ DANÍ A DAŇOVÉ GRAMOTNOSTI

Pro naplnění cíle výzkumu vnímání daní a daňové gramotnosti byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu, konkrétně metoda dotazníkového šetření.

6.1 Dotazníkové šetření

Jako první krok kvantitativního výzkumu byl stanoven hlavní cíl výzkumného projektu, a dále navazující dílčí cíle. V závislosti na těchto cílech byly stanoveny výzkumné otázky a hypotézy. Následně byla jako nejvhodnější metoda kvantitativního výzkumu zvolena metoda dotazníkového šetření. Dalším krokem bylo zvolení metody pro výběr respondentů a zvolení minimální velikosti výběrového souboru. Posledním krokem byla formulace konkrétní podoby dotazníku.

Cíl výzkumného projektu

Hlavním cílem výzkumného projektu je zjistit, jaké je vnímání daní a daňová gramotnost obyvatel Zlínského kraje.

Dílčími cíli je zjistit, zda se vnímání daní obyvatel liší v závislosti na daňové gramotnosti a dalších socio-ekonomických aspektech, a zda se daňová gramotnost obyvatel liší v závislosti na socio-ekonomických aspektech.

Výzkumné otázky a hypotézy

Výzkumné otázky a hypotézy jsou stanoveny na základě cíle výzkumného projektu. Pro výzkum jsou stanoveny následující hlavní výzkumné otázky:

- Výzkumná otázka č. 1: Jaké je vnímání daní a daňová gramotnost respondentů?
- Výzkumná otázka č. 2: Kterými socio-ekonomickými aspekty je ovlivněno vnímání daní a daňová gramotnost respondentů?

Pro výzkum jsou stanoveny následující hypotézy:

- Hypotéza č. 1: Úroveň daňové gramotnosti respondentů je u více než poloviny respondentů nízká nebo základní.
- Hypotéza č. 2: Úroveň daňové gramotnosti je vyšší u respondentů s vysokoškolským vzděláním a u respondentů s ekonomickým oborem.
- Hypotéza č. 3: Respondenti vnímají své daňové zatížení spíše jako vysoké.

- Hypotéza č. 4: Respondenti s nižšími příjmy spíše souhlasí s větším zdaněním poplatníků s vyššími příjmy.
- Hypotéza č. 5: Mladší lidé jsou více znepokojeni tempem růstu státního dluhu, než starší lidé.
- Hypotéza č. 6: Daňový systém považují za nepřehledný spíše respondenti s nízkou a základní daňovou gramotností.

Základní soubor: obyvatelé od 18 do 70 let, žijící ve Zlínském kraji.

Výběrový soubor: metodou pro výběr respondentů byl použit stratifikovaný náhodný výběr, který umožňuje reprezentativnost základního souboru. Stratifikovaný výběr spočívá v tom, že se populace rozloží na podskupiny (straty), a v těchto podskupinách je aplikován náhodný výběr (Soukup, Kočvarová, 2016). Pro rozložení na podskupiny byla zvolena kategorie věku, která byla rozložena do pěti věkových rozmezí. Respondenti byli následně náhodně vybíráni tak, aby věková rozmezí odpovídala proporčnímu zastoupení respondentů ze základního souboru dle statistik ČSÚ pro rok 2020. Případné vychýlení od proporčního zastoupení bude upraveno náhodným vymazáním respondentů z nadhodnoceného rozmezí, tak aby celkové odchýlení nebylo větší než 5 %. Zvolená metoda zajistí, aby výsledky byly reprezentativní, a bylo možné je zobecnit na populaci Zlínského kraje.

Požadovaná velikost výběrového souboru byla vypočítána pomocí následujícího vzorce:

$$n = \frac{\frac{z^2 * p(1-p)}{e^2}}{1 + \left(\frac{z^2 * p(1-p)}{e^2 N}\right)} = \frac{\frac{1,96^2 * 0,5 * (1-0,5)}{0,055^2}}{1 + \left(\frac{1,96^2 * 0,5 * (1-0,5)}{0,055^2 * 397881}\right)} = 317 \text{ respondentů}$$

Rovnice 1 Výpočet minimální velikosti výběrového souboru

(zdroj: vlastní zpracování dle Karr, 2021)

kde:

n = minimální velikost vzorku, N = celková velikost populace (397 881) obyvatelé Zlínského kraje od 18 let do 70 let), e = míra chyby (5,5 %), z = koeficient pro hladinu spolehlivosti 95 % (1,96), p = směrodatná odchylka (0.5)

Velikost výběrového souboru na hladině spolehlivosti 95 % a s mírou chyby 5,5 % je 317 respondentů.

Sběr dat

Dotazníkové šetření probíhalo výhradně online formou. Dotazník byl vytvořen pomocí aplikace Google Forms, a následně byl rozeslán respondentům pomocí odkazu. Sběr dat pomocí dotazníkového šetření byl realizován od 24. 1. 2022 a probíhal tři týdny, aby respondenti měli dostatek času na jeho vyplnění, a následně byl 13. 2. 2022 sběr ukončen. V průběhu byl dotazník rozeslán pomocí různých sociálních médií, kdy byl sdílen na skupinách sociálních sítí týkajících se Zlínského kraje, a dále byl rozeslán pomocí emailů a zpráv. Celkem dotazník vyplnilo 330 respondentů, čímž je splněna podmínka minimální velikosti výběrového souboru, která byla 317 respondentů.

Formulace dotazníku

Dotazník obsahuje celkem 21 otázek a je rozdělen celkem na tři části. První část se týká daňové gramotnosti a slouží k rozřídění respondentů do skupin dle úrovně jejich daňové gramotnosti. Druhá část obsahuje také 8, které mají za úkol zjistit, jaký je postoj respondenta k různým daňovým tématům. Poslední soubor otázek zahrnuje 5 segmentačních otázek, které umožňují rozdělení respondentů dle pohlaví, věku, vzdělání, zaměření a platu. Všechny otázky v dotazníku byly označeny jako povinné, nemohlo se tedy stát, že by se nějaký dotazník vrátil neúplně vyplněný. V úvodu byli respondenti seznámeni s cílem a účelem dotazníku, a dále byli ujištěni o jeho plné anonymitě a využití k výhradně akademickým účelům. Konkrétní podoba dotazníku je k nahlédnutí v Příloze č. 1.

6.2 Analýza segmentační části dotazníkového šetření

V následující kapitole bude popsán výběrový soubor, který se skládá z obyvatel Zlínského kraje od 18 do 70 let. Počet respondentů v kategoriích pohlaví a věku, bude porovnán se skutečnými údaji z Českého statistického úřadu platných k 31. 12. 2020. Ostatní kategorie ze segmentační části se skutečnými údaji být porovnány nemohou z důvodu neexistence statistik, které by zahrnovaly tyto hodnoty v rozdělení dle krajů, a zároveň dle věku.

Tabulka 6 Rozdělení respondentů dle pohlaví (zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2021)

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost	Skutečný poměr dle ČSÚ	Rozdíl
Žena	168	50,91%	49,45%	1,46%
Muž	162	49,09%	50,55%	-1,46%
Celkový součet	330	100,00%	100,00%	 2,91%

V tabulce č. 6 je zobrazeno rozdělení respondentů dle pohlaví. Je uvedena absolutní i relativní četnost, skutečný poměr dle statistik ČSÚ a rozdíl mezi poměrem skutečných a získaných dat. Z tabulky lze vyčíst, že zastoupení žen v dotazníku je o necelé dva procentní body vyšší, než zastoupení mužů. Absolutní rozdíl mezi skutečným a získaným zastoupením mužů a žen je méně než 3 %.

Tabulka 7 Rozdělení respondentů dle věku (zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2021)

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost	Skutečný poměr dle ČSÚ	Rozdíl
18-30 let	70	21,21%	19,57%	1,64%
31-40 let	64	19,39%	19,09%	0,30%
41-55 let	104	31,52%	32,91%	-1,40%
56-65 let	57	17,27%	17,05%	0,22%
65-70 let	35	10,61%	11,37%	-0,76%
Celkový součet	330	100,00%	100,00%	 4,32%

V tabulce č. 7 je uvedeno rozdělení respondentů dle věku. Bylo vytvořeno 5 věkových rozmezí, do kterých mohou respondenti spadat. Dotazník byl určen pro osoby od 18 do 70 let, a to z důvodu, že lidé do 18 let, nemusí mít plné povědomí o daňové problematice. Lidé nad 70 let nebyli zahrnuti z toho důvodu, že často nemají přístup k internetu a bylo by tedy složité jejich odpovědi pro účely dotazníku získat. Rozmezí byla vytvořena tak, aby každé z nich bylo dostatečně zastoupeno, a zároveň aby odrážely odlišné vnímání daní. Nejvíce je zastoupeno věkové rozmezí 41-55 let, a nejméně je zastoupeno věkové rozmezí 65-70 let. Absolutní rozdíl mezi skutečným a získaným zastoupením respondentů dle věku je 4,32 %.

Tabulka 8 Rozdělení respondentů dle hrubých příjmů (zdroj: vlastní zpracování)

Hrubý příjem	Absolutní četnost	Relativní četnost
do 16 000 Kč	73	22,12%
16 000 - 25 000 Kč	57	17,27%
25 001 - 35 000 Kč	83	25,15%
35 001 - 50 000 Kč	80	24,24%
50 001 Kč a více	37	11,21%
Celkový součet	330	100,00%

V tabulce č. 8 je uvedeno rozdělení respondentů dle hrubých příjmů. Jedná se o hrubé příjmy, tedy bez odvodů na sociální a zdravotní pojištění a daně z příjmů fyzických osob. První hranice je ve výši 16 000 Kč, a to z důvodu výše minimální mzdy, která pro rok 2022

činí 16 200 Kč. Respondenti pobírající minimální mzdu by tedy měli být zařazeni až v druhém platovém rozmezí. Na základě toho lze usoudit, že respondenti spadající hranice příjmů „do 16 000 Kč“ jsou většinou studenti a lidé v důchodu. Nejvíce respondentů spadá do rozmezí příjmů od 25 0001 do 35 000 Kč, naopak nejméně respondentů se nachází v kategorii příjmů nad 50 001 Kč.

Jedná se poměrně o citlivou otázku, která mohla být důvodem respondentů k nedokončení dotazníku, avšak zároveň se jedná o otázku velmi zajímavou pro pozdější vyhodnocení vnímání daní, proto byla i přesto zařazena. Pro zmírnění citlivosti otázky byly vytvořeny rozmezí příjmů, aby respondenti nebyli nuceni psát přesnou částku.

Tabulka 9 Rozdělení respondentů dle oboru (zdroj: vlastní zpracování)

Obor	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ekonomický	80	24,24%
Jiný	250	75,76%
Celkový součet	330	100,00%

V tabulce č. 9 je uvedeno rozdělení respondentů dle ekonomického, či jiného oboru studia/zaměstnání. Otázka se týkala toho, zda respondenti studují ekonomický obor, případně, zda je jejich povolání zaměřeno ekonomickým směrem. Tato otázka je důležitá z toho důvodu, že lidé, kteří se nějakým způsobem pohybují v ekonomické oblasti, by měli mít větší povědomí o daních, než lidé, kteří se pohybují v jiných oborech. Z tohoto důvodu by se odpovědi lidí v těchto dvou skupinách měly lišit jak v daňové gramotnosti, tak i ve vnímání daní. Z tabulky lze vyčíst, že čtvrtina dotazovaných má zaměření ekonomické a zbytek respondentů má zaměření jiné.

Tabulka 10 Rozdělení respondentů dle vzdělání (zdroj: vlastní zpracování)

Vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní	25	7,58%
Středoškolské bez maturity	107	32,42%
Středoškolské s maturitou	114	34,55%
Vysokoškolské	84	25,45%
Celkový součet	330	100,00%

V tabulce č. 10 je uvedeno rozdělení respondentů dle vzdělání. Celkem je uvedeno pět kategorií vzdělání. Do vysokoškolského vzdělání je zahrnuto i vyšší odborné vzdělání,

z důvodu jeho malého podílu. Nejvíce zastoupeno je středoškolské vzdělání s maturitou, které má téměř 35 % respondentů a nejméně zastoupeno je základní vzdělání, které má téměř 8 % respondentů.

6.3 Statistické vyhodnocení daňové gramotnosti respondentů

V následující kapitole budou vyhodnoceny výsledky z dotazníkové části o daňové gramotnosti respondentů. Nejdříve budou vyhodnoceny jednotlivé otázky týkající se daňové gramotnosti, poté budou respondenti rozděleni do skupin, na základě dosažené úrovně daňové gramotnosti, a nakonec bude analyzováno, jaké faktory mají vliv na výši daňové gramotnosti u respondentů.

6.3.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek daňové gramotnosti

Část dotazníku týkající se daňové gramotnosti se skládá z 8 otázek zaměřených na zjištění vědomostí respondentů ohledně daní. V této části jsem použila dva typy otázek, a to znalostní a sebehodnotící otázky. Znalostních otázek bylo celkem šest a respondenti u těchto otázek na základě svých znalostí vybírali správnou odpověď. Zbylé dvě otázky byly sebehodnotící, kdy respondenti uváděli, zda jsou schopni sami vypočítat čistou mzdu a vyplnit daňové přiznání z příjmů fyzických osob. Správné odpovědi jsou v tabulkách zaznačeny zelenou barvou.

Otázka č. 1 Sazba daně z příjmů fyzických osob

Přesné znění této otázky v dotazníku je „Jaká je základní sazba daně z příjmů fyzických osob? (pro příjmy do 48násobku průměrné mzdy)“.

Tabulka 11 Odpovědi na otázku č. 1 Sazba daně z příjmů fyzických osob (zdroj: vlastní zpracování)

Možnosti odpovědí	Absolutní počet	Relativní počet
10 %	4	1%
15 %	226	68%
19 %	40	12%
21 %	49	15%
23 %	11	3%
Celkový součet	330	100%

V tabulce č. 11 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 1, týkající se sazby daně z příjmů fyzických osob. Tuto otázku lze považovat za nejjednodušší z důvodu, že tato základní sazba

daně se týká téměř všech poplatníků, a každý se s ní alespoň jednou setkal. Tato sazba se také již dlouho neměnila, a proto by ji poplatníci měli mít v povědomí. Na tuto otázku odpovědělo správně více než dvě třetiny respondentů, konkrétně 68 % dotázaných. Často se objevovaly odpovědi „19 %“ a „21 %“ zřejmě z důvodu, že poplatníci vědí, že tyto sazby jsou základními sazbami u nějaké daně, ale přiřadili si je špatně k dani z příjmů fyzických osob.

Otázka č. 2 Daň, na které stát vybere v celkové výši nejvíce

Přesné znění této otázky v dotazníku je „Na které z uvedených daní si myslíte, že stát vybere v celkové výši nejvíce?“

Tabulka 12 Odpovědi na otázku č. 2 Daň, na které stát vybere v celkové výši nejvíce
(zdroj: vlastní zpracování)

Možnosti odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
Daň z přidané hodnoty	149	45%
Spotřební daně	81	25%
Daň z příjmů fyzických osob	53	16%
Daň z příjmů právnických osob	21	6%
Sociální pojištění	20	6%
Zdravotní pojištění	6	2%
Celkový součet	330	100%

V tabulce č. 12 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 2, kde respondenti uvedli názor, na jaké z uvedených daní si myslí, že stát vybere nejvíce. Překvapivě se jedná o nejtěžší otázku z části o daňové gramotnosti. Tato otázka má nejmenší počet správných odpovědí, úspěšnost je pouhých 6 %. Důvodem proč se respondentům takhle odpověď nezdála jako pravděpodobná, může být například to, že zaměstnancům se přímo z jejich platu strhává pouhých 6,5 % na sociální pojištění, avšak už si neuvědomují, že zaměstnavatel za ně musí odvést dalších 24,8 % z hrubé mzdy.

Nejvíce respondentů (45 %) si myslí, že se nejvíce vybere na dani z přidané hodnoty, což se může zdát logické z toho důvodu, že daň z přidané hodnoty je obsažena ve většině zboží a služeb. Přesně čtvrtina respondentů označila za správnou odpověď spotřební daně. Důvod bude zřejmě takový, že spotřební daně působí na poplatníky jako velmi vysoká daň, avšak jelikož se týká pouze vybraných výrobků, v celkové výši se jí nevybere takové množství. Další častou odpovědí byla daň z příjmů fyzických osob, což se rovněž může na první pohled zdát pro běžného poplatníka jako pravděpodobné, jelikož tuhle daň platí téměř všichni, avšak

je třeba si uvědomit i výši daně a všechny možnosti odpočtů a slev na dani, které tuto daň velmi snižují.

Otázka č. 3 Sazba DPH uvalená na potraviny

Přesné znění této otázky v dotazníku je „Jaká výše sazby DPH je uvalena na potraviny?“

Tabulka 13 Odpovědi na otázku č. 3 Sazba DPH uvalená na potraviny (zdroj: vlastní zpracování)

Možnosti odpovědí	Absolutní počet	Relativní počet
10 %	52	16%
15 %	163	49%
19 %	35	11%
21 %	79	24%
25 %	1	0%
Celkový součet	330	100%

V tabulce č. 13 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 3 týkající se sazby DPH uvalené na potraviny. Potraviny jsou nejčastěji kupovaným zbožím a respondenti by z toho důvodu měli vědět, jaké procento DPH se z ceny potravin odvádí. Správně na otázku odpovědělo 49 % respondentů. Dále častými odpověďmi bylo „10 %“ a „21 %“ což jsou další sazby DPH a respondenti si zřejmě nebyli jisti, do které z těchto sazeb spadají právě potraviny.

Otázka č. 4 Daň, která byla zrušena a již se neplatí

Přesné znění této otázky v dotazníku je „Která z uvedených daní byla v minulosti zrušena a již se neplatí?“

Tabulka 14 Odpovědi na otázku č. 4 Daň, která byla zrušena a již se neplatí (zdroj: vlastní zpracování)

Možnosti odpovědí	Absolutní počet	Relativní počet
Daň dědická a darovací	225	68%
Daň z nemovitých věcí	50	15%
Daň z pozemků	30	9%
Daň silniční	18	5%
Daň spotřební	7	2%
Celkový součet	330	100%

V tabulce č. 14 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 4, týkající se daně, která byla v minulosti zrušena a již se neplatí. V možnostech odpovědí je uvedeno 5 daní, z nichž se pouze jedna již neplatí, a to daň dědická a darovací, která byla zrušena k 31. 12. 2013. Správně na tuto

otázku odpověděly zhruba dvě třetiny dotazovaných. Další častou odpovědí je daň z nemovitých věcí, kterou si respondenti mohli splést s daní z nabytí nemovitých věcí, která byla zrušena k 25. 9. 2020.

Otázka č. 5 Kč Úspora na dani z příjmů z poskytnutého daru v hodnotě 1 000 Kč

Přesné znění této otázky v dotazníku je „Kolik peněz můžete ušetřit na dani z příjmů, pokud poskytnete dar v hodnotě 1 000 Kč?“

Tabulka 15 Odpovědi na otázku č. 5 Úspora na dani z příjmů z poskytnutého daru v hodnotě 1 000 Kč (zdroj: vlastní zpracování)

Možnosti odpovědí	Absolutní počet	Relativní počet
150	201	61%
500	16	5%
850	16	5%
1000	96	29%
1150	1	0%
Celkový součet	330	100%

V tabulce č. 15 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 5, týkající se úspory z poskytnutí daru. Jedná se o otázku, kdy respondenti potřebují určité znalosti daně z příjmů fyzických osob, aby se mohli správně dopočítat na danou částku. Správná odpověď na položenou otázku je, že při poskytnutí daru 1 000 Kč může poplatník ušetřit 150 Kč, a to z důvodu, že částku 1 000 Kč si odečte od základu daně, a teprve z tohoto sníženého základu daně se vypočítá placená daň. Poplatník tedy ušetří 15 % z poskytnutého daru, což činí 150 Kč. 61 % respondentů tuto otázku zodpovědělo správně. Častou odpovědí byla i možnost 1 000 Kč, v tomto případě si respondenti neuvědomili, že se částka odečítá ze základu daně, nikoliv z daně samotné.

Otázka č. 6 Kolik korun z částky 1 000 Kč je odvedeno na DPH

Přesné znění této otázky v dotazníku je „Pokud si v obchodě koupíte boty za 1 000 Kč, kolik z této částky odvede obchodník na DPH? (sazba daně je 21 %, částky jsou zaokrouhleny na celé koruny)“

Tabulka 16 Odpovědi na otázku č. 6 Kolik z částky 1 000 Kč je odvedeno na DPH (zdroj: vlastní zpracování)

Možnosti odpovědí	Absolutní počet	Relativní počet
140 Kč	12	4%
174 Kč	78	24%
210 Kč	238	72%
260 Kč	2	1%
Celkový součet	330	100%

V tabulce č. 16 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 6, týkající se odvodu DPH z celkové částky nakoupeného zboží. Jedná se o druhou početní otázku v dotazníku. Správná odpověď je, že z částky obchodník odvede 174 Kč. Při výpočtu je nutno zohlednit, že 1 000 Kč je konečná zaplacená částka, která se skládá z ceny zboží a DPH ve výši 21 %. Výše DPH se tedy spočítá následovně jako v uvedené rovnici:

$$x = \frac{1\,000}{121} * 21 = 174$$

Nejdříve je nutné spočítat podíl ceny zboží a 121, čímž zjistíme 1 % z částky, a tuto částku následně vynásobíme sazbou 21, pro zjištění odvedeného DPH.

Z důvodu složitosti výpočtu se jedná o jednu z těžších otázek v daňové gramotnosti. Správně na tuto otázku odpovědělo 24 % dotázaných. Většina dotázaných (72 %) odpověděla, že odvedené DPH bude ve výši 210 Kč. Tito respondenti příklad vypočítali prostým vynásobením částky 1 000 Kč a 21 %, ovšem neuvědomili si, že tato částka není základem daně, nýbrž je to cena, která již daň obsahuje.

Otázka č. 7 Výpočet čisté mzdy z hrubé mzdy

Přesné znění této otázky v dotazníku je „Zvládnete si sami vypočítat čistou mzdu z hrubé mzdy?“

Tabulka 17 Odpovědi na otázku č. 7 Výpočet čisté mzdy z hrubé mzdy (zdroj: vlastní zpracování)

Možnosti odpovědí	Absolutní počet	Relativní počet
Ano	213	65%
Ne	90	27%
Nedokážu posoudit	27	8%
Celkový součet	330	100%

V tabulce č. 17 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 7, týkající se sebehodnocení respondentů v případě výpočtu čisté mzdy z hrubé mzdy. Pro účely vyhodnocení daňové gramotnosti je brána jako správná pouze odpověď „Ano“, kterou uvedly zhruba dvě třetiny odpovídajících. Odpovědi „Ne“ a „nedokážu posoudit“ uvedlo dohromady 35 % respondentů.

Otázka č. 8 Vyplnění daňového přiznání

Přesné znění této otázky v dotazníku je „Zvládnete si sami vyplnit daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob?“

Tabulka 18 Odpovědi na otázku č. 8 Vyplnění daňového přiznání (zdroj: vlastní zpracování)

Možnosti odpovědí	Absolutní počet	Relativní počet
Ano	123	37%
Ne	141	43%
Nedokážu posoudit	66	20%
Celkový součet	330	100%

V tabulce č. 18 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 8, týkající se sebehodnocení respondentů v případě vyplnění daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Stejně jako u předchozí otázky je brána jako správná pouze odpověď „Ano“. U této otázky odpovědělo správně 37 % respondentů, což je méně než u předchozí otázky. Je to logické z důvodu, že vyplnění daňového přiznání je těžší a vyžaduje více znalostí, než výpočet čisté mzdy z hrubé mzdy. 20 % lidí zvolilo možnost „nedokážu posoudit“, což je více než u předchozí otázky. Důvodem může být, že spousta lidí daňové přiznání nemusí vyplňovat, možná tedy neměli možnost si vyplnění zkusit.

6.3.2 Rozdělení respondentů do skupin dle daňové gramotnosti

Při hodnocení daňové gramotnosti jsem nejdříve bodově vyhodnotila všechny otázky týkající se daňové gramotnosti v dotazníku. Těchto otázek bylo dohromady 8. Rozhodla jsem se ale k tomuto účelu vyřadit otázku č. 10, a to z toho důvodu, že u ní byl velice nízký počet správných odpovědí, úspěšnost byla pouhých 6 %, což vedlo k poklesu úspěšnosti, a tím horší možnosti sestavení jednotlivých skupin.

Otázek pro bodování bylo tedy 7, u každé otázky jsem za správnou odpověď dala 1 bod a za špatnou odpověď 0 bodů. Součástí dotazníku byly i otázky týkající se sebehodnocení respondenta, a to zda si respondent zvládne sám vyplnit daňové přiznání z příjmů fyzických

osob, a zda si zvládne sám spočítat čistou mzdu z hrubé mzdy. V těchto případech jsem dala 1 bod za odpověď „Ano“, a za odpověď „Ne“ a „Nedokážu posoudit“, jsem dala 0 bodů.

Tabulka 19 Vyhodnocení počtu bodů v daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)

Četnosti respondentů	0	1	2	3	4	5	6	7	Celkem
Absolutní	0	20	64	86	55	46	40	19	330
Relativní	0%	6%	19%	26%	17%	14%	12%	6%	100%
Kumulativní	0%	6%	25%	52%	68%	82%	94%	100%	

V tabulce č. 19 je zobrazeno rozdělení respondentů podle toho, jakého dosáhli počtu bodů v části pro daňovou gramotnost. Z tabulky lze vyčíst, že žádný z respondentů nedosáhl počtu nula bodů, tedy neobjevil se žádný respondent, který by neměl správně alespoň jednu otázku. Plného počtu bodů dosáhlo 19 respondentů, což činí 6 % z celkového vzorku odpovídajících. Nejčastěji dosahovanými hodnotami je počet bodů 2, 3, a 4, kterých dosáhlo dohromady 62 % respondentů.

Tabulka 20 Statistická deskripce počtu bodů v daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)

Ukazatele střední hodnoty	
Průměr	3,72
Medián	3,00
Modus	3,00
Rozptyl	2,66
Směrodatná odchylka	1,63

V tabulce č. 20 jsou vypočítány ukazatele střední hodnoty a variability. Pro zjištění střední hodnoty byly vypočítány tři ukazatele - průměr, medián a modus. Všechny tyto ukazatele dosáhly hodnot mezi 3-4 body. Průměr, který je prostým podílem součtu všech bodů a počtem respondentů dosáhl hodnoty 3,72 bodů. Medián označuje střední hodnotu řady, a v tomto případě vyšel 3. Skutečnost, že ukazatele průměru a mediánu vyšly podobně, značí, že se v číselné řadě neobjevují extrémní hodnoty. Modus označuje nejčastěji vyskytovanou hodnotu, což u této číselné řady je hodnota 3. Směrodatná odchylka udává, jak jsou data rozptýlena od střední hodnoty. Data jsou v dané číselné řadě rozptýlena průměrně o 1,63 bodu.

Tabulka 21 Rozdělení respondentů do skupin dle míry daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)

Skupina	Míra daňové gramotnosti	Počet bodů z daňové gramotnosti	Počet respondentů ve skupině	Podíl respondentů ve skupině
Skupina 1	vysoká daňová gramotnost	6,7	59	17,88%
Skupina 2	střední daňová gramotnost	4,5	101	30,61%
Skupina 3	základní daňová gramotnost	3	86	26,06%
Skupina 4	nízká daňová gramotnost	1,2	84	25,45%

Tabulka č. 21 ukazuje rozdělení respondentů do skupin dle míry daňové gramotnosti. Respondenti jsou dle daňové gramotnosti rozděleni do čtyř skupin, přičemž skupina 1 je nejvíce daňově gramotná, a naopak skupina 4 je nejméně daňově gramotná. Skupiny byly rozděleny tak, aby míra daňové gramotnosti odpovídala určitému počtu bodů a zároveň, aby každá skupina byla zastoupena dostatečným počtem respondentů. Nejméně zastoupena je skupina s vysokou mírou daňové gramotnosti, počet respondentů v této skupině je pouze 59 respondentů a podílově tvoří 17,9 % respondentů. Nejvíce zastoupena je skupina se střední mírou daňové gramotnosti, kde se nachází 101 respondentů a tvoří zhruba 30 % všech odpovídajících.

6.3.3 Statistické vyhodnocení daňové gramotnosti v závislosti na socio-ekonomických aspektech

V následující kapitole budou testovány závislosti pomocí Pearsonova chí-kvadrát testu. Bude testována skutečnost, zda existuje statisticky významná závislost mezi mírou daňové gramotnosti a socio-ekonomickými aspekty. Provedení testu spočívá v porovnání skutečných a očekávaných četností. Skutečné četnosti jsou výstupem z dotazníku. Očekávané četnosti jsou takové četnosti, které očekáváme v případě, že jsou veličiny na sobě nezávislé. Očekávané četnosti jsou dopočítány jako součin celkové hodnoty v řádkovém a sloupcovém součtu a následně vyděleny celkovým počtem výběrového souboru. Předpokladem testu je, že očekávané hodnoty musí být větší než 1 a alespoň 80 % hodnot musí být větších než 5. Pokud předpoklad není splněn, je nutné sloučit kategorie s nízkými očekávanými hodnotami, v případě, že je to možné. Závislosti jsou testovány na hladině významnosti (α) 5 %. Na základě pozorovaných a očekávaných četností bude spočítána p-hodnota pomocí funkce CHISQ.TEST v programu Microsoft Excel. Pokud bude p-hodnota nabývat hodnoty menší nebo rovno α , pak se závislost na dané hladině

významnosti potvrzuje. Naopak pokud je p-hodnota větší než α , pak závislost nelze potvrdit (Mareš, Rabušic a Soukup, 2015, s. 253-255)

Závislost mezi mírou daňové gramotnosti a vzděláním respondentů

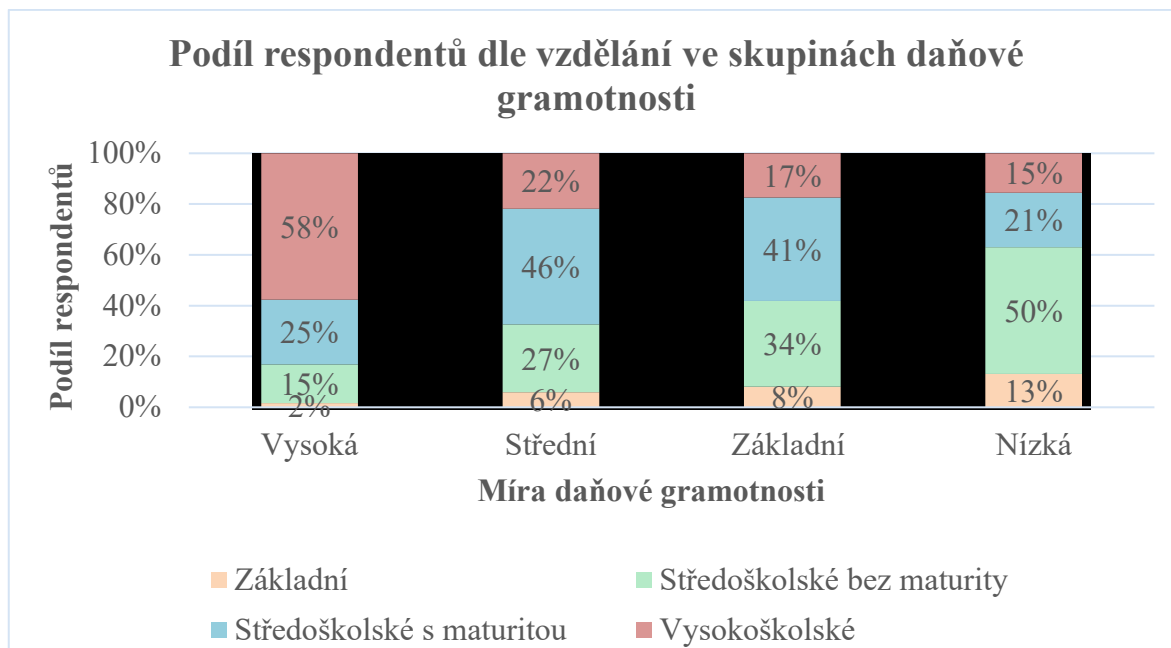
Jako první bude testována závislost mezi mírou daňové gramotnosti a vzděláním respondentů. Závislost mezi těmito dvěma aspekty je očekávána, jelikož daňové problematice je na školách věnován různý prostor. Základní povědomí o daních by měli mít zejména respondenti, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je středoškolské s maturitou a vysokoškolské vzdělání.

Tabulka 22 Skutečné a očekávané četnosti daňové gramotnosti v závislosti na vzdělání (zdroj: vlastní zpracování)

Daňová gramotnost	Skutečné četnosti				Očekávané četnosti			
	Základní	Středoškolské		VŠ	Základní	Středoškolské		VŠ
		bez maturity	s maturitou			bez maturity	s maturitou	
Vysoká	1	9	15	34	4	19	20	15
Střední	6	27	46	22	8	33	35	26
Základní	7	29	35	15	7	28	30	22
Nízká	11	42	18	13	6	27	29	21
Celkový součet	25	107	114	84	25	107	114	84

P-hodnota = 8,7911E-10; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 22 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti daňové gramotnosti v závislosti na vzdělání respondentů. P-hodnota $< \alpha$, na 95% hladině významnosti je tedy závislost mezi mírou daňové gramotnosti a vzděláním respondentů **potvrzena**.

Obrázek 13 Podíl respondentů dle vzdělání ve skupinách daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 13 je zobrazeno, jaké mají jednotlivé kategorie daňové gramotnosti zastoupení respondentů dle vzdělání. Lze vidět, že podíl respondentů se základním vzděláním a středoškolským vzděláním bez maturity je nejnižší ve skupině s vysokou daňovou gramotností a postupně se zvyšuje. Podíl respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou je nejvyšší ve skupině se střední a základní daňovou gramotností. Respondenti s vysokoškolským vzděláním jsou nevíce zastoupeni ve skupině s vysokou daňovou gramotností, kde dosahují 58 %. Pro ostatní skupiny daňové gramotnosti tato kategorie respondentů poklesla, avšak rozdíl mezi skupinami pro střední až nízkou daňovou gramotnost již není tak patrný.

Závislost mezi mírou daňové gramotnosti a oborem vzdělání/zaměstnání

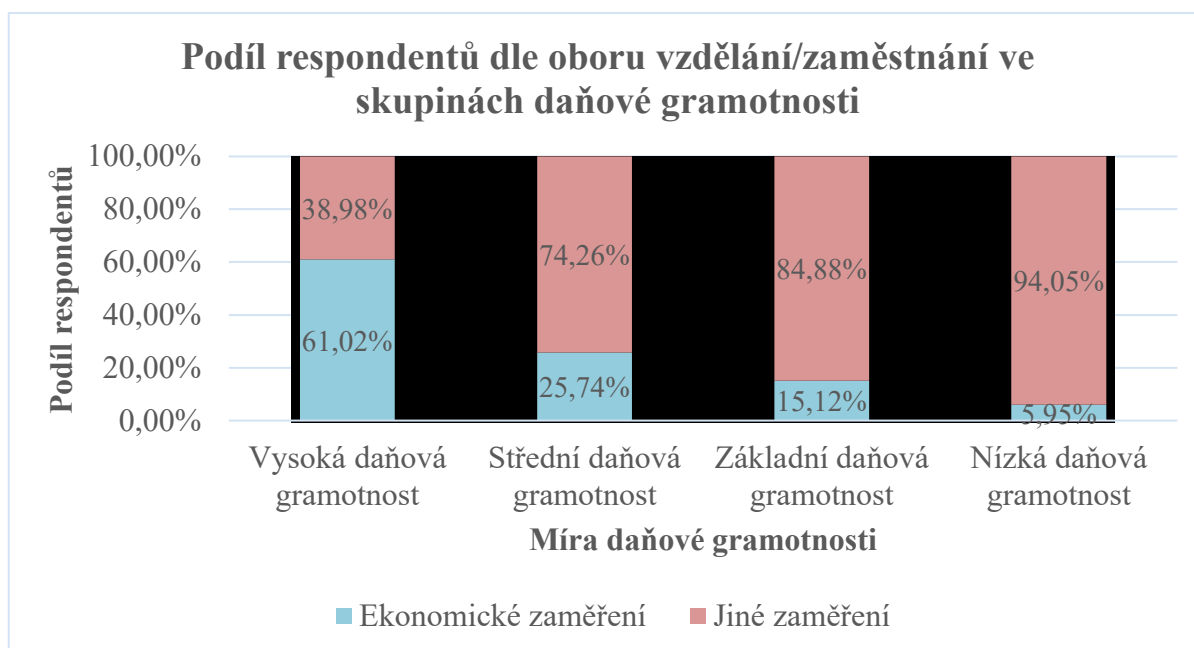
Jako další bude testována závislost mezi mírou daňové gramotnosti a oborem vzdělání, či zaměstnání respondentů. Respondenti, kteří se pohybují v ekonomických oborech, ať už v rámci studia, či zaměstnání, by měli mít větší povědomí a znalost daňové problematiky.

Tabulka 23 Skutečné a očekávané četnosti daňové gramotnosti v závislosti na oboru vzdělání/zaměstnání (zdroj: vlastní zpracování)

Daňová gramotnost	Skutečné četnosti		Očekávané četnosti	
	Ekonomické	Jiné	Ekonomické	Jiné
Vysoká	36	23	14	45
Střední	26	75	24	77
Základní	13	73	21	65
Nízká	5	79	20	64
Celkový součet	80	250	80	250

P-hodnota = 1,504E-13; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 23 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti daňové gramotnosti v závislosti na oboru vzdělání/zaměstnání respondentů. P-hodnota $< \alpha$, na 95% hladině významnosti je tedy závislost mezi mírou daňové gramotnosti a oborem vzdělání/zaměstnání **potvrzena**.

Obrázek 14 Podíl respondentů dle oboru ve skupinách daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 14 je zobrazeno, jaké mají jednotlivé kategorie daňové gramotnosti zastoupení respondentů dle oboru vzdělání/zaměstnání. Z grafu je zřejmé, že skupina s vysokou mírou daňové gramotnosti je z větší části zastoupena respondenty, kteří mají ekonomicky zaměřený obor jejich vzdělání/zaměstnání. Podíl ekonomicky zaměřených respondentů

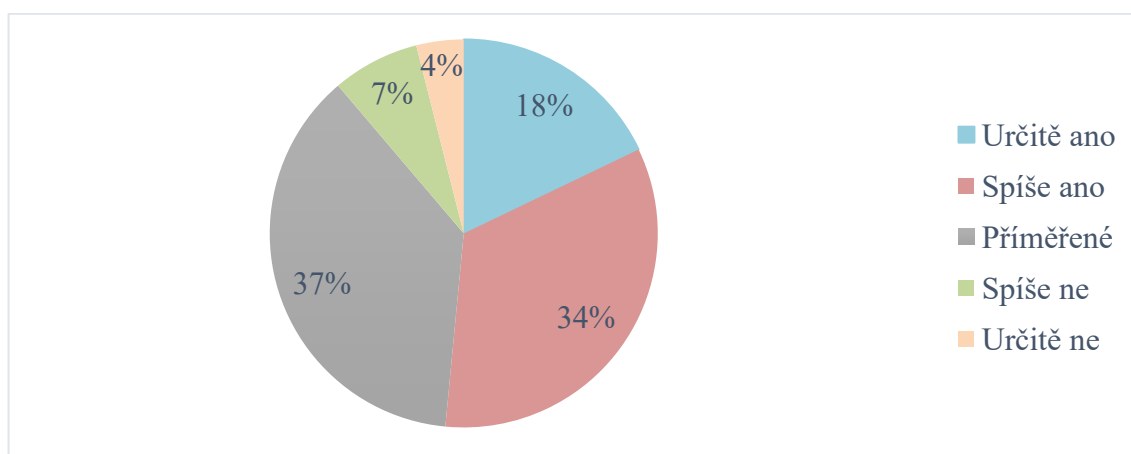
postupně klesá, a u nízké daňové gramotnosti tvoří pouze 5,95 %. U respondentů s jiným zaměřením je tato tendence opačná, největší podíl těchto respondentů je u nízké daňové gramotnosti, kde tvoří 94,05 %, podíl respondentů s jiným zaměřením postupně klesá a u vysoké daňové gramotnosti tvoří pouze 38,98 %.

6.4 Statistické vyhodnocení vnímání daní respondentů

V následující kapitole budou vyhodnoceny výsledky z dotazníkové části o vnímání daní respondentů. Část dotazníku týkající se vnímání daní, se skládá z 8 otázek zaměřených na různé ohledy daňové problematiky, a slouží ke zjištění postoje respondentů k daným daňovým tématům. Každá otázka bude jednotlivě vyhodnocena, a dále bude analyzováno, jaké faktory by na zodpovězení otázky mohly mít vliv. Závislost mezi vnímáním daní a ovlivňujícími faktory (daňová gramotnost, věk, plat) bude testována pomocí Pearsonova chí-kvadrát testu, za stejných podmínek jako v předchozí kapitole. Pro testování závislosti pomocí Pearsonova chí-kvadrát testu budou vyřazeny neutrální otázky jako „nevím“, či „nedokážu posoudit“.

6.4.1 Vnímání daňového zatížení

Otázka týkající se vnímání daňového zatížení je v dotazníkovém šetření pod č. 9. Přesné znění této otázky v dotazníku je: „Myslíte si, že platíte příliš vysoké daně?“.

Obrázek 15 Odpovědi na otázku č. 9 Vnímání daňového zatížení (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 15 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 9, která se týká názoru respondentů na výši placených daní. Je zřejmé, že více než polovina respondentů považuje daně, které platí za příliš vysoké. 37 % respondentů považuje své daňové zatížení za přiměřené, což se dá

považovat za docela dobrý výsledek, vzhledem k tomu, že daně jako takové jsou ve společnosti prezentovány negativně. Pouze 11 % odpovídajících uvedlo, že neplatí příliš vysoké daně.

Závislost mezi vnímáním výše daňového zatížení a výší platu respondentů

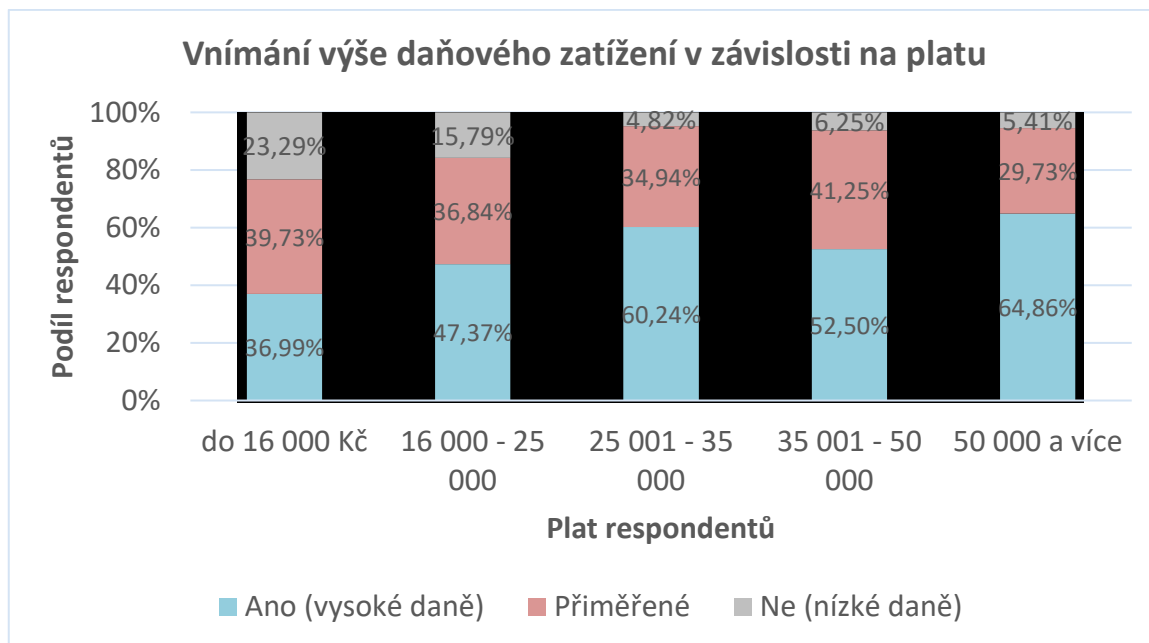
Nejvíce viditelnou daní pro poplatníky je daň z příjmů fyzických osob, jejíž výše se odvíjí od výše platu. Lze tedy předpokládat, že poplatníci s vyššími příjmy budou považovat své daňové zatížení za vyšší, než poplatníci s nízkými příjmy.

Tabulka 24 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 9 v závislosti na platu respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Plat v Kč	Skutečné četnosti			Očekávané četnosti		
	Ano	Přiměřené	Ne	Ano	Přiměřené	Ne
do 16 000	27	29	17	38	27	8
16 000 - 25 000	27	21	9	29	21	6
25 001 - 35 000	50	29	4	43	31	9
35 001 - 50 000	42	33	5	41	30	9
50 001 a více	24	11	2	19	14	4
Celkový součet	170	123	37	170	123	37

P-hodnota = 0,00299; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 24 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti odpovědí na otázku, týkající se vnímání daňového zatížení, v závislosti na platu respondentů. P-hodnota < α , na 95% hladině významnosti je tedy závislost mezi vnímáním daňového zatížení a platem respondentů **potvrzena**.

Obrázek 16 Vnímání výše daňového zatížení v závislosti na platu (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 16 je zobrazeno, jak jsou zastoupeny odpovědi na otázku týkající se vnímání daňového zatížení v závislosti na výši jejich platu. Z grafu je zřejmé, že se zvyšujícím příjmem respondentů, se i zvyšuje skutečnost, že respondenti vnímají daně jako příliš vysoké. Naopak nejvyšší podíl odpovědi „Ne“, tedy že daně nejsou moc vysoké, se vyskytuje v platové kategorii do 16 000 Kč, a dále se její podíl snižuje. Tato skutečnost se dá vysvětlit tak, že poplatníci s příjmy do 16 000 Kč daň z příjmů fyzických osob většinou neplatí, jelikož její výši pokryje sleva na poplatníka. Dále se v nižších platových kategoriích vyskytuje velký podíl důchodců a studentů, kterých se ve většině případů daň z příjmů fyzických osob neodvádějí. Poplatníci s vyšším platem odvádí procentně na dani z příjmů fyzických osob více, jelikož se výše daně mění z důvodu slev na dani a progresivní sazby daně.

Závislost mezi vnímáním výše daňového zatížení a daňové gramotnosti respondentů

Respondenti s vyšší daňovou gramotností, by měli mít větší přehled o placených daních, zatímco respondenti s nižší daňovou gramotností, nemusí mít plné povědomí o tom, jaká je jejich celková daňová zátěž. Lze tedy předpokládat, že se odpovědi jednotlivých skupin budou lišit.

Tabulka 25 Skutečné a očekávané četnosti vnímání daňového zatížení v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

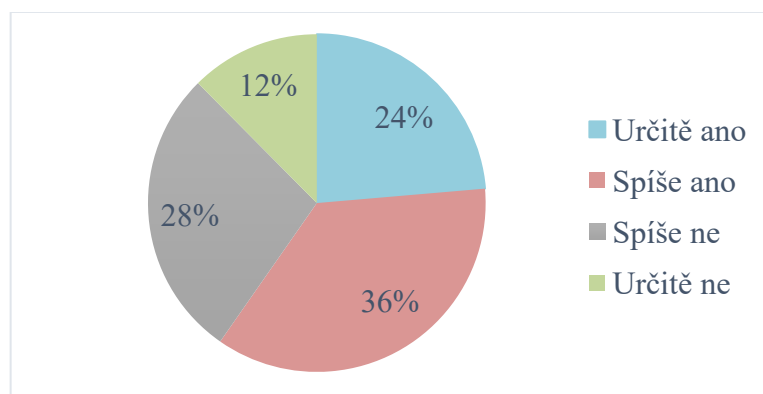
Daňová gramotnost	Skutečné četnosti			Očekávané četnosti		
	Ano	Přiměřené	Ne	Ano	Přiměřené	Ne
Nízká	47	27	10	43	31	9
Základní	42	34	10	44	32	10
Střední	57	33	11	52	38	11
Vysoká	24	29	6	30	22	7

P-hodnota = 0,43510; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 25 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti odpovědí na otázku, týkající vnímání daňového zatížení, v závislosti na daňové gramotnosti respondentů. P-hodnota $> \alpha$, na 95% hladině významnosti tedy závislost mezi vnímáním daňového zatížení a daňovou gramotností respondentů **nelze potvrdit**.

6.4.2 Vyšší sazba daně pro poplatníky s vysokými příjmy

Otázka týkající se názoru na výši sazby daně pro poplatníky s vysokými příjmy je v dotazníkovém šetření pod č. 10. Přesné znění této otázky v dotazníku je: „Myslíte si, že by lidé s vysokými příjmy měli být zdaněni vyšší daňovou sazbou, než lidé s nízkými příjmy?“.

Obrázek 17 Odpovědi na otázku č. 10 Vyšší sazba daně pro poplatníky s vysokými příjmy (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 17 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 10, která zkoumala názor respondentů na skutečnost, zda by měla být sazba daně pro poplatníky s vysokými příjmy vyšší než pro poplatníky s nižšími příjmy. Lze vidět, že 60 % respondentů zvolilo možnost „určitě ano“, nebo „spíše ano“. Zbýlých 40 % respondentů s vyšší sazbou pro poplatníky s vysokými příjmy nesouhlasí. Tato otázka souvisí s tím, jak respondenti vnímají spravedlnost daňového systému. Někteří lidé vnímají jako spravedlivé to, že poplatníci s vyššími příjmy, by měli

odvádět procentně více, než poplatníci s nižšími příjmy, protože na to mají prostředky. Druhé pojetí spravedlnosti je takové, že poplatníci, kteří mají vysoké příjmy, by neměli odvádět procentně více, jelikož by neměli být „trestáni“ za to, že si svými schopnostmi vydělali více peněz. Dle odpovědí většina respondentů souhlasí spíše s prvním pojetím spravedlnosti.

Závislost mezi názorem na vyšší daňovou sazbu pro poplatníky s vysokými příjmy a platem respondentů

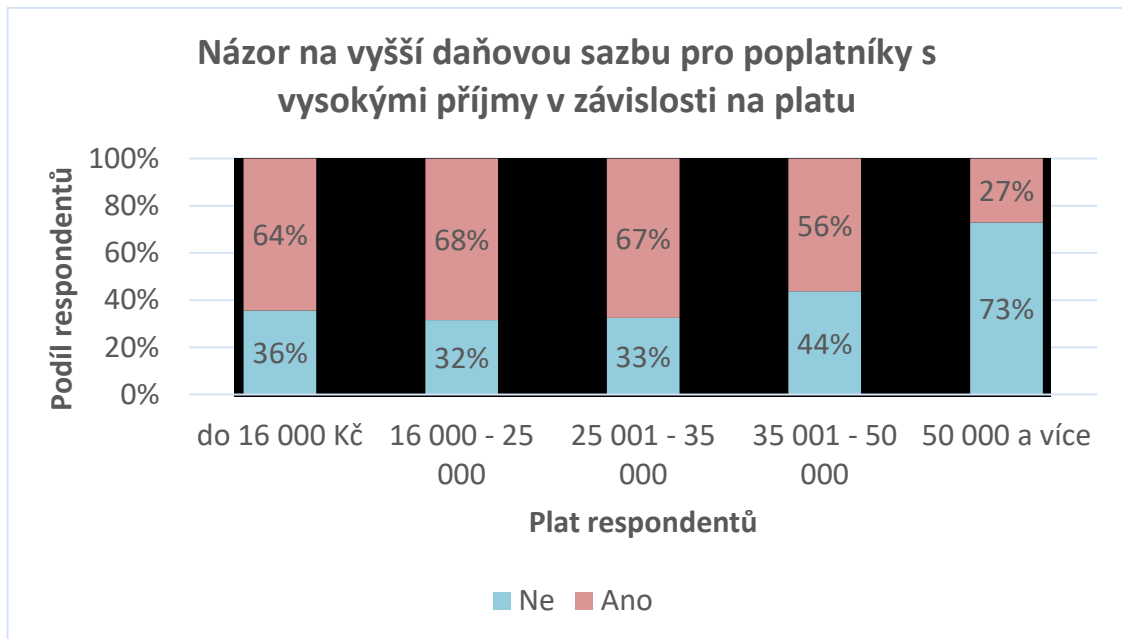
Jelikož se zkoumaná otázka přímo dotýká většího zdanění respondentů s vyšším příjmem, lze tedy očekávat, že tito respondenti budou mít na danou skutečnost jiný názor, než respondenti s nízkými příjmy, kterých by se placení vyšších daní netýkalo.

Tabulka 26 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 10 v závislosti na platu respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Plat v Kč	Skutečné četnosti		Očekávané četnosti	
	Ano	Ne	Ano	Ne
do 16 000	47	26	44	29
16 000 - 25 000	39	18	34	23
25 001 - 35 000	56	27	50	33
35 001 - 50 000	45	35	48	32
50 001 a více	10	27	22	15

P-hodnota = 0,00027; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 26 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti odpovědí na otázku, týkající se názoru na vyšší daňovou sazbu pro poplatníky s vysokými příjmy, v závislosti na platu respondentů. P-hodnota $< \alpha$, na 95% hladině významnosti je tedy závislost mezi názorem na výši daňové sazby pro poplatníky s vysokými příjmy a platem respondentů **potvrzena**.

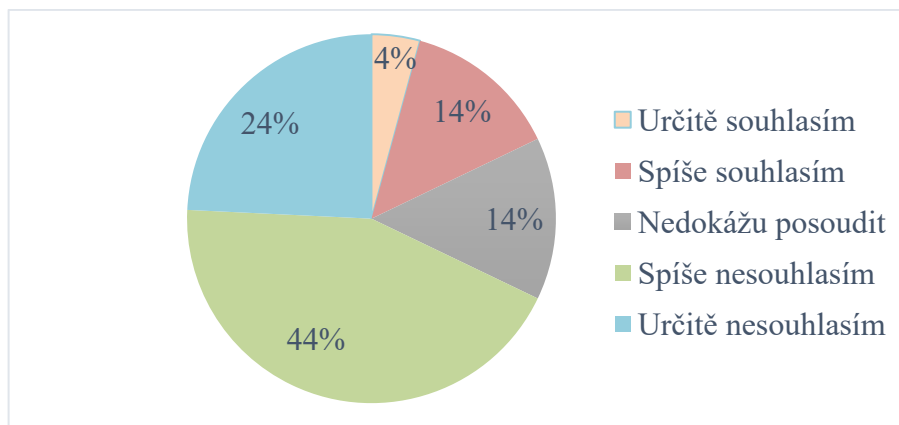

Obrázek 18 Názor na vyšší daňovou sazbu pro poplatníky s vysokými příjmy v závislosti na platu respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 18 je zobrazeno, jak jsou zastoupeny odpovědi na otázku, týkající se názoru na vyšší daňovou sazbu pro poplatníky s vysokými příjmy v závislosti na výši jejich platu. Z grafu je zřejmé, že se zvyšujícím příjmem respondentů, se zvyšuje nesouhlas s vyšší sazbou daně pro poplatníky s vyšším příjmem. Tento nesouhlas je logický, jelikož těchto respondentů by se zvýšení daňové sazby přímo dotýkalo. U nižších příjmů většina odpovídajících souhlasí s větším zdaněním bohatých.

6.4.3 Efektivní využívání vybraných daní

Otázka týkající se efektivního využívání vybraných daní státem je v dotazníkovém šetření pod č. 11. Přesné znění této otázky v dotazníku je „Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „Placení daní mi nevadí, jelikož stát využívá vybrané peníze efektivně“?“.

Obrázek 19 Odpovědi na otázku č. 11 Efektivní využívání vybraných daní (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 19 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 11, která se zabývala názorem respondentů na efektivní využití vybraných daní státem. Naprostá většina, a to 68 % respondentů, nesouhlasí s tím, že stát vybrané prostředky využívá efektivně. Pouhých 18 % s tvrzením souhlasí a 14 % nedokáže efektivní využití daní posoudit. Tyto výsledky značí velice negativní postoj k aktuálnímu rozdělování výdajů vynaložených státem.

Závislost mezi vnímáním efektivity využití vybraných daní a daňovou gramotností respondentů

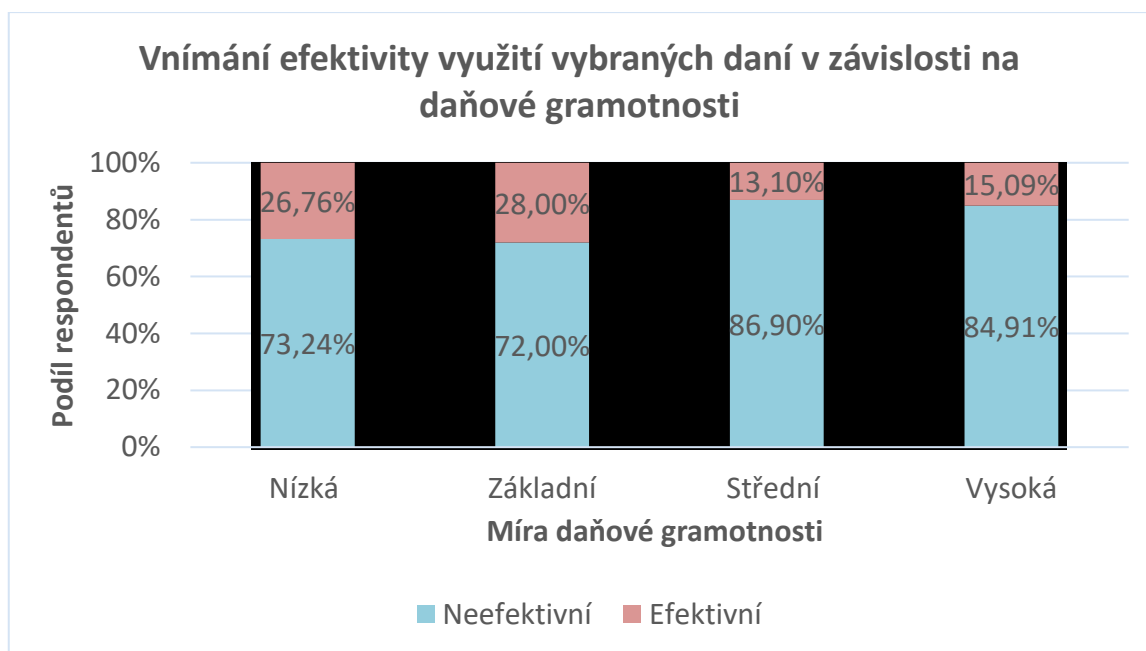
Závislost mezi analyzovanou otázkou a daňovou gramotností respondentů se nabízí z toho důvodu, že respondenti s vyšší daňovou gramotností by měli být schopni objektivněji posoudit, jakým způsobem stát vybrané prostředky využívá.

Tabulka 27 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 11 v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Daňová gramotnost	Skutečné četnosti		Očekávané četnosti	
	Nesouhlasí	Souhlasí	Nesouhlasí	Souhlasí
Nízká	52	19	56	15
Základní	54	21	59	16
Střední	73	11	66	18
Vysoká	45	8	42	11

P-hodnota = 0,04702; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 27 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti odpovědí na otázku, týkající se vnímání efektivity využití vybraných daní, v závislosti na daňové gramotnosti respondentů. P-hodnota $< \alpha$, na 95% hladině významnosti je tedy závislost mezi vnímáním efektivity využití vybraných daní a daňovou gramotností respondentů **potvrzena**.

Obrázek 20 Vnímání efektivity využití vybraných daní v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 20 je zobrazeno, jak jsou zastoupeny odpovědi na otázku týkající se efektivity využití vybraných daní v závislosti na míře daňové gramotnosti respondentů. Z grafu je zřejmé, že u nízké a základní daňové gramotnosti je vyšší podíl souhlasných odpovědí, než ve zbylých dvou kategoriích daňové gramotnosti. Tento rozdíl je nejspíše způsoben skutečností, že respondenti s vyšší daňovou gramotností, mají větší povědomí o efektivitě využití daní státem.

Závislost mezi efektivitou daňového systému a výší daňového zatížení

Lze předpokládat, že respondenti, kteří považují daňový systém za neefektivní, si zároveň budou spíše myslet, že jejich daňové zatížení je příliš vysoké. Naopak respondenti, kteří si myslí, že daňový systém je efektivní a jsou spokojení s tím, jak systém funguje, nejspíše budou i své daňové zatížení považovat za nižší.

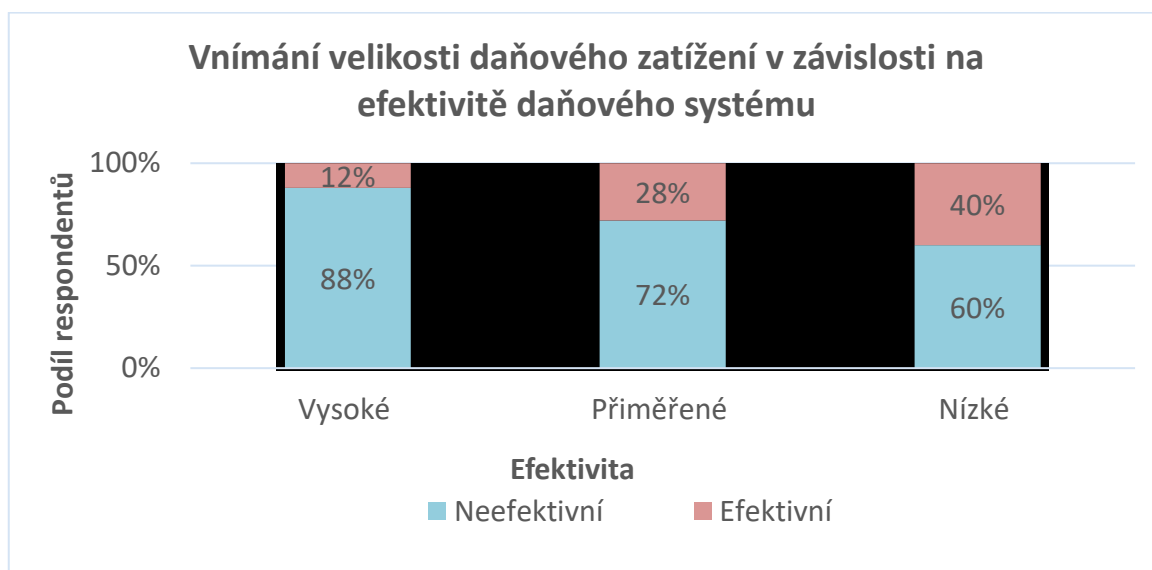

Tabulka 28 Skutečné a očekávané četnosti vnímání efektivity daňového systému v závislosti na výši daňového zatížení (zdroj: vlastní zpracování)

Efektivní daňový systém/Vnímání daňového zatížení	Skutečné četnosti			Očekávané četnosti		
	Ano	Přiměřené	ne	Ano	Přiměřené	ne
Nesouhlasí	131	75	18	118	82	24
Souhlasí	18	29	12	31	22	6

P-hodnota = 0,00023; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 28 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti odpovědí na otázku, týkající se vnímání efektivity daňového systému, v závislosti na vnímání výše daňového zatížení. P-hodnota $< \alpha$, na 95% hladině významnosti je tedy závislost mezi vnímáním efektivity daňového systému a vnímáním daňového zatížení **potvrzena**.

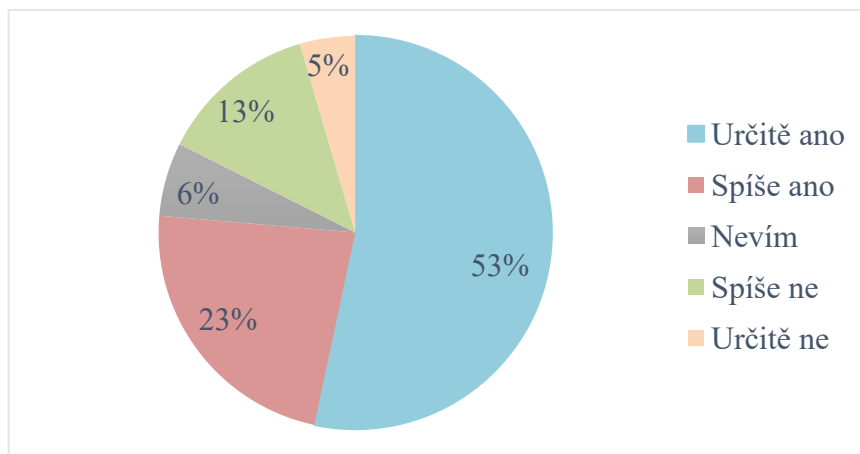

Obrázek 21 Vnímání velikosti daňového zatížení v závislosti na efektivitě daňového systému (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 21 je zobrazeno, jak jsou zastoupeny odpovědi na otázku, týkající se vnímání efektivity daňového systému, v závislosti na vnímání výše daňového zatížení. Z grafu je zřejmé, že u respondentů, kteří považují daňové zatížení za vysoké, je také vyšší podíl názoru, že daňový systém je neefektivní. Naopak u respondentů, kteří vnímají daňové zatížení jako nízké, je větší podíl respondentů považujících daňový systém za efektivní.

6.4.4 Růst státního dluhu

Otázka týkající se růstu státního dluhu je v dotazníkovém šetření pod č. 12. Přesné znění této otázky v dotazníku je: „Znepokojuje Vás současný růst státního dluhu?“

Obrázek 22 Odpovědi na otázku č. 12 Růst státního dluhu (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 22 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 12, která se zabývala názorem respondentů na růst státního dluhu. 76 % respondentů růst státního dluhu znepokojuje, z toho 53 % zvolilo možnost „určitě ano“. Z toho můžeme usuzovat, že většina odpovídajících toto vidí jako velký problém, který by se měl začít řešit. Pouze 6 % dotazovaných odpovědělo „nevím“, není tedy mnoho respondentů, kteří by na tohle téma neměli vyhraněný názor. Zbylých 18 % respondentů není růstem státního dluhu znepokojeno.

Závislost mezi vnímáním růstu státního dluhu a daňovou gramotností respondentů

Závislost mezi těmito dvěma skutečnostmi lze předpokládat z toho důvodu, že respondenti s vyšší daňovou gramotností by měli spíše znát důsledky neustále zvyšujícího se státního dluhu. Toto zvyšování by v budoucnu mohlo vést k takzvané dluhové brzdě, která by znamenala možnost sestavení pouze vyrovnaného, či přebytkového státního rozpočtu, což by vedlo ke snížení státních výdajů a zvýšení státních příjmů, zejména daňových příjmů.

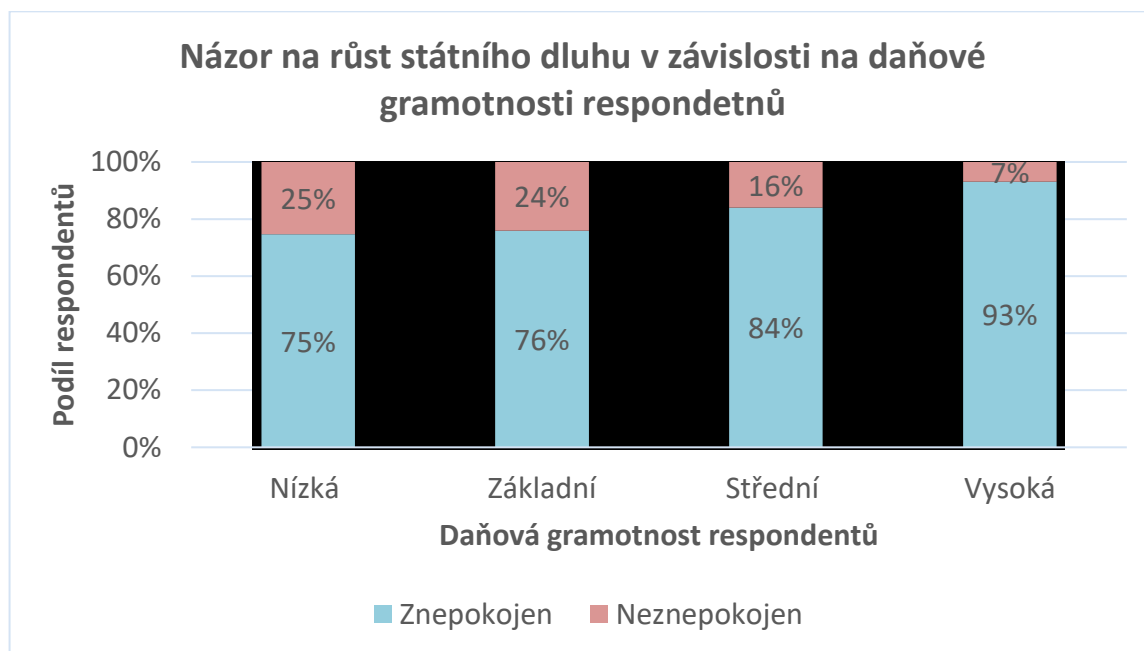
Tabulka 29 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 12 v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Daňová gramotnost	Skutečné četnosti		Očekávané četnosti	
	Ano	Ne	Ano	Ne
Nízká	59	20	64	15
Základní	60	19	64	15
Střední	79	15	76	18
Vysoká	54	4	47	11

P-hodnota = 0,0229; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 29 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti odpovědí na otázku, týkající se názoru na růst státního dluhu, v závislosti na daňové gramotnosti

respondentů. P-hodnota $< \alpha$, na 95% hladině významnosti je tedy závislost mezi názorem na růst státního dluhu a daňovou gramotností respondentů **potvrzena**.

Obrázek 23 Názor na růst státního dluhu v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 23 je zobrazeno, jak jsou zastoupeny odpovědi na otázku, týkající se názoru na růst státního dluhu v závislosti na míře daňové gramotnosti respondentů. Z grafu je zřejmé, že u nízké a základní daňové gramotnosti je vyšší podíl nesouhlasných odpovědí, než u střední a vysoké gramotnosti. U vysoké daňové gramotnosti, celých 93 % respondentů považuje růst státního dluhu za znepokojivý. Lze tedy předpokládat, že tito respondenti si uvědomují dopady zvyšujícího se státního dluhu více, než respondenti spadající do nižších skupin daňové gramotnosti

Závislost mezi vnímáním růstu státního dluhu a věkem respondentů

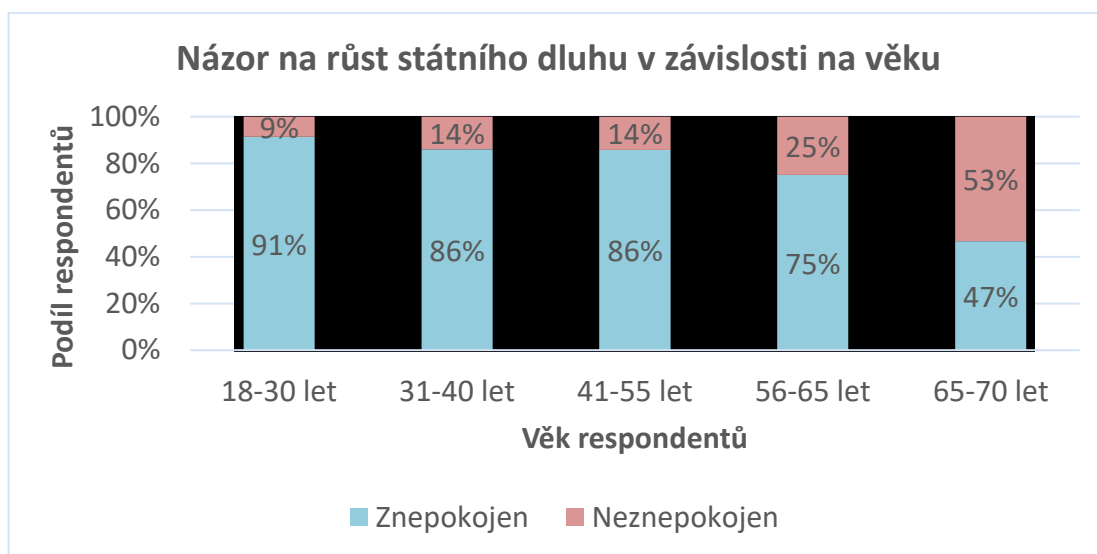
Závislost mezi analyzovanou otázkou a věkem respondentů lze předpokládat z toho důvodu, že dopady růstu státního dluhu se budou projevovat zejména v budoucnu, a stanou se tedy dluhem příštích generací, které jej budou muset splatit. Zároveň se zvyšujícím se dluhem se i zvyšují peníze na obsluhu státního dluhu a placené úroky. Starší generace se tak tento problém vůbec nemusí dotknout.

Tabulka 30 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 12 v závislosti na věku respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Věk	Skutečné četnosti		Očekávané četnosti	
	Ano	Ne	Ano	Ne
18-30 let	63	6	56	13
31-40 let	49	8	46	11
41-55 let	84	14	80	18
56-65 let	42	14	46	10
65-70 let	14	16	24	6

P-hodnota = 2,170E-06; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 30 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti odpovědí na otázku, týkající se názoru na růst státního dluhu, v závislosti na věku respondentů. P-hodnota $< \alpha$, na 95% hladině významnosti je tedy závislost mezi názorem na růst státního rozpočtu a věkem respondentů **potvrzena**.

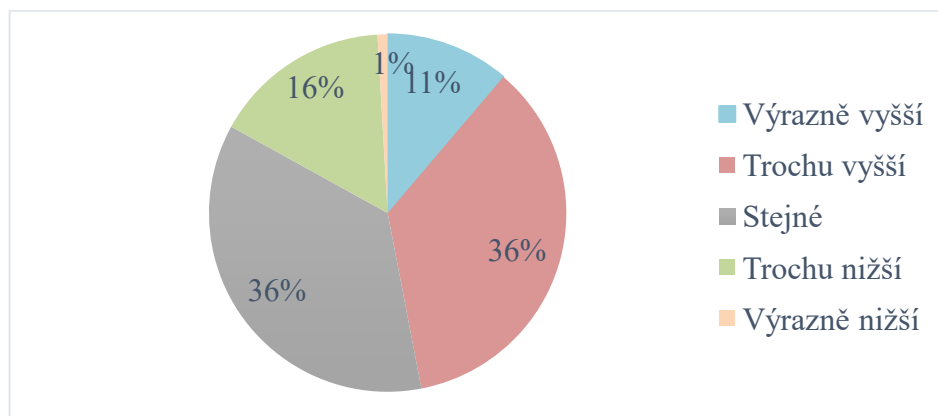

Obrázek 24 Názor na růst státního dluhu v závislosti na věku (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 24 je zobrazeno, jak jsou zastoupeny odpovědi na otázku, týkající se názoru na růst státního dluhu, v závislosti na věku respondentů. Z grafu je zřejmé, že znepokojení z růstu státního dluhu je největší u mladých lidí, kdy se toto znepokojení s věkem postupně snižuje. U věkové kategorie 65-70 let jsou velmi odlišné odpovědi od zbytku věkových kategorií, jelikož více než polovina respondentů v této kategorii nepovažuje růst státního dluhu za znepokojivý. Projevuje se zde tedy velmi silně skutečnost, že starší respondenti růst státního dluhu nevidí jako problém, jelikož nepředpokládají, že by se jich tento problém mohl nějak negativně dotknout.

6.4.5 Výše daní v porovnání s Evropskou unií

Otázka týkající se výše daní v porovnání s Evropskou unií je v dotazníkovém šetření pod č. 13. Přesné znění této otázky v dotazníku je: „Myslíte si, že v Česku jsou daně vyšší, než průměrně v Evropské unií?“

Obrázek 25 Odpovědi na otázku č. 13 Výše daní v porovnání s Evropskou unií (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 25 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 13, která se zabývala názorem respondentů na to, zda jsou podle nich v České republice daně vyšší, než průměrně v Evropské unií. Komparace zdanění mezi státy Evropské unie bývá často diskutovaným tématem. Tato otázka měla za úkol zjistit, zda respondenti tuší, jak na tom Česká republika v porovnání s ostatními státy je. Většina respondentů je toho názoru, že daně v České republice jsou vyšší. 36 % respondentů uvedlo, že výše daní je přibližně stejná a pouze 17 % respondentů uvádí, že daně jsou v České republice nižší.

Závislost mezi názorem na výše daní v porovnání s Evropskou unií a daňovou gramotností respondentů

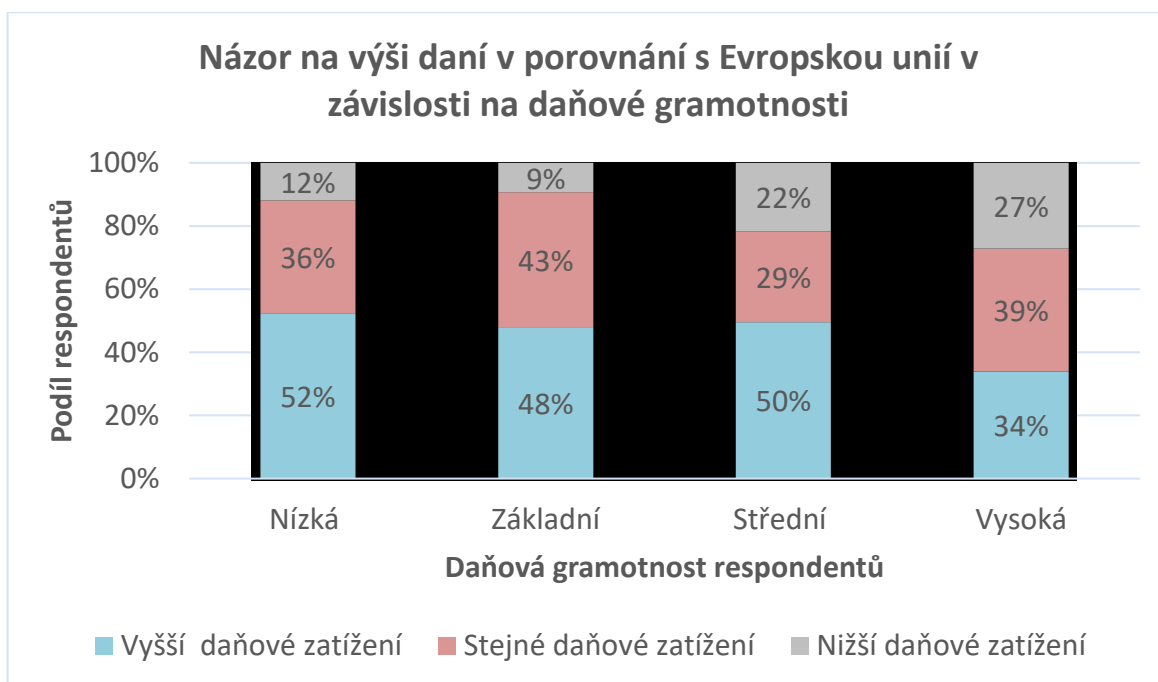
Závislost mezi těmito dvěma skutečnostmi lze předpokládat z toho důvodu, že respondenti s vyšší daňovou gramotností by se měli spíše přibližovat realitě.

Tabulka 31 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 13 v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Daňová gramotnost	Skutečné četnosti			Očekávané četnosti		
	Vyšší	Stejně	Nižší	Vyšší	Stejně	Nižší
Nízká	44	30	10	39	30	14
Základní	41	37	8	40	31	15
Střední	50	29	22	47	36	17
Vysoká	20	23	16	28	21	10

P-hodnota = 0,02157; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 31 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti odpovědi na otázku, týkající se názoru na výši daní v porovnání s Evropskou unií, v závislosti na daňové gramotnosti respondentů. P-hodnota $< \alpha$, na 95% hladině významnosti je tedy závislost mezi názorem na výši daní v porovnání s Evropskou unií a daňovou gramotností potvrzena.

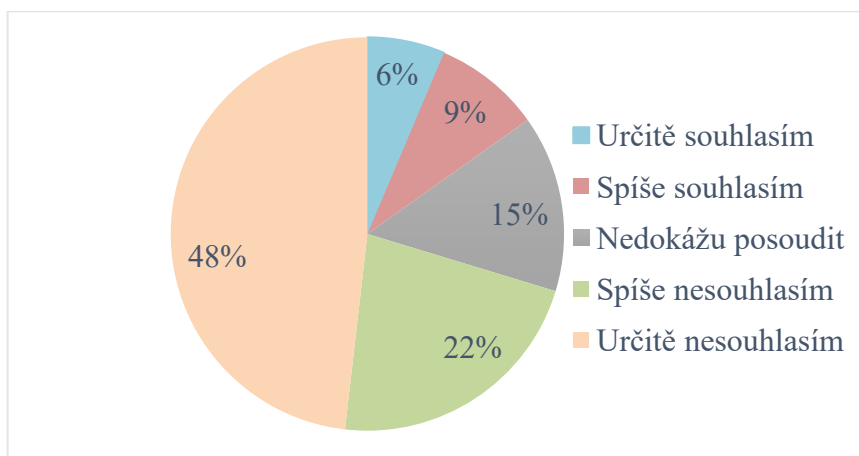
Obrázek 26 Názor na výši daní v porovnání s Evropskou unií v závislosti na daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 26 je zobrazeno, jak jsou zastoupeny odpovědi na otázku, týkající se názoru na výši daní v porovnání s Evropskou Unií, v závislosti na míře jejich daňové gramotnosti. Z grafu je zřejmé, že u střední a vysoké daňové gramotnosti si více respondentů myslí, že daňové zatížení je v České republice nižší. U skupin s nízkou, základní a střední daňovou gramotností je výrazně vyšší podíl respondentů, kteří zastávají názor, že v České republice je zdanění vyšší.

6.4.6 Nezákonné snížení daňové povinnosti

Otázka týkající se nezákonného snížení daňové povinnosti je v dotazníkovém šetření pod č. 14. Přesné znění této otázky v dotazníku je: „Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „Je pro

mě přijatelné nezákonně si snížit daňovou povinnost, pokud vím, že na mě nepříjde finanční kontrola“?

Obrázek 27 Odpovědi na otázku č. 14 Nezákoně snížení daňové povinnosti (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 27 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 14, která se zabývala názorem respondentů na to, zda by pro ně bylo přijatelné si nezákonně snížit daňovou povinnost v případě, že mají jistotu nehrozící daňové kontroly. 70 % respondentů nesouhlasí s nezákonným snižováním daňové povinnosti. Pouze 15 % odpovídajících by tuto možnost snížení daňové povinnosti využila. Většina respondentů má tedy nastaveny morální hodnoty tak, že by pro ně bylo nezákonné snížení daňové povinnosti nepřijatelné. Výsledky vyšly velice příznivě, jelikož pouze 15 % respondentů by o nezákonném snížení daňové povinnosti uvažovalo.

Závislost mezi nezákonným snížením daňové povinnosti a daňovou gramotností respondentů

Závislost mezi těmito dvěma skutečnostmi lze předpokládat z toho důvodu, že respondenti s vyšší daňovou gramotností mají větší povědomí o tom, jak důležité jsou pro stát vybrané daně, a z toho důvodu můžeme očekávat větší míru nesouhlasu s nezákonným snížením daňové povinnosti.

Tabulka 32 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 14 v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

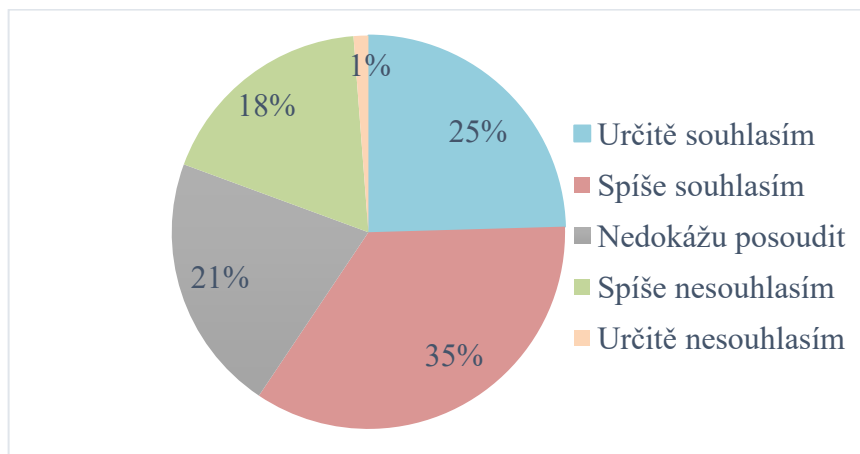
Daňová gramotnost	Skutečné četnosti		Očekávané četnosti	
	Nesouhlasím	Souhlasím	Nesouhlasím	Souhlasím
Nízká	53	12	53	12
Základní	63	8	58	13
Střední	72	18	74	16
Vysoká	44	12	46	10

P-hodnota = 0,4073; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 32 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti odpovědí na otázku, týkající nezákonného snížení daňové povinnosti, v závislosti na daňové gramotnosti. P-hodnota $> \alpha$, na 95% hladině významnosti tedy závislost mezi názorem na nezákonné snížení daňové povinnosti a daňovou gramotností respondentů **nelze potvrdit**.

6.4.7 Nepřehlednost daňového systému

Otázka týkající se nepřehlednosti daňového systému je v dotazníkovém šetření pod č. 15. Přesné znění této otázky v dotazníku je: „Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „Daňový systém je nepřehledný a je těžké se v něm vyznat““

Obrázek 28 Odpovědi na otázku č. 15 Nepřehlednost daňového systému (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 28 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 15, která se zabývala názorem respondentů na to, zda považují daňový systém České republiky za nepřehledný. 60 % respondentů souhlasí s nepřehledností tohoto systému. Odpověď „nedokážu posoudit“ zvolilo 21 % respondentů, což je největší podíl neutrální odpovědi ze všech otázek. Tuto odpověď volili nejspíše respondenti, kteří nemají velký přehled o daňové problematice,

a tudíž si odpovědi nebyli jistí. Pouze 19 % odpovídajících považuje daňový systém za přehledný, což je velmi malé procento.

Závislost mezi nepřehledností daňového systému a daňovou gramotností respondentů

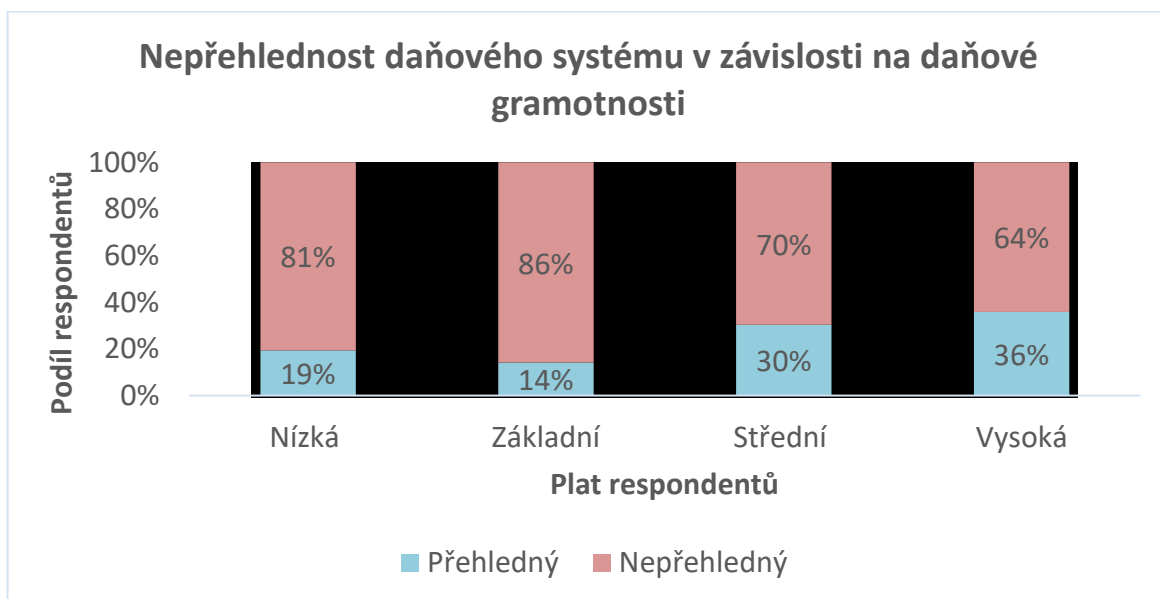
Závislost mezi těmito dvěma skutečnostmi lze předpokládat z toho důvodu, že respondenti s vyšší daňovou gramotností, by měli mít větší povědomí o daňové problematice a příslušné legislativě.

Tabulka 33 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 15 v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Daňová gramotnost	Skutečné četnosti		Očekávané četnosti	
	Nesouhlasím	Souhlasím	Nesouhlasím	Souhlasím
Nízká	11	46	14	43
Základní	10	61	17	54
Střední	24	55	19	60
Vysoká	19	34	13	40

P-hodnota = 0,0175; $\alpha = 0,05$

V tabulce č. 33 jsou uvedeny skutečné četnosti a vypočítány očekávané četnosti odpovědí na otázku, týkající se názoru na nepřehlednost daňového systému, v závislosti na daňové gramotnosti respondentů. P-hodnota $< \alpha$, na 95% hladině významnosti je tedy závislost mezi názorem na nepřehlednost daňového systému a daňovou gramotností respondentů **potvrzena**.

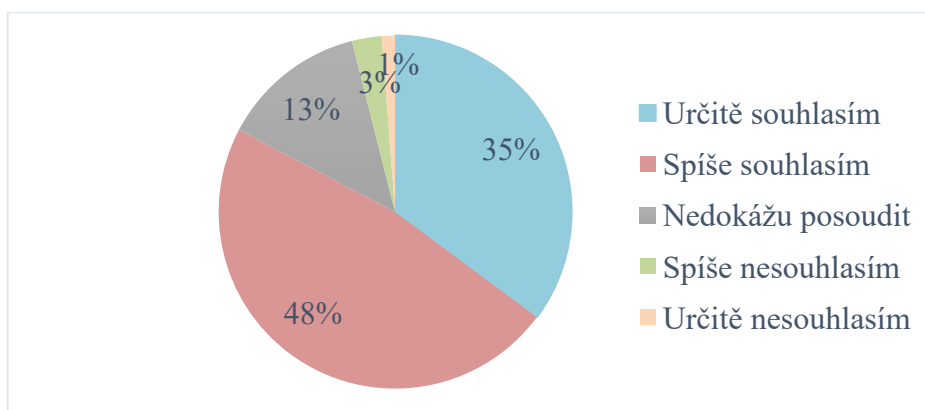

Obrázek 29 Nepřehlednost daňového systému v závislosti na daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 29 je zobrazeno, jak jsou zastoupeny odpovědi na otázku, týkající se názoru na nepřehlednost daňového systému v závislosti na daňové gramotnosti respondentů. Z grafu je zřejmé, že u nízké a základní daňové gramotnosti si více respondentů myslí, že daňový systém v České republice je nepřehledný. Respondenti se střední a vysokou mírou daňové gramotnosti se sice také více přiklání k názoru, že je daňový systém nepřehledný, avšak je zde větší podíl respondentů, kteří si myslí, že je daňový systém přehledný, než ve zbylých dvou skupinách daňové gramotnosti.

6.4.8 Placení daní je nutné pro chod státu

Otázka týkající se nutnosti placení daní pro správný chod státu je v dotazníkovém šetření pod č. 16. Přesné znění této otázky v dotazníku je: „Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „Řádné a včasné placení daní je nutné pro správný chod a prosperitu státu“?“

Obrázek 30 Odpovědi na otázku č. 16 Placení daní je nutné pro chod státu (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 30 jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 16, která se zabývala názorem respondentů na to, zda je placení daní nutné pro správný chod a prosperitu státu. Odpovědi na tuto otázku dopadly velice pozitivně, jelikož 83 % respondentů s tvrzením souhlasí a pouhá 4 % s tvrzením nesouhlasí.

U této otázky nebudou vypočítány žádné závislosti z důvodu malého poměru odpovědí u možností „spíše nesouhlasím“ a „určitě nesouhlasím“. Kvůli malému procentu odpovědí by nebyl splněn předpoklad chí-kvadrát testu pro očekávané hodnoty.

6.5 Vyhodnocení výzkumných hypotéz

V následující kapitole budou vyhodnoceny výzkumné hypotézy, které byly stanoveny na začátku této kapitoly. Bude vyhodnoceno celkem 6 výzkumných hypotéz, z toho první dvě se týkají daňové gramotnosti respondentů a zbývající se týkají vnímání daní respondentů.

Výzkumná hypotéza č. 1: Úroveň daňové gramotnosti respondentů je u více než poloviny respondentů nízká nebo základní.

Hypotéza byla zodpovězena rozdělením respondentů do skupin dle míry daňové gramotnosti, které je uvedeno v tabulce č. 21. Podíl respondentů, kteří se nachází ve skupině s nízkou nebo základní daňovou gramotností je 51,51 %, činí tedy více než polovinu, hypotéza je tedy **potvrzena**.

Výzkumná hypotéza č. 2: Úroveň daňové gramotnosti je vyšší u respondentů s vysokoškolským vzděláním a u respondentů s ekonomickým oborem.

Tato hypotéza je rozložena na dvě části, kdy první část se týká vzdělání respondentů, a druhá část se týká oboru respondentů. První část výzkumné hypotézy č. 2 byla zodpovězena pomocí chí-kvadrát testu, který je uveden v tabulce č. 22, kde se potvrdila závislost mezi proměnnými. Z grafu na obrázku č. 13 je dále patrné, že úroveň daňové gramotnosti je vyšší u respondentů s vyšším vzděláním, první část hypotézy se tedy **potvrdila**.

Druhá část výzkumné hypotézy č. 2 byla zodpovězena pomocí chí-kvadrát testu, který je uveden v tabulce č. 23, kde se potvrdila závislost mezi proměnnými. Z grafu na obrázku č. 14 je dále patrné, že úroveň daňové gramotnosti je vyšší u respondentů s ekonomickým oborem, druhá část hypotézy se tedy **potvrdila**.

Výzkumná hypotéza č. 3: Respondenti vnímají své daňové zatížení spíše jako vysoké.

Hypotéza byla zodpovězena na základě odpovědí na otázku, týkající se daňového zatížení, které jsou uvedeny na obrázku č. 15. Z údajů je patrné, že většina respondentů (52 %) vnímá své daňové zatížení jako příliš vysoké, hypotéza se tedy **potvrdila**.

Výzkumná hypotéza č. 4: Respondenti s nižšími příjmy spíše souhlasí s větším zdaněním poplatníků s vyššími příjmy.

Hypotéza byla zodpovězena pomocí chí-kvadrát testu, který je uveden v tabulce č. 26, kde se potvrdila závislost mezi proměnnými. Z grafu na obrázku č. 18 je dále patrné, že respondenti s nižšími příjmy spíše souhlasí s větším zdaněním poplatníků s vyššími příjmy, hypotéza je tedy **potvrzena**.

Výzkumná hypotéza č. 5: Mladší lidé jsou více znepokojeni tempem růstu státního dluhu, než starší lidé.

Hypotéza byla zodpovězena pomocí chí-kvadrát testu, který je uveden v tabulce č. 30, kde se potvrdila závislost mezi proměnnými. Z grafu na obrázku č. 24 je dále patrné, že mladší lidé jsou více znepokojeni tepem růstu státního dluhu, než starší lidé, hypotéza je tedy **potvrzena**.

Výzkumná hypotéza č. 6: Daňový systém považují za nepřehledný spíše respondenti s nízkou a základní daňovou gramotností.

Hypotéza byla zodpovězena pomocí chí-kvadrát testu, který je uveden v tabulce č. 33, kde se potvrdila závislost mezi proměnnými. Z grafu na obrázku č. 29 je dále patrné, že daňový systém považují za nepřehledný spíše respondenti s nízkou a základní daňovou gramotností, hypotéza je tedy **potvrzena**.

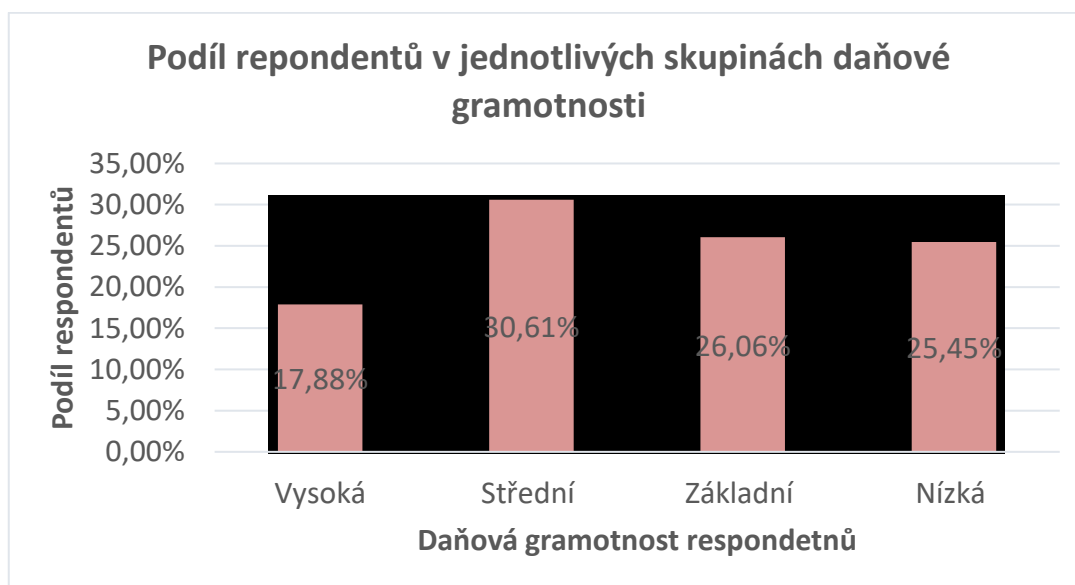
7 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO ZLEPŠENÍ

V následující kapitole budou shrnuty výsledky výzkumu vnímání daní a daňové gramotnosti prostřednictvím zodpovězení výzkumných otázek.

Výzkumná otázka č. 1: Jaké je vnímání daní a daňová gramotnost respondentů?

Jako první byla vyhodnocena daňová gramotnost respondentů, jelikož výsledky z této části byly použity pro vyhodnocení vnímání daní. Daňová gramotnost byla určena dle počtu správných odpovědí jednotlivých respondentů. Nejtěžší otázkou pro respondenty byla otázka č. 2, týkající se toho, na jaké z uvedených daní stát vybere nejvíce. Tuto otázku zodpovědělo správně pouze 6 % respondentů. Naopak nejlehčími otázkami byly otázka č. 1 týkající se sazby daně z příjmů fyzických osob a otázka č. 4, která se týkala daně, která byla zrušena, a již se neplatí, na obě ty to otázky odpovědělo správně 68 % respondentů.

Jako předpoklad pro výsledek daňové gramotnosti bylo stanoveno, že úroveň daňové gramotnosti respondentů bude u více než poloviny respondentů nízká nebo základní. Tato hypotéza se potvrdila, jelikož v těchto dvou skupinách daňové gramotnosti se nachází 51,51 %, respondentů.

Obrázek 31 Podíl respondentů v jednotlivých skupinách daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku č. 31 je zobrazen podíl respondentů ve skupinách daňové gramotnosti. Lze vidět, že nejmenší podíl odpovídajících má vysoká daňová gramotnost, kde se nachází 17,88 %

respondentů. Nejvíce je zastoupena střední daňová gramotnost, kde se nachází 30,61 % odpovídajících. Ačkoliv se více respondentů nachází ve dvou nižších skupinách daňové gramotnosti, výsledky nejsou vůbec špatné, jelikož podíl respondentů v prvních dvou skupinách je velmi podobný jako podíl respondentů v dalších dvou skupinách.

Jako následující bylo vyhodnoceno vnímání daní, kde bylo respondentům položeno osm otázek týkajících se různých témat daňové problematiky. První otázka se zabývala tím, jak respondenti vnímají výši svého daňového zatížení. Více než polovina respondentů vnímá své daňové zatížení jako vysoké. 48 % respondentů vnímá své daňové zatížení jako přiměřené, nebo nízké, což vůbec není špatný výsledek vzhledem k tomu, že téma daní je ve společnosti spíše vnímáno negativně. Výsledky druhé otázky, týkající se vyšší sazby daně pro poplatníky s vysokými příjmy, ukazují skutečnost, že 60 % respondentů souhlasí s vyšším procentním zdaněním poplatníků s vysokými příjmy. Respondenti tedy většinou vnímají jako spravedlivé to, že poplatníci by měli odvádět daně dle své platební schopnosti, tedy kdo má větší peněžní prostředky, může odvádět více. Výsledky třetí otázky, týkající se efektivního využívání vybraných daní, dopadly negativně, jelikož pouze 18 % respondentů považuje využití vybraných peněz státem za efektivní a celých 68 % respondentů za neefektivní. Výsledky čtvrté otázky, týkající se růstu státního dluhu, jsou opět velmi negativní, jelikož 76 % respondentů je znepokojeno růstem státního dluhu a považuje jej za velký problém. Pátá otázka měla za úkol srovnat to, jak poplatníci vnímají výši daňového zatížení v porovnání s průměrným daňovým zatížením v Evropské unii. Podle obrázku č. 12 je celkové daňové zatížení v České republice nižší než průměrně v Evropské unii. Správně tak odpovědělo pouze 17 % respondentů. Šestá otázka se zabývala tím, zda by respondenti využili nezákonného snížení daňové povinnosti v případě, že by věděli, že na ně nepříjde daňová kontrola. S využitím této možnosti souhlasilo pouze 15 % respondentů, naopak pro 75 % respondentů je tato možnost nepřijatelná. Sedmá otázka se týkala nepřehlednosti daňového systému, kdy za nepřehledný považuje daňový systém 60 % respondentů, a naopak za přehledný jej považuje 19 % respondentů. Vzhledem k tomu, že přehlednost by měla být snadná i pro běžné občany, jsou výsledky velmi nepříznivé. Velmi pozitivně dopadla poslední otázka týkající se vnímání daní, u které 83 % respondentů uvedlo, že souhlasí s tvrzením, že daně jsou důležité pro správný chod a prosperitu státu. Je velmi důležité, že respondenti si tuto skutečnost uvědomují, jelikož důvěra v systém je jedním ze základních předpokladů pro jeho správné fungování.

Výzkumná otázka č. 2: Kterými socio-ekonomickými aspekty je ovlivněno vnímání daní a daňová gramotnost respondentů?

Nejdříve bylo testováno, čím je ovlivněna daňová gramotnost respondentů. Závislost mezi skutečnostmi byla porovnávána jen u takových kombinací, které logicky dávají smysl. Závislosti byly potvrzeny na 95% hladině významnosti. U daňové gramotnosti byla testována závislost s nejvyšším dosaženým vzděláním a s oborem vzdělání, či zaměstnání respondentů. Závislost mezi daňovou gramotností a nejvyšším dosaženým vzděláním se potvrdila. Ve skupině s vysokou a střední daňovou gramotností se vyskytuje velký podíl respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou a s vysokoškolským vzděláním. Naopak ve skupinách s nízkou a základní daňovou gramotností se nachází spíše respondenti se základním a středoškolským vzděláním bez maturity. Závislost mezi daňovou gramotností a ekonomickým oborem vzdělání/zaměstnání se potvrdila. Podíl respondentů s ekonomickým oborem je nejvyšší u vysoké daňové gramotnosti a postupně se tento podíl snižuje.

Dále bylo testováno, čím je ovlivněno vnímání daní. Vnímání daní bylo testováno zejména s daňovou gramotností respondentů, jejich platem a věkem. Závislost mezi vnímáním daní a daňovou gramotností byla celkem testována šestkrát, a z toho se čtyřikrát potvrdila. Daňově gramotnější respondenti považují daňový systém ve větší míře za neefektivní, což je způsobeno zejména tím, že mají větší přehled o využití peněz státem. Dále jsou ve větší míře znepokojeni růstem státního dluhu, jelikož jsou si více vědomi důsledků spojených s růstem státního dluhu. Daňově gramotnější respondenti se také více přiklání k tomu, že daňové zatížení je v České republice nižší, nebo stejné, než přibližně v Evropské unii. V poslední řadě daňově gramotnější respondenti považují daňový systém za přehlednější, než méně daňově gramotní respondenti. Důvodem je, že daňově gramotnější respondenti mají větší přehled o legislativě týkající se daní, a celkově mají o této problematice větší povědomí.

Závislost mezi vnímáním daní a platem respondentů se potvrdila dvakrát. Respondenti s vyšším platem vnímají své daňové zatížení ve větší míře jako vysoké. Důvodem je, že tito poplatníci ze svého příjmu odvádějí procentně na dani z příjmů fyzických osob více. Poplatníci s vyššími příjmy se také liší v názoru na vyšší sazbu daně pro poplatníky s vysokými příjmy. Těchto poplatníků by se vyšší sazba přímo dotýkala, je proto logické, že ve větší míře s vyšším zdaněním bohatých nesouhlasí.

Závislost mezi věkovou kategorií a vnímáním daní byla potvrzena jednou. Respondenti se v závislosti na věkové kategorii významně liší v názorech na růst státního dluhu. Mladší respondenti jsou touto skutečností znepokojeni mnohem více, než starší respondenti. Důvodem je, že dopady růstu státního dluhu se budou projevovat zejména v budoucnu a starší generace se tak tyto problémy vůbec nemusí dotknout.

Porovnání výsledků vnímání daní a aktuální situace v rámci daňového systému ČR

Vývoj skutečného daňového zatížení je zobrazen na obrázku č. 1, jako vývoj daňové kvóty v ČR v letech 2011-2021. Z obrázku lze pozorovat, že v současnosti je jednoduchá i složená daňová kvóta nejmenší z pozorovaných let, tedy i daňové zatížení je v současné době nízké oproti předchozím rokům. I přesto respondenti daňové zatížení vnímají spíše negativně. Zřejmě je to způsobeno obecným vnímáním placení daní jako negativní záležitosti, která ubírá na příjmu poplatníků peníze.

Znepokojení nad růstem státního dluhu je dle výsledků dotazníku velmi vysoké. Je dobře, že většina respondentů si uvědomuje důsledky tohoto vývoje. Důvodem tohoto znepokojení bude zřejmě to, že takový vysoký růst státního dluhu, jako v posledních dvou letech, nemá v České republice obdoby, a respondenti se proto bojí důsledků, jako dluhové brzdy, a s tím souvisejícím zvyšováním daní, případně snižování státních výdajů. Navazovat na tuto skutečnost může také to, že respondenti vnímají využívání vybraných daní státem jako neefektivní a právě růst státního dluhu lze považovat za jeden z důsledků této neefektivity.

Celkové daňové zatížení v porovnání s vybranými státy Evropské unie je v České republice velmi nízké, avšak zdanění práce je naopak poměrně vysoké. Dle odpovědí v dotazníku nejvíce respondentů usuzovalo, že zdanění je v České republice spíše vysoké, ačkoliv ve skutečnosti je oproti Evropské unii spíše nízké. Důvod může být právě takový, že poplatníci obecně více vnímají právě zatížení práce, než celkové daňové zatížení.

Doporučení pro zlepšení daňové gramotnosti a vnímání daní obyvatel ČR

Nadpoloviční většina respondentů spadá do skupin daňové gramotnosti nižší nebo základní. Daňová gramotnost byla nejvíce ovlivněna nejvyšším dosaženým vzděláním a tím, zda respondenti pracují, či studují v ekonomických oborech. Nadpoloviční podíl ve skupině s nízkou daňovou gramotností tvořili právě respondenti, u kterých bylo nejvyšší dosažené vzdělání základní a středoškolské bez maturity. Většina výzkumů na téma vnímání daní a daňové gramotnosti se shoduje, že vzdělání v této oblasti je velmi důležité, a mělo by být patřičně rozšířeno. Doporučila bych rozšíření výuky v oblasti daní zejména pro střední školy

bez maturity. V daňové gramotnosti je vidět velký rozdíl právě mezi respondenty, kteří absolvovali střední školu s maturitou a střední školu bez maturity, protože právě na středních školách s maturitou je pozornost daňové problematice věnována více, a absolventi tak mají dostatečně vysoké základní znalosti. U základních škol by bylo zavedení daňové problematiky do výuky nejspíše příliš složité, proto by postačoval alespoň nějaký úvod do problematiky a rozšíření finanční gramotnosti, která je základem pro daňovou gramotnost.

Daňová gramotnost také úzce souvisí s obecným vnímáním daní. Jak bylo ve výzkumu potvrzeno, respondenti s vyšší daňovou gramotností vnímají daňový systém více jako přehlednější. Tito respondenti mohou také objektivněji posuzovat veškeré skutečnosti týkající se daňové problematiky, což se potvrzuje například u otázky týkající se porovnání daňového zatížení České republiky s Evropskou unií, kdy se občané s vyšší daňovou gramotností více blíží skutečnosti.

Vnímání daňového zatížení z velké části ovlivňuje i výše důchodové daně. Změny v této oblasti, například navýšení slev, mohou mít velmi pozitivní dopad na vnímání daňového zatížení.

Většina dotazovaných souhlasí s vyšším procentním zdaněním lidí s vysokými příjmy. Lidé tedy vnímají spravedlnost daňového systému ve větší míře tak, že by každý měl platit dle svých finančních možností, z čehož vyplývá, že poplatníci s vysokými příjmy jsou schopni platit více. Progresivní sazba daně v České republice již existuje, avšak poplatníci by zřejmě ocenili větší míru progresivity v daňovém systému.

Velmi negativně dopadly odpovědi na otázku týkající se efektivního využívání daní. V tomto případě by mohl stát více informovat své občany o konkrétním využívání vybraných peněz a snažit se být v této oblasti co nejvíce transparentní.

Negativně dopadla také otázka týkající se růstu státního dluhu. Většina respondentů, zejména mladých lidí, je jeho růstem velmi znepokojena, jelikož si uvědomují možné důsledky. Stát by v tomto ohledu měl představit plán, jak zamezit dalšímu skokovému růstu státního rozpočtu, popřípadě plán, jak bude nakládat s případnou dluhovou brzdou, ke které tento vývoj spěje. Zejména by měl stát o těchto skutečnostech informovat své občany, aby předešel jejich přílišnému znepokojení.

Většina respondentů souhlasí s nepřehledností daňového systému. Česká republika bývá často uváděna jako stát s velmi složitým daňovým systémem. Prioritou státu by tedy jistě mělo být zjednodušení daňového systému, případně pomoci poplatníkům porozumět

legislativě. Problémem mohou být například časté legislativní změny, které by stát měl poplatníkům podávat co nejvíce přijatelnou formou. Se zlepšením přehlednosti souvisí i větší digitalizace, která jistě znamená zjednodušení a ušetření času stráveným nad daňovými povinnostmi.

Naprostá většina respondentů souhlasí s tím, že placení daní je nutné pro chod státu. V tomto ohledu tedy nejsou nutné ze strany státu žádné kroky, respondenti si totiž důležitost daní uvědomují, avšak na základně předchozího textu si myslí, že by prostředky mohly být využity lépe.

ZÁVĚR

Hlavním cílem výzkumného projektu bylo zjistit, jaké je vnímání daní a daňová gramotnost obyvatel Zlínského kraje. Dílčími cíli bylo zjistit, zda se vnímání daní obyvatel liší v závislosti na daňové gramotnosti a dalších socio-ekonomických aspektech, a zda se daňová gramotnost obyvatel liší v závislosti na socio-ekonomických aspektech.

V teoretické části byla zpracována literární rešerše týkající se základních pojmů v oblasti daní, daňového systému České republiky a státního rozpočtu. Dále byla provedena literární rešerše výzkumů, které již byly na téma vnímání daní a daňové gramotnosti provedeny, a to jak v České republice, tak i v jiných zemích. Z těchto poznatků bylo čerpáno v části praktické při zhodnocení daňového systému České republiky a při výzkumu vnímání daní a daňové gramotnosti.

V prvním oddílu praktické části bylo provedeno zhodnocení daňového systému České republiky pomocí analýzy ukazatelů a jejich vývoje. Dále byly srovnány ukazatele České republiky vůči ostatním zemím Evropské unie. Druhá kapitola praktické části se týkala výzkumu vnímání daní a daňové gramotnosti. Pro naplnění hlavního cíle výzkumu byla zvolena metoda dotazníkového šetření. Nejdříve byla vyhodnocena daňová gramotnost respondentů, na jejíž základě byli respondenti rozděleni do čtyř skupin dle míry daňové gramotnosti. Nejmenší podíl respondentů se nachází ve skupině s vysokou daňovou gramotností a nejvíce respondentů se nachází ve skupině se střední daňovou gramotností. Míra daňové gramotnosti je ovlivněna zejména vzděláním a oborem studia/zaměstnání.

V další části bylo vyhodnoceno vnímání daní respondentů. Hlavními výsledky v této oblasti je, že daňové zatížení je z větší části vnímáno jako vysoké. Nadpoloviční většina respondentů souhlasí s vyšším procentním zdaněním bohatých. Naprostá většina respondentů považuje daňový systém za neefektivní a je znepokojena růstem státního dluhu. Respondenti se dále přiklání k názoru, že daňové zatížení v České republice je spíše vyšší, případně stejné, než průměrně v Evropské unii. Příznivým výsledkem je, že pouze pro 15 % respondentů by bylo přijatelné snížit si nezákonně daňovou povinnost. Většina respondentů považuje daňový systém za nepřehledný. S tvrzením, že placení daní je nutné pro chod a prosperitu státu, souhlasilo 83 % respondentů, což je velice pozitivní výsledek.

Dále bylo testováno, čím je ovlivněno vnímání daní. Hlavní rozdíly ve vnímání daní jsou takové, že daňově gramotnější respondenti ve větší míře vnímají využití daní jako neefektivní, jsou více znepokojeni růstem státního dluhu a považují daňový systém za

přehlednější, než méně daňově gramotní respondenti. Rozdílné vnímání na základě výše platu je takové, že respondenti s vyšším platem vnímají své daňové zatížení ve větší míře jako vysoké. Tito respondenti také spíše nesouhlasí s vyšším procentním zdaněním bohatých. Respondenti se v závislosti na věkové kategorii významně liší v názorech na růst státního dluhu. Mladší respondenti jsou výrazně více znepokojeni růstem státního dluhu, než starší respondenti.

Většina respondentů vnímá daňový systém negativně, ačkoliv souhlasí s tím, že placení daní je pro chod státu nutné. Daně jako takové respondentům nevadí, spíše mají negativní postoj k současnému nastavení daní. Velmi negativně je vnímáno zejména využití vybraných daní, a s tím související růst státního dluhu. Velkým problémem je i nepřehlednost daňového systému. Prioritou státu by tedy mělo být zaměření se na zlepšení zejména těchto oblastí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

BERNARDI, Luigi, Mark W. S. CHANDLER a Luca GANDULLIA. *Tax systems and tax reforms in new EU members*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017, 258 s. ISBN 978-0-415-65433-3.

DVOŘÁKOVÁ, Veronika, Marcel PITTERLING a Hana SKALICKÁ. *Zdaňování příjmů fyzických a právnických osob 2019*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 304 s. ISBN 978-80-7598-315-2.

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 272 s. ISBN 978-80-7598-165-3.

MAREŠ, Pert, Ladislav Rabušic a Petr SOUKUP. *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, 510 s. ISBN 978-80-210-6362-4.

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, 644 s. ISBN 978-80-7357-698-1.

POSPÍŠIL, Richard a Pavel ŽUFAN. *Ekonomika veřejných rozpočtů: (současnost a perspektiva)*. Průhonice: Professional Publishing, 2019, 263 s. ISBN 978-80-88260-32-5.

ROSEN, Harvey S. a Ted GAYER. *Public finance*. Ninth edition. New York: McGraw-Hill Higher Education, 2010, 595 s. The McGraw-Hill series economics. ISBN 978-007-126788-5.

ŠIROKÝ, Jan et. al. *Daňové teorie s praktickou aplikací*. Praha: C. H. Beck, 2008. 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

ŠIROKÝ, Jan. *Základy daňové teorie s praktickými příklady*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 128 s. ISBN 978-80-7552-315-0.

VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, 451 s. ISBN 978-80-7552-926-8.

VANČUROVÁ, Alena, a Lenka LÁCHOVÁ a Hana ZÍDKOVÁ. *Daňový systém ČR 2020*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 408 s. ISBN: 978-80-7598-887-4.

Právní předpisy

ČESKÁ REPUBLIKA, 1992. Zákon České národní rady č. 586/1992 Sb. ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů. In: Sbírka zákonů České republiky. [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586#>

ČESKÁ REPUBLIKA, 1992. Zákon České národní rady č. 338/1992 Sb. ze dne 4. května 1992 o dani z nemovitých věcí. In: Sbírka zákonů České republiky. [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-338>

ČESKÁ REPUBLIKA, 1992. Zákon České národní rady č. 16/1993 Sb. ze dne 21. prosince 1992 o dani silniční. In: Sbírka zákonů České republiky. [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-16>

ČESKÁ REPUBLIKA, 2004. Zákon č. 235/2004 Sb. ze dne 1. dubna 2004 o dani z přidané hodnoty. In: Sbírka zákonů České republiky. [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-235>

ČESKÁ REPUBLIKA, 2003. Zákon č. 353/2003 Sb. ze dne 26. září 2003 o spotřebních daních. In: Sbírka zákonů České republiky. [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-353>

ČESKÁ REPUBLIKA, 1992. Zákon České národní rady č. 589/1992 Sb. ze dne 20. listopadu 1992 o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. In: Sbírka zákonů České republiky. [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-589>

ČESKÁ REPUBLIKA, 1997. Zákon č. 48/1997 Sb. ze dne 7. března 1997 o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-48>

ČESKÁ REPUBLIKA, 1992. Zákon České národní rady č. 592/1992 Sb. ze dne 20. listopadu 1992 o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. In: Sbírka zákonů České republiky. [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-592>

ČESKÁ REPUBLIKA, 2009. Zákon č. 280/2009 Sb. ze dne 22. července 2009 daňový řád. In: Sbírka zákonů České republiky. [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-280>

Online zdroje

BLAUFUS, Kay et al. Perception of income tax rates: evidence from Germany. *European Journal of Law and Economics* [online]. 30.04.2013, 457–478 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: [doi:https://doi-org.proxy.k.utb.cz/10.1007/s10657-013-9389-9](https://doi-org.proxy.k.utb.cz/10.1007/s10657-013-9389-9)

BLECHOVÁ, Beáta a Sárka SOBOTOVICOVÁ. Danová vzdelanost jako součást finanční gramotnosti/Tax Education as a Part of Financial Literacy. *Trendy Ekonomiky a Managementu* [online]. 2013, 7(14), 17-24 [cit. 2022-04-18]. ISSN 18028527. Dostupné z: <https://www.proquest.com/docview/1503533511?accountid=15518>

E HASSAN, Ibn, Ahmed NAEEM a Sidra GULZAR. Voluntary tax compliance behavior of individual taxpayers in Pakistan. *Financial Innovation* [online]. 2021, 7(21) [cit. 2022-04-18]. ISSN 2199-4730. Dostupné z: [doi:10.1186/s40854-021-00234-4](https://doi.org/10.1186/s40854-021-00234-4)

FORMANOVÁ, Lucie et al. Factors Influencing the Level of Tax Literacy of Students of Bachelor Study Programmes in Economics at Faculties of Economics. *LCC: Economics as a science* [online]. 2021, 308-323 [cit. 2022-04-17]. ISSN 1804-8285. Dostupné z: <https://eds.s.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=0&sid=4e0f327c-4d86-4a59-8169-d6a57cbec359%40redis&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtbG12ZQ%3d%3d#AN=edsdoj.14be4473da1f4ba49ff2ddc5dfe4a9cf&db=edsdoj>

GÜZEL, Sonnur Aktaş, Gökhan ÖZERB a Murat ÖZCANC. The effect of the variables of tax justice perception and trust in government on tax compliance: The case of Turkey. *Journal of Behavioral and Experimental Economics* [online]. 2019, (78), 80-86 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.1016/j.socec.2018.12.006](https://doi.org/10.1016/j.socec.2018.12.006)

KARR, Douglas. Kalkulačka: Vypočítejte minimální velikost vzorku vašeho průzkumu In: *cs.martech.zone* [online]. 22.04.2021 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://cs.martech.zone/kalkula%C4%8Dka-velikosti-vzorku-pr%C5%AFzkumu/>

KOČVAROVÁ, Ilona a Petr SOUKUP. Velikost a reprezentativita výběrového souboru v kvantitativně orientovaném pedagogickém výzkumu. *Pedagogická orientace* [online]. 2016, 26(3), 512–536 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: [doi:10.5817/PedOr2016-3-512](https://doi.org/10.5817/PedOr2016-3-512)

MEČÍŘOVÁ, Lucie. Zrušení solidární daně: Kdo bude odvádět 23% daň z příjmů? In: *finance.cz* [online]. 22.02.2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/535624-dan-z-prijmu-23-procent/>

MFČR. Státní rozpočet 2021 v kostce: kapesní příručka Ministerstva financí ČR In: *mfcz.cz* [online]. Praha: Ministerstvo financí, 2021 [cit. 2022-04-17]. ISBN 978-80-7586-046-0.

Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce>

MFČR. Struktura a vývoj státního dluhu. In: *mfcz.cz* [online]. 28.02.2022 [cit. 2022-04-17].

Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu/>

MFČR, MŠMT a MPO. Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. In: *nuov.cz* [online]. 2007 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/SBFG_finalni_verze.pdf

OECD. General government debt. *data.oecd.org* [online]. 2022 [cit. 2022-04-17].

Dostupné z: <https://data.oecd.org/gga/general-government-debt.htm#indicator-chart>

OECD. Table I.5. Average personal income tax and social security contribution rates on gross labour income. *Stats.oecd.org* [online]. 2022 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE_I5

OECD. Tax revenue. In: *data.oecd.org* [online]. 2022 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart>

OECD. Tax wedge. In: *data.oecd.org* [online]. 2022 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/tax/tax-wedge.htm#indicator-chart>

OECD. Tax wedge. In: *data.oecd.org* [online]. 2022 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/tax/tax-wedge.htm#indicator-chart>

OECD. Tax wedge. In: *data.oecd.org* [online]. 2022 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/tax/tax-wedge.htm#indicator-chart>

OECD. Tax wedge. In: *data.oecd.org* [online]. 2022 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/tax/tax-wedge.htm#indicator-chart>

PÁRAL, Pavel. Esej: daňové reformy jsou permanentně mimo mísu. In: *euro.cz* [online]. 20. 5. 2018 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/permanentne-mimo-misu-1405406>

Průměrná mzda - vývoj průměrné mzdy. In: *kurzy.cz* [online]. 07.03.2022 [cit. 2022-04-17].

Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/mzdy/>

Přehled o vývoji částek minimální mzdy. In: *mpsv.cz* [online]. 16.12.2021 [cit. 2022-04-17].

Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/prehled-o-vyvoji-castek-minimalni-mzdy>

SANANDAJI, Tino a Björn WALLACE. Fiscal Illusion and Fiscal Obfuscation: Tax Perception in Sweden. *Independent Institute* [online]. 2011, **16**(2), 237-246 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/24563154>

TIMOTHY, Joshua a Yulianti ABBAS. Tax morale, perception of justice, trust in public authorities, tax knowledge, and tax compliance: a study of Indonesian SMEs. *EJournal of*

Tax Research [online]. 2021, **19**(1), 168-184 [cit. 2022-04-18]. ISSN 14482398. Dostupné z: <https://www.proquest.com/docview/2576696619?accountid=15518>

Údaje z výběru daní. In: *Financnisprava.cz* [online]. 09.03.2022 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

ÚŘAD NÁRODNÍ ROZPOČTOVÉ RADY. Vývoj státního dluhu České republiky. In: *unrr.cz* [online]. 2019 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: https://unrr.cz/wp-content/uploads/2019/06/Informa%C4%8Dn%C3%AD-studie_V%C3%BDvoj-st%C3%A1tn%C3%ADho-dluhu-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky.pdf

Věkové složení obyvatelstva - 2020. In: *czso.cz* [online]. 30.04.2021 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2020>

WEISS, Tomáš. Plnění státního rozpočtu ČR za prosinec 2021. In: *mfcrcz.cz* [online]. 06.01.2022 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://www.mfcrcz.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/pokladni-plneni-sr-44160>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

ČSÚ Český statistický úřad

DPH Daň z přidané hodnoty

EU Evropská unie

FO Fyzická osoba

HDP Hrubý domácí produkt

Kč Koruna česká

MFČR Ministerstvo financí České republiky

OECD Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

PO Právnícká osoba

VŠ Vysokoškolské

ZDP Zákon o dani z příjmů

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Vývoj daňové kvóty v ČR v letech 2011-2021 (zdroj: vlastní zpracování dle MFČR, 2021, s. 17)	29
Obrázek 2 Výše zdanění práce v roce 2020 (zdroj: vlastní zpracování dle data.oecd.org, 2022)	30
Obrázek 3 Vývoj průměrného zdanění práce v letech 2010-2020 (zdroj: vlastní zpracování dle data.oecd.org, 2022)	30
Obrázek 4 Struktura příjmů státního rozpočtu pro rok 2021 (vlastní zpracování dle Weiss, 2022)	33
Obrázek 5 Daňové položky příjmů státního rozpočtu včetně pojistného za rok 2021 (vlastní zpracování dle Weiss, 2022)	34
Obrázek 6 Podíl jednotlivých výdajů na celkových výdajích schváleného státního rozpočtu pro rok 2021 (vlastní zpracování dle MFČR, 2021)	35
Obrázek 7 Vývoj inkasa daně z příjmů FO v letech 2011-2021 (zdroj: vlastní zpracování dle financisprava.cz, 2022)	47
Obrázek 8 Vývoj státního dluhu v letech 2010 až 2021 v mld. Kč (zdroj: vlastní zpracování dle MFČR, 2022)	49
Obrázek 9 Vývoj státního dluhu v letech 2010 až 2021 v poměru k HDP v % (zdroj: vlastní zpracování dle MFČR, 2022)	49
Obrázek 10 Veřejný dluh k HDP vybraných států EU v roce 2020 (zdroj: vlastní zpracování dle stats.oecd.org, 2022)	50
Obrázek 11 Zdanění práce ve vybraných zemích EU za rok 2020 (zdroj: vlastní zpracování dle: stats.oecd.org, 2022)	52
Obrázek 12 složená daňová kvóta zemí EU pro rok 2020 (vlastní zpracování dle data.oecd.org, 2022)	53
Obrázek 13 Podíl respondentů dle vzdělání ve skupinách daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)	71
Obrázek 14 Podíl respondentů dle oboru ve skupinách daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)	72
Obrázek 15 Odpovědi na otázku č. 9 Vnímání daňového zatížení (zdroj: vlastní zpracování)	73
Obrázek 16 Vnímání výše daňového zatížení v závislosti na platu (zdroj: vlastní zpracování)	75
Obrázek 17 Odpovědi na otázku č. 10 Vyšší sazba daně pro poplatníky s vysokými příjmy (zdroj: vlastní zpracování)	76
Obrázek 18 Názor na vyšší daňovou sazbu pro poplatníky s vysokými příjmy v závislosti na platu respondentů (zdroj: vlastní zpracování)	78
Obrázek 19 Odpovědi na otázku č. 11 Efektivní využívání vybraných daní (zdroj: vlastní zpracování)	79
Obrázek 20 Vnímání efektivity využití vybraných daní v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování)	80

Obrázek 21 Vnímání velikosti daňového zatížení v závislosti na efektivitě daňového systému (zdroj: vlastní zpracování)	81
Obrázek 22 Odpovědi na otázku č. 12 Růst státního dluh (zdroj: vlastní zpracování).....	82
Obrázek 23 Názor na růst státního dluhu v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování)	83
Obrázek 24 Názor na růst státního dluhu v závislosti na věku (zdroj: vlastní zpracování).	84
Obrázek 25 Odpovědi na otázku č. 13 Výše daní v porovnání s Evropskou unií (zdroj: vlastní zpracování).....	85
Obrázek 26 Názor na výši daní v porovnání s Evropskou unií v závislosti na daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování)	86
Obrázek 27 Odpovědi na otázku č. 14 Nezákonné snížení daňové povinnosti (zdroj: vlastní zpracování).....	87
Obrázek 28 Odpovědi na otázku č. 15 Nepřehlednost daňového systému (zdroj: vlastní zpracování).....	88
Obrázek 29 Nepřehlednost daňového systému v závislosti na daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování).....	89
Obrázek 30 Odpovědi na otázku č. 16 Placení daní je nutné pro chod státu (zdroj: vlastní zpracování).....	90
Obrázek 31 Podíl respondentů v jednotlivých skupinách daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování).....	93

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Efektivní sazba daně u poplatníka v České republice v roce 2020 a 2021 (zdroj: vlastní zpracování).....	31
Tabulka 2 Vývoj příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu v letech 2011-2021 v mld. Kč (zdroj: vlastní zpracování dle MFČR, 2021, s. 13).....	36
Tabulka 3 Podíl jednotlivých daní na celostátních daňových příjmech v letech 2019 a 2020 (zdroj: vlastní zpracování dle Weiss, 2022).....	45
Tabulka 4 Podíl jednotlivých daní na celostátních daňových příjmech v letech 2020 a 2021 (zdroj: vlastní zpracování dle Weiss, 2022).....	46
Tabulka 5 Vývoj minimální a průměrné mzdy za roky 2010-2022 (zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2021; kurzy.cz, 2022).....	54
Tabulka 6 Rozdělení respondentů dle pohlaví (zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2021).....	59
Tabulka 7 Rozdělení respondentů dle věku (zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2021).....	60
Tabulka 8 Rozdělení respondentů dle hrubých příjmů (zdroj: vlastní zpracování).....	60
Tabulka 9 Rozdělení respondentů dle oboru (zdroj: vlastní zpracování).....	61
Tabulka 10 Rozdělení respondentů dle vzdělání (zdroj: vlastní zpracování).....	61
Tabulka 11 Odpovědi na otázku č. 1 Sazba daně z příjmů fyzických osob (zdroj: vlastní zpracování).....	62
Tabulka 12 Odpovědi na otázku č. 2 Daň, na které stát vybere v celkové výši nejvíce (zdroj: vlastní zpracování).....	63
Tabulka 13 Odpovědi na otázku č. 3 Sazba DPH uvalená na potraviny (zdroj: vlastní zpracování).....	64
Tabulka 14 Odpovědi na otázku č. 4 Daň, která byla zrušena a již se neplatí (zdroj: vlastní zpracování).....	64
Tabulka 15 Odpovědi na otázku č. 5 Úspora na dani z příjmů z poskytnutého daru v hodnotě 1 000 Kč (zdroj: vlastní zpracování).....	65
Tabulka 16 Odpovědi na otázku č. 6 Kolik z částky 1 000 Kč je odvedeno na DPH (zdroj: vlastní zpracování).....	66
Tabulka 17 Odpovědi na otázku č. 7 Výpočet čisté mzdy z hrubé mzdy (zdroj: vlastní zpracování).....	66
Tabulka 18 Odpovědi na otázku č. 8 Vyplnění daňového přiznání (zdroj: vlastní zpracování).....	67
Tabulka 19 Vyhodnocení počtu bodů v daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování).....	68
Tabulka 20 Statistická deskripce počtu bodů v daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování).....	68
Tabulka 21 Rozdělení respondentů do skupin dle míry daňové gramotnosti (zdroj: vlastní zpracování).....	69
Tabulka 22 Skutečné a očekávané četnosti daňové gramotnosti v závislosti na vzdělání (zdroj: vlastní zpracování).....	70

Tabulka 23 Skutečné a očekávané četnosti daňové gramotnosti v závislosti na oboru vzdělání/zaměstnání (zdroj: vlastní zpracování).....	72
Tabulka 24 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 9 v závislosti na platu respondentů (zdroj: vlastní zpracování).....	74
Tabulka 25 Skutečné a očekávané četnosti vnímání daňového zatížení v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování).....	76
Tabulka 26 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 10 v závislosti na platu respondentů (zdroj: vlastní zpracování).....	77
Tabulka 27 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 11 v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování).....	79
Tabulka 28 Skutečné a očekávané četnosti vnímání efektivity daňového systému v závislosti na výši daňového zatížení (zdroj: vlastní zpracování).....	81
Tabulka 29 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 12 v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování).....	82
Tabulka 30 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 12 v závislosti na věku respondentů (zdroj: vlastní zpracování).....	84
Tabulka 31 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 13 v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování).....	85
Tabulka 32 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 14 v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování).....	88
Tabulka 33 Skutečné a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 15 v závislosti na daňové gramotnosti respondentů (zdroj: vlastní zpracování).....	89

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník na téma vnímání daní

Vážení respondenti,

ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který je podkladem k mé diplomové práci na téma Vnímání daní a daňová gramotnost. Dotazník je určen obyvatelům Zlínského kraje od 18 do 70 let. Dotazník slouží výhradně k akademickým účelům, a jeho vyplnění je plně anonymní. Není-li uvedeno jinak, označte prosím jen jednu odpověď. Dotazník obsahuje 16 otázek na téma daní a 5 segmentačních otázek. Vyplňování Vám nezabere více než 10 minut. Děkuji za každé vyplnění.

Kateřina Douděrová, studentka Fakulty managementu a ekonomiky na Univerzitě Tomáše Bati.

Část daňové gramotnosti

1. Jaká je základní sazba daně z příjmů fyzických osob?
  - 10 %
  - 15 %
  - 19 %
  - 21 %
  - 23 %

2. Na které z uvedených daní si myslíte, že stát vybere v celkové výši nejvíce?
  - Daň z příjmů fyzických osob
  - Daň z příjmů právnických osob
  - Daň z přidané hodnoty
  - Spotřební daně
  - Sociální pojištění
  - Zdravotní pojištění

3. Zvládnete si sami vyplnit daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob?
  - Ano
  - Ne
  - Nedokážu posoudit

4. Zvládnete si sami vypočítat čistou mzdu z hrubé mzdy?
  - Ano
  - Ne
  - Nedokážu posoudit

5. Kolik peněz ušetříte na dani z příjmů, pokud poskytnete dar v hodnotě 1 000 Kč?
  - 150 Kč

- 300 Kč
  - 500 Kč
  - 1000 Kč
  - 1150 Kč
6. Jaká výše sazby DPH je uvalena na potraviny?
- 10 %
  - 15 %
  - 19 %
  - 21 %
  - 25 %
7. Která z uvedených daní byla v minulosti zrušena a již se neplatí?
- Daň z pozemků
  - Daň z nemovitých věcí
  - Daň spotřební
  - Daň dědická a darovací
  - Daň silniční
8. Pokud si v obchodě koupíte boty za 1 000 Kč, kolik z této částky odvedete na DPH? (sazba daně je 21 %)
- 140 Kč
  - 174 Kč
  - 210 Kč
  - 260 Kč
  - 348 Kč

Část vnímání daní

9. Myslíte si, že platíte příliš vysoké daně?
- Určitě ano
  - Spíše ano
  - Přiměřené
  - Spíše ne
  - Určitě ne
10. Myslíte si, že by lidé s vysokými příjmy měli být zdaněni vyšší daňovou sazbou, než lidé s nízkými příjmy?
- Určitě ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Určitě ne
11. Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „Placení daní mi nevadí, jelikož stát využívá vybrané peníze efektivně“?
- Určitě souhlasím
  - Spíše souhlasím
  - Nedokážu posoudit
  - Spíše nesouhlasím
  - Určitě nesouhlasím

12. Znepokojuje Vás současný růst státního dluhu?
- Určitě ano
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Určitě ne
13. Myslíte si, že v Česku jsou daně vyšší, než průměrně v Evropské unii?
- Výrazně vyšší
  - Trochu vyšší
  - Přibližně stejné
  - Trochu nižší
  - Výrazně nižší
14. Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „Je pro mě přijatelné nezákonně si snížit daňovou povinnost, pokud vím, že na mě nepříjde finanční kontrola“?
- Určitě souhlasím
  - Spíše souhlasím
  - Nedokážu posoudit
  - Spíše nesouhlasím
  - Určitě nesouhlasím
15. Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „Daňový systém je nepřehledný a je těžké se v něm vyznat“?
- Určitě souhlasím
  - Spíše souhlasím
  - Nedokážu posoudit
  - Spíše nesouhlasím
  - Určitě nesouhlasím
16. Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „Řádné a včasné placení daní je nutné pro správný chod a prosperitu státu“?
- Rozhodně souhlasím
  - Spíše souhlasím
  - Nedokážu posoudit
  - Spíše nesouhlasím
  - Rozhodně nesouhlasím

Segmentační část

V této poslední části dotazníku je pět segmentačních otázek. Všechny odpovědi jsou plně ANONYMNÍ.

17. Jaké je Vaše pohlaví?
- Muž
  - Žena
18. Do jaké věkové kategorie patříte?
- 18-30

- 31-40
- 41-55
- 56-65
- 65-70

19. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- středoškolské bez maturity
- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

20. Studujete ekonomicky zaměřený obor, případně je Vaše povolání zaměřeno ekonomickým směrem?

- Ano
- Ne

21. Do které z kategorií spadá Váš hrubý měsíční příjem?

- do 16 000 Kč
- 16 001 – 25 000
- 25 001 – 35 000 Kč
- 35 001 – 50 000 Kč
- 50 001 a více